T A R T U R I I K L I K Ü L I K O O L

Üldajaloo kateeder

Itaalia kommunistliku partei võitlus töölisklassi ühtsuse eest aastail 1944-1958

Diplomitöö

Helgi Limberg

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

Tartu, 1958

S i s s e j u h a t u s

Käesoleva töö "Itaalia kommunistliku partei võitlus töölisklassi ühtsuse eest aastail 1944-1958" eesmärgiks on anda ülevaade Itaalia kommunistliku partei tegevusest, tema taktikast itaalia töölisklassi ees seisvate ülesannete lahendamisel alates teise maailmasõja lõpust kuni tänapäevani.

Et kommunistliku partei tegevust ei saa käsitada lahus kogu maa sotsiaalpoliitilisest elust, siis on töös püütud käsitada ka sõjajärgse Itaalia majanduselu, mitmesuguste sotsiaalsete kihtide ja poliitiliste grupeeringute tegevust, samuti ka Itaalia välispoliitikat.

Tähelepanu keskpunkti on seatud töölisklassi ühtsuse saavutamise küsimused.

Arvestades Itaalia kommunistliku partei VIII kongressi suurt tähtsust Itaalia kommunistliku partei elus, on sellele kongressile pühendatud suhteliselt rohkem lehekülgi teiste parteielu sündmustega võrreldes. Paralleelselt kommunistliku partei tegevuse analüüsiga on põgusalt vaadeldud ka Itaalia sot-

sialistlikku parteid. Siin valmistas raskusi materjalide vähesus, eriti selles osas, mis puudutab nende kahe töölisliikumist esindava partei erinevusi.

Töö kirjutamisel kasutatud materjalidest oli eriti väärtuslikuks algallikaks "Itaalia kommunistliku partei VIII kongressi materjalid"[1], mis ei sisalda küll VIII kongressi stenogramme, kuid seal on avaldatud kongressi põhiettekanded ja uus partei põhikiri. Heaks algmaterjaliks 1948.-1953.a. sündmuste käsitamisel oli P.Togliatti toimetusel ilmuva Itaalia kommunistliku partei ajakirja "Rinascita" üks numbritest (nr. 8-9, 1954)[2], kus on avaldatud äärmiselt väärtuslik materjal, mis valgustab Itaalia majandusliku, poliitilise ja kultuurielu mitmesuguseid aspekte ja annab ülevaate reaktsiooni majanduslikust, poliitilisest ja ideoloogilisest pealetungist töötajate demokraatlikele õigustele.

Allikmaterjalina on kasutatud ka Itaalia kommunistliku liikumise juhtivate tegelaste artiklite kogumikku "Kolmkümmend aastat Itaalia kommunistliku partei elu ja võitlust"[3], mis ilmus seoses Itaalia kommunistliku partei juubeliga ja käsitab partei võitlust ajavahemikul 1921-1950. Teosele on lisatud ka

---

1 Материалы VIII съезда Итальянской коммунистической партии, Москва,1957.

2 Разоблачение антикоммунизма в Италии,Москва,1956.

3 Тридцать лет жизни и борьбы Итальянской коммунистической партии, Москва,1953.

dokumentaalsed materjalid kongresside resolutsioonide ja teiste dokumentide näol, mis kergendavad kommunistliku partei poliitika ja töömeetoditega tutvumist.

Peab märkima ka itaalia ajakirjanike-kommunistide Alberto Jacoviello ja Luigi Pintori 1957.a. ilmunud artiklite kogumikku "Reportaaž Itaaliast"[1], mis autorite endi sõnade järgi ei pretendeeri küll teaduslikule uurimusele, kuid valgustab elavas ja huvitavas vormis tähtsamaid sündmusi Itaalias aastail 1955-1956, millest autorid ise aktiivselt osa võtsid.

Itaalia majandusliku olukorra ja streigivõitluse kohta pakub head materjali ja statistilisi andmeid (põhiliselt seisuga 1955.a.) kogumikus "Tööliisklassi olukord ja võitlus Lääne-Euroopa riikides"[2] avaldatud G.A.Oborina uurimus "Itaalia tööliisklass võitluses rahvusliku iseseisvuse, demokraatia ja rahu eest."

Üksikute probleemide kohta on kasutatud veel tervet rida itaalia autorite teoseid. Tähtsamatena võiks nimetada itaalia ajaloolase, kommunistliku partei Juhtkonna liikme R.Grieco 1955.a. ilmunud teost "Agraarküsimus ja võitlus maa eest Itaalias"[3], mis käsitab agraarsuhteid ja kommunistliku partei

---

1 А.Яковиелло иЛ.Пинтор,Репортаж из Италии,Москва,1957.

2 Г.А.Оборина,Рабочий класс Италии в борьбе за национальную независимость,демократию и мир, Положение и борьба рабочего класса стран Западной Европы,Москва,1957.

3 Р.Гриеко,Аграрный вопрос и борьба за землю в Италии,Москва, 1955.

võitlust demokraatliku maareformi eest. Katoliikliku liikumise küsimusi on töös käsitatud noore ajaloolase ja publitsisti G.Candeloro raamatu "Katoliiklik liikumine Itaalias"[1] ja ametiühingulist võitlust sama autori "Ametiühinguline liikumine Itaalias"[2] järgi.

Itaalia välispoliitika kohta oli töö kirjutajal kasutada P.Nenni poolt Itaalia parlamendis peetud kõnede kogumik "Atlandi paktilt pinevuse vähendamise poliitikale" (1949-1953)[3], mis sisaldab huvitavat materjali ning võimaldab saada ühtlasi ülevaate sotsialistliku partei seisukohtadest välispoliitilistes küsimustes.

Lisaks on töö kirjutamisel kasutatud veel ajakirjandust.

---

1 Г.Канделоро,Католистическое движение в Италии,Москва,1955.

2 Г.Канделоро, Профсоюзное движение в Италии, Москва,1953.

3 П.Ненни, От Атлантического пакта к политике смягчения напряженности, Москва,1955.

I

Itaalia kommunistliku partei võitlus maa demokratiseerimise eest 1944 -1947

Enne kui asuda kommunistliku partei võitluse juurde teise maailmasõja lõpuaastail ja pärast sõda, tuleks tutvuda selle küllaltki komplitseeritud olukorraga, mis valitses Itaalias 1944. aastal.

Itaalia oli jagatud mitme poliitilise võimu vahel ja oli samal ajal ometi ilma võimuta. Põhja-Itaalias asusid saksa okupandid ja nende vastu käis lakkamatu partisanisõda[1], mida juhtis Rahvavabastuskomitee (RVK)[2]. Lõuna-Itaalias olid juba 1943.a. maandunud inglise-ameerika väed. Ametlik Itaalia valitsus, mille kuningas Victor Emmanuel III oli pärast Mussolini areteerimist moodustanud, oli Badoglioga[3] eesotsas põgenenud Roomast Lõunasse inglise-ameerika vägede kaitse alla ja tema olemasolust teati

---

1 Л.Лонго,Народ Италии в борьбе,Москва,1951,стр.16.

2 RVK - Rahvavabastuskomitee.

3 Pietro Badoglio (sünd. 1871.a.). Itaalia reaktsiooniline poliitikategelane, marssal; oli 1935.-1936.a. Abessiinia sõjas Itaalia vägede ülemjuhatajaks;1937.-1940.a. juhtis Peastaabi ülemana Itaalia ettevalmistusi teiseks maailmasõjaks. Seoses sõjalise lüüasaamisega saatis Mussolini ta 1940.a. erru. Pärast Mussolini diktatuuri langemist nimetas kuningas ta 1943.a. peaministriks.

Itaalias üsna ähmaselt. Igapäevased lendlehed, mis ilmusid liitlaste okupatsioonivägede kontrolli all, teatasid aeg-ajalt mingisugusest ministrivahetamisest, kellegi valitsusliikme kõnest, avaldati ametlikke kommünikeesid ja harva ka mõningaid dekreete. Kuid valitsuse korraldusi keegi ei täitnud. Rahvas ei pannud neid lihtsalt tähele. Riigis valitses nälg ja tööpuudus. Leivamure oli peamureks. Kogu elu keskuseks kujunes must turg, mis sai elu seeshoidmise allikaks. Sotsiaalne laostumine läks niikaugele, et kadus igasugune organisatsioonitunne ja nürines klassiteadvus. Iseloomulik on fakt, et sel ajal Lõuna-Itaalias ei esinenud ühtki juhtu, kus sulased oleksid püüdnud harimata maid endi kätte haarata. Talupoegade klassiteadvus tärkas alles hiljem, kui põllutööminister Gullo agraarseadused välja kuulutati ja kui töölisklass alustas aktiivset võitlust oma olukorra parandamise eest.[1]

Liitlased ei teinud saladust oma põlglikust suhtumisest itaallastesse ega püüdnudki varjata soovi riigis valitsevat kaost säilitada. Seni kuni Itaalias puudus rahvust seesmiselt ühendav jõud, oli ta jõuetu riik ja pidi seetõttu olema ka kuulekas.

Üldise kaose pilti täiendas pärast fašismi langemist alanud poliitiliste parteide peataolek. Raske isegi täpselt öelda, mis

---

I Тридцать лет жизни и борьбы, стр.415.

oli selle täieliku peataoleku põhjuseks, mis oli haaranud Itaalia poliitilise liikumise juhte. Valitses tendents arutada küsimusi pealiskaudselt, lugeda,resolutsioonide kirjutamisega probleemid lahendatuks. Kauaaegsest poliitilisest emigratsioonist tagasi pöördunud avaldasid väsimuse tundemärke. Nad juhindusid skeemidest, mida oli poliitilises tegevuses hoopis teistes oludes kunagi rakendatud,aga milledest nüüd tuli lahti öelda, kohaneda sellise situatsiooniga, mida minevikus polnud esinenud.[1] Nende inimeste ja rahva vahekord kujunes imelikuks. Monarhia vastastele kõnedele koosolekuil plaksutati, plaksutasid isegi need, kes oma sisemuses ja traditsioonide poolest veel monarhiaga seotud olid. Kuid need kiiduavaldused ei kohustanud millekski. Pärast miitinguid hakkasid inimesed jälle norutama, läksid mustale turule.

Tipud olid halvatud ja all valitses kaos. Kuninga vastased ja vabariiklased oskasid ainult seda, et tegid naeruvääriseks kuninga ümber koondunud Badoglio valitsuse (nn. "tehnilise valitsuse"), endil neil aga ka autoriteeti ei olnud. Togliatti sõnade järgi oli autoriteet ilma võimuta ja võim ilma autoriteedita.[2] Liitlased hoidsid kuningat ja tema valitsust ka materjaal-

---

I М. и М. Феррара,Беседуя с Тольятти,Москва,1954,стр.234.

2 Samas, lk. 235.

selt kerjuse olukorras, lubasid ja isegi soodustasid valitsusevastast agitatsiooni. Samal ajal püüdsid nad takistada Põhja-Itaalias RVK juhtimisel toimuvat fašismivastast võitlust, mängides kahepoolset mängu: toetasid kuningat RVK vastu ja vastupidi.

Ei saanud enam kauem lasta kesta olukorral, kus riigil puudub juhtiv keskus - valitsus, kes hakkaks organiseerima rahvuse elu. Esimese sammu selle ebanormaalse olukorra likvideerimiseks tegi Nõukogude Liit, teatades, et ta tunnustab Itaalia valitsust täievolilise valitsusena. Edasi tegi Nõukogude valitsus Ameerika Ühendriikide ja Inglismaa valitsusele ettepaneku "vaadata ühiselt läbi küsimus kõigi vabastatud Itaalia antifašistlike jõudude ühendamise abinõudest Badoglio valitsuse koosseisu parandamise baasil, sinna antifašistlike parteide esindajate sisseviimise teel."[1]

Valitsusele demokraatlikuma varjundi andmiseks tegigi Badoglio sotsialistidele ja kommunistidele ettepaneku valitsuse koosseisu astumiseks, kuid temast ei saanud selle kõige lõpuleviijat.[2] Sotsialistid ja Tegevuspartei võtsid uude koalitsioonivalitsusse astumise küsimuses eitava seisukoha.

---

1 Известия,1944, 18. aprill.
2 Тридцать лет жизни и борьбы,стр.417.

Põhjas oli olukord mõnevõrra teistsugune. Seal oli juba reaalse vastupanuliikumise käigust tingitud kuue partei vaheline koostöö olemas. Rahvavabastuskomitee, mis koosnes nende parteide esindajaist, kujutas endast autoriteetset võimuorganit Põhja-Itaalias.

Missuguse kuue parteilise rühmitusega siis Itaalias sel perioodil tegemist oli?

Kristlikud demokraadid, kes olid tegutsenud ka juba fašismi perioodil, ei avanud veel oma kaarte, nende mõju polnud suur, kuna kirik ei seisnud siis veel täies võimsuses nende seljataga. Kristlike demokraatide hulgas valitsesid sügavad lahkhelid sotsiaalsetes küsimustes, eriti aga riigivormi küsimuses. Nende sotsiaalseks baasiks oli peamiselt talurahvas, eriti Lõuna-Itaalia talupojad, kuid ka väikekodanlus ja osa töölisklassist.

Liberaalid - vana konstitutsioonilise opositsiooni partei - toetusid oma tegevuses põhiliselt mõnedele tuntud nimedele ja vanadele traditsioonidele. Igatahes oli see ainukeseks kodanlikuks parteiks, kelle poliitika mõnelgi määral võis soodustada monarhia küsimuses tekkinud raskustest ülesaamist, sest ta pooldas monarhia ja RVK koostööd.

"Töö demokraatia" kujutas endast üht varasemal perioodil

Lõuna-Itaalias eksisteerinud transformismi[1] voolu. Suuremat mõju tal polnud.

Uueks nähtuseks oli Tegevuspartei. See kujutas endast kõige erinevamate rühmade konglomeraati, kus puudus ühtsus nii ideoloogilistes kui ka poliitilistes küsimustes. Parteis said domineerivaks vanad antifašistliku kodanluse emigratsiooni tuusad ja partei pidas neid oma liidriteks. Üks selliseid oli krahv Sforza.

Sotsialistlikul parteil mõju rahva hulgas oli, kuid tal puudus organisatsioon ja suurt puudust tunti kogemustega ja autoriteediga inimestest. Pealegi oli tema juhatuses palju oportuniste.

Mis puutub kommunistlikku parteisse, siis oli see kõige suurema poliitilise kaaluga parteiks. Tema juhtis Põhja-Itaalias vastupanuliikumist ja kommunistid võitlesid mehiselt sakslaste vastu. Kommunistliku partei juhtkond püüdis teostada uut poliitilist joont - rahvusliku ühtsuse loomise joont, et koondada kõik antifašistlikud jõud võitlusse Itaalia vabanemise eest,

---

[1] Transformismiks nimetatakse itaalia kodanluse nende "pahempoolsete" elementide poliitikat pärast Itaalia ühendamist, kes kartusest rahvaliikumise kasvu ees, ütlesid järk-järgult lahti oma kodanlik-demokraatlikest ja vabariiklikest seisukohtadest ja teostades pidevat evolutsiooni paremale ("transformatsiooni") muutusid ägedateks reaktsionäärideks ja monarhia pooldajaiks.

kuid kohtas sellel teel tervet rida takistusi, ka partei liikmete endi poolt, kes polnud veel vabanenud sektantlusest, eriti Lõuna-Itaalias. Kohalikud aktivistid püstitasid oma eri loosungeid, lähtudes sotsialistlikust revolutsioonist, mis pidi nende arvates õige pea saabuma.[1] Nendest pahempoolsetest meeleoludest lahtisaamise kallal nägi kommunistliku partei Juhtkond palju vaeva ja tuleb öelda, et ka Juhtkonnal endal tuli uue poliitilise joone elluviimisel puudu poliitilistest kogemustest ja vajalikust hoost.

1944.a. algul toimus Baris rahvavabastuskomiteede kongress, kus analüüsiti valitsevat olukorda. Mingit konkreetset programmi aga vastu ei võetud. Moodustati kuue partei esindajaist kuueliikmeline Keskkomisjon ("Džunta"). Lõppkokkuvõttes kongress vaid teravdas RVK ja valitsuse vahekorda, tugevdas inglise-ameerika väejuhatuse positsioone, antifašistlik liikumine jäi endiselt killustatuks.[2]

Niisugune oli olukord, kui Itaaliasse saabus Togliatti.[3]

Togliatti oli sõitnud sõja puhkedes Prantsusmaalt Nõukogude Liitu. Pärast kolme suurriigi välisministrite Moskva konverentsi, mille otsuse põhjal oli asutatud Itaalia asjade

1 Тридцать лет жизни и борьбы, стр.419.

2 Samas, .lk. 421.

3 Palmiro Togliatti (sünd. 1893) - väljapaistev itaalia ja rahvusvahelise töölisliikumise tegelane, üks Itaalia kommunistliku partei asutajaid, alates 1927.a. Itaalia kommunistliku partei peasekretär. Kuulutati 1926.a. väljaspool seadust olevaks ja läks põranda alla. 1927.a. organiseeris ja juhtis Pariisis Itaalia kommunistliku partei "Välismaa keskust". 1940.-1944.a. elas Nõukogude Liidus.

Konsultatiivnõukogu, pöördus Togliatti selle Alžeerias asuva nõukogu poole palvega lubada tal Itaaliasse tagasi sõita. Itaalia kommunistliku partei Napolis asuva Juhtkonna nõudmisel andis tolleaegne peaminister Badoglio oma nõusoleku. Nüüd otsustas küsimuse jaatavalt ka Konsultatiivnõukogu. 26. veebruaril 1944 sõitis Togliatti Moskvast välja.[1]

Itaaliasse jõudes andis Togliatti õige orientatsiooni selles väga keerulises poliitilises ja majanduslikus olukorras. Ta püstitas itaalia rahva ette konkreetse eesmärgi: kogu rahva jõud võitlusse natsismi vastu, mii et Itaalia saavutaks uuesti iseseisvuse, seaks jalule oma prestiiži teiste vabade rahvaste hulgas. Itaalia vabastamine fašistidest pole mitte niivõrd liitlasvägede kui just itaallaste eneste asi, mitte ühe teatud elanikekihi, vabariiklaste, monarhistide või kommunistide asi, vaid kogu itaalia rahvuse ülesanne. Antud momendil tuleb jätta kõrvale riigivormi küsimus ja igasugused muud lahkhelisid põhjustavad küsimused. Alles Itaalia vabastamine hitlerlastest ava avab tee vabadusele ja demokraatiale, millest on huvitatud kogu rahvas, eeskätt aga töötavad hulgad, töölisklass; järelikult peab töölisklass asuma rahvuse etteotsa ja pühendama kõik jõud võitlusele rahvusliku vabanemise eest.[2]

Togliatti orientatsioon leidis laialdast kõlapinda, sest ta ei pöördunud üksiku poliitilise rühmituse, vaid kogu rahva poole, ta ei rääkinud ühe partei nimel, vaid kutsus üldiste, kogu rahvuse kõrgeimate huvide nimel ühinema ühtseks rahvusrin-

---

I Феррара, стр.231.
2 Тридцать лет жизни и борьбы, стр.422.

deks. Inglased-ameeriklased olid seatud niisuguse plaani ette, mida nad ei saanud tagasi lükata. Itaalia konservatiivsed jõud olid seatud paratamatuse ette võtta endale teatud kohustused, millest ei saanud ära öelda. Kommunistlik partei oli näidanud väljapääau olukorrast, lükanud küsimuse surnud punktist edasi. Erinevad rahvakihid suhtusid sellesse muidugi mitmeti, kuid ometi tekkis kõigil mingi konkreetse väljapääsu lootus. See kutsus esile võimsa patriootilise tõusu ja ühendas kõige laiemad rahvahulgad kommunistliku partei ümber. Partei ja töölisklassi mõju hakkas kiiresti kasvama ka linna väike- ja keskkodanluse hulgas, haaras talurahva. Mõne kuu jooksul astusid tuhanded itaallased kommunistliku partei liikmeks.

11. aprillil 1944 esines Togliatti Modernissimo saalis kuulsa kõnega. Teda sõideti kuulama üle terve Itaalia. Kohal olid igasuguste parteide esindajad. Kõne kestis kaks tundi. Pöördudes oma partei liikemte poole alustas Togliatti partei ülesannete kindlaksmääramisega, sellele järgnes poleemiline osa, milles Togliatti lükkas ümber laimavad väljamõeldised, millega fašistid kahekümne aasta vältel kommunistlikku parteid olid teotanud. Edasi muutus kõne süüdistusaktiks fašismi enda vastu kogu rahvuse nimel, kelle fašism hukatusse viis. Järgnevalt põhjendas Togliatti kommunistide poliitikat teoreetiliste ja ajaloolise faktidega. Kuigi kõneleja kritiseeris teravalt monarhiat, soo-

vitas ta riigivõimu küsimuse edasi lükata Asutava Kogu kokkukutsumiseni.

"Itaalial on selles küsimuses läinud väga õnnetult. Kui vaadata meie sajandite pikkust ajaloolist arengut, siis tuleb öelda, et meil ei olnud monarhiat siis, kui teda tarvis oleks olnud Itaalia ühendamiseks mitusada aastat varem ja mis oleks võimaldanud meil saada tugevaks lugupeetud rahvaks. Monarhia ilmus aga ja eksisteerib siis, kui me suurepäraselt saaksime ilma temata hakkama...Kuid asi on selles, et monarhia küsimust ei saa me lahendada praeguse olukorra tõttu,... Meie, kommunistid, keda keegi ei saa kahtlustada sümpaatias ükskõik missuguse monarhia vastu, ütleme: "kui põhieesmärgiks on osavõtt sõjast..., kui Bari kongressi resolutsioonis on märgitud, et riigikorra küsimus tuleb edasi lükata üldrahvaliku referendumini, siis olgem järjekindlad ja olgem realistid, lükkame selle probleemi edasi ja asume lahendama antud olukorras tähtsamat ülesannet - moodustama valitsust, kes kõik oma jõupingutused suunaks välisvallutajate ja kõigi fašismi jäänuste võimalikult kiiremale likvideerimisele.""[1]

Kõnes esitati kolm valitsuse moodustamise tingimust: et see loodaks kõigi demokraatlike, antifašistlike jõudude ühtsust silmas pidades, et oleks garanteeritud Asutava Kogu kokkukutsumine ja et kõik jõud suunataks võitlusse Saksamaa vastu.

I Феррара, стр.241-242.

Kõnes rõhutati veel, et kommunistlik partei peab saama kitsast propagandistlikust parteist laialdaseks rahvuslikuks organisatsiooniks, võimeliseks konstruktiivselt tegutsema:

"Rahvuslike huvide lipu, mille fašistid porri tallasid ja reetsid, tõstame me üles ja teeme oma lipuks...Minevikus seisime tihti silm silma vastas raskustega, mis olid tingitud valitsevate klasside poliitikast. Kuid kõige sagedamini nii meie kui ka teised parteid piirdusime töölisklassi poole pöördudes vaid selle poliitika tagajärgede paljastamisega, räägides rahvale: vaata, õpi, näed, milles on süüdi sinu valitsejad ja režiim, mis sind rõhub. See oli tegelikult teistsuguse parema korra propageerimise positsioon. Aga kas me võime praegu niisuguse positsiooniga rahulduda?... Kui me piirduksime sellise seisukohaga, teeksime tõsise vea, eraldaksime end rahvuse elust. Rahvus ei või piirduda katastroofi konstateerimisega ja selle süüdlaste väljaselgitamisega. Ta otsib teed, kuidas kuristikust välja pääseda. Meie kohus on - näidata seda konkreetset teed ja juhtida rahvast samm-sammult, lähtudes käesoleva silmapilgu konkreetsetest tingimustest."[1]

Kommunistliku partei poliitilise orientatsiooni vahendituks tulemuseks oli Itaalia konkreetne osavõtt sõjast Saksamaa vastu, ajutine "vaherahu" riigivõimu küsimuses, ühtse demokraat-

---

[1] Феррара, стр.243.

liku koalitsioonivalitsuse loomine, Itaalia valitsuse tunnustamine USA ja Inglismaa poolt, ametlike sidemete kehtestamine Põhja-Itaalia territooriumil asuva RVK ja "Lõunakuningriigi" valitsuse vahel. Kõik see pani aluse rahvuslikule taassünnile, andis jõudu relvastatud võitlusele Põhjas.

Kuningas Victor Emmanuel III avaldas 19. aprillil 1944 manifesti, milles teatas troonist loobumisest ja oma poja Umberto regendiks määramisest niipea, kui Room fakkslastest vabastatakse. 2o. aprillil hakkas Badoglio moodustama uut koalitsioonivalitsust. Tegevuspartei ja liberaalid olid valitsusse astumise vastu. Siis Togliatti, kelle astumist valitsuse koosseisu polnud algul ette nähtud, teatas 21. aprillil enda astumisest valitsuse koosseisu, tahtes sellega loodava valitsuse vastu usaldust tekitada. Kahe tunni möödudes mõtlesidki Tegevuspartei ja liberaalid ümber ja otsustasid valitsusest osa võtta.[1]

Kommunistide initsiatiiv võeti suure heakskiiduga vastu. Togliatti kirjutas:"Igaüks, kes elas 1944. aasta esimesel poolel "Lõunakuningriigis", teab, et kommunistide ja liberaalide kompromiss monarhiaga ... kutsus kogu maal esile...üksmeelse kirjeldamatu entusiasmi. Sellest ajast kuni tänase päevani ma ei

---

I Феррара,стр.245.

mäleta, et mul oleks tulnud olla tunnistajaks taolisele rahvajuubeldusele, mis puhkes saavutatud kokkuleppe järel. Oli see selle tulemus, et kommunistide kuulumine valitsusse äratas varjatud lootusi sotsiaalsetest reformidest?...Esimesel pilgul võis see ehk nii paistagi, kuid tegelikult see nii polnud, sest heakskiitu ja rõõmu avaldasid ka need grupid, kelledega me oleks vältimatult kokku põrganud - ja nad ise teadsid seda väga hästi - niipea, kui oleksime asunud lahendama kõige tühisematki majanduslikku probleemi. Juubeldus haaras maa ja linna, rikkad ja vaesed, eraisikud ja sõjaväelased, riigiametnikud ja täiesti õnnetud inimesed. Sellele Lõuna üldisele heakskiidule vastas Põhi. Põhja-Itaalia RVK teatas oma "täielikust koostööst demokraatliku valitsusega, mis on loodud antifašistlike parteide osavõtul". Mida enam ma selle üle mõtlen, seda enam jõuan veendumusele, et meie tegevus ja liberaalide sammud väljendasid momendil rahvuse kõige sügavamaid püüdlusi."[1]

Valitsus sai teha väga vähe, sest ta eksisteeris vaid 15 päeva. Ometi õnnestus tunduvalt suurendada tööliste palka ja pikendada väike- ja kesktalupoegade rendilepingute tähtaegu.

4. juunil 1944 vabastati Room. Poliitiline situatsioon muutus järsult demokraatlike jõudude kasuks. RVK otsuse kohaselt sai ministrite nõukogu esimeheks Bonomi, kes oli olnud

---

[1] Феррара, стр.246.

RVK esimeheks ja kogu aeg püüdnud hoida kõigis Itaalia rahvavabastuskomiteedes ühtsuse vaimu. Kuid poole aasta möödudes kaotas Bonomi demokraatide silmis autoriteedi. Selgus, et ta ei suuda ellu viia ühtki demokraatlikku nõudmist ega puhastada riigiaparaati fašistidest. Paremparteid nõudsid Bonomi lahkumist. Siis selgus aga, et uus arvatav kandidaat oleks olnud veelgi parempoolsema orientatsiooniga. Kommunistlik partei otsustas ümber ja jäi Bonomi kabinetti, kusjuures viimane tegi kommunistidele rea järeleandmisi. Sotsialistid ja Tegevuspartei teisest 8. detsembril 1944 moodustatud Bonomi valitsusest osa ei võtnud. Kolmveerand portfellidest kuulusid parempoolsetele. See koosseis ilmselt ei vastanud jõudude vahekorrale riigis.

Inglise-ameerika vägede asumise tõttu Itaalias ei saanud kehtestada normaalset administratsiooni, sest kogu vabastatud territooriumile vaatas Liitlasväejuhatus kui tagalale, mida läbivad kommunikatsioonid. Sellest tingituna suur inglise-ameerika mõju Itaalia siseasjadele.

Alles 1. augustil 1945 sai Itaalia valitsus õiguse sõlmida välisriikidega kaubalepinguid. Seniajani kontrollis Itaalia väliskaubandust täielikult Liitlaskomisjon. Sellises olukorras oli ka demokraatlikel jõududel väga raske töötada.

Reaktsiooni taktika seisis selles, et provotseerida hõõrumisi liitlaste ja pahempoolsete vahel. Kommunistid püüdsid neid konflikte ja neist tulenevaid repressioone igati ära hoida, et mitte seada ohtu Itaalia rahvuslikku iseseisvust. Seetõttu olid pahempoolsed üldse sunnitud tegema parempoolsetele parteidele rohkem järeleandmisi, kui see tegelikule jõudude vahekorrale vastas.[1]

26. septembril 1944 võttis Ministrite Nõukogu vastu resolutsiooni, mis täpsustab antifašistliku koalitsiooni liikmete koostöö printsiipe. Dokument on tuntud "poliitilise vaherahu kokkuleppe" nime all. Selles öeldakse: "... vaherahukokkulepe parteide vahel kohustab neid käesoleval ajal hoiduma igasugusest agitatsioonist sotsiaalse struktuuri sügava muutmise eest. Loomulikult on kõigil parteidel keelatud arutada selliseid probleeme ja püstitada neid tulevikus. Parteid kohustuvad lahendama valitsuses, kuhu nad kuuluvad, kõik probleemid, mida nad leiavad vajaliku olevat üles tõsta, hoidudes kõigest sellest, mis võib takistada seda tegevust, mis on nende kooskõlastatud püüdluste resultaadiks,"[2]

29. detsembril 1944 avaldati valitsuse dekreet fašistlikes kuritegudes süüdiolevate isikute karistamiseks. Selle sea-

---

1 П.Лисовский,Италия после изгнания фашистских захватчиков, Мировое хозяйства и мировая политика,1945,№8,стр.22-23.

2 Политическая жизнь в Италии,Мировое хозяйство и мировая политика, 1944,№ 10/11,стр.70.

duse kohaselt moodustati fašismi vastaste sanktsioonide alal ülemkomissari koht, mis anti portfellita ministrile Carlo Sforzale. Loodi samuti ülemtribunal Cazatti juhtimisel. Sforza esitas süüdistuse 3o9 senaatori kohta (42o-st). Ometi olid kõik need sammud fašismi väljajuurimise alal veel väga tühised ja kandsid pealiskaudset iseloomu.[1]

Raske majandusliku olukorra parandamise katsed põrkasid tööstturite ja mõisnike ägedale vastupanule. Itaalia valitsuse andmeil 1944.a. septembrist oli Lõuna-Itaalia sõjaeelsest tootmisvõimsusest säilinud 4o%, Kesk-Itaalias umbes 4%. Juba enne sõda tundis Itaalia puudust tähtsamate toorainete järele (nafta, süsi, raud, puuvill, mets). Pärastsõjaaegne olukord muutis Itaalia eriti sõltuvaks välismaast.[2] Rooma Tööpalati andmeil tõusis keskmine töölisperekonna elatusminimum 194 liirilt (194o.a.) 8o5 liirini (1943.a.) nädalas, s.o. üle nelja korra. 1944.a. kevadeks oli see juba 1458 liiri. Tegelikult aga said töölised palka kõige rohkem 595 liiri nädalas ja sedagi vähesed tööalised.[3] Palk oli nii väike, et see ei elatanud inimest ja töölised ei läinud tööle. Di Vittorio[4] teatas, et Roomas, kus

---

1 Политическая жизнь в Италии,Мировое хозяйство и мировая политика,1944, № 10/11,стр.70.

2 С.Слободской,Положение в Италии,Мировое хозяйство и мировая политика,1945, № 4,стр.8-9.

3 Политическая жизнь в Италии, Мировое хозяйство и мировая политика,1944, № 10/11, стр.70.

4 Giuseppe Di Vittorio (sünd. 1892) - Itaalia ja rahvusvahelise ametiühinguliikumise tegelane. 1947.a. alates IÜTK peasekretär. 1949.a. alates Ülemaailmse Ametiühingute Föderatsiooni esimees.

on 2o ooo tõstut müürseppa, ei leita ehitustöödele müürseppi.[1]

Siseolukorra teravnemise tõttu tekkis Bonomi valitsuse kriis. Bonomi esitas lahkumispalve. Uue valitsuse moodustamisel kavatseti anda peaministri koht Pietro Nennile[2]. See oli aga vastuvõtmatu parempoolsetele, kes esitasid omalt poolt kristliku demokraadi de Gasperi kandidatuuri. Lõpuks lepiti kokku Tegevuspartei esindaja Parri[3] suhtes. 19. juunil 1945 moodustatigi Parri valitsus - arvult neljas antifašistlikele parteidele toetuv valitsus.[4]

Samal ajal jätkus sõjategevus. lo. aprillil saatis kommunistliku partei Juhtkond Põhja-Itaalias kõigile parteija sõjalistele organisatsioonidele direktiivi nr. 16, milles teatati, et saksa armee taganeb kõigil rinnetel ja on saabunud aeg alustada Põhja-Itaalias otsustavat pealetungi.

Sündmused arenesid kiiresti. 24. aprillil andis kommunistlik partei juhtnöör üldstreigi alustamiseks. 25. aprillil 1945 algaski ülestõus. Ka partisanide korpus (3o ooo meest) alustas üldist pealetungi.[5]

---

1 С.Слободской, Положение в Итэлии, Мировое хозяйство и мировая политика,I945, № 4,стр.I5.

2 Pietro Nenni (sünd. 1891). 193o.a. alates Itaalia sotsialistliku partei liider.

3 Parri oli partisaniüksuste "Õiglus ja Vabadus" komandöriks ja Põhja-Itaalia RVK esimeheks.

4 П.Лисовский, Италия после изгнания фашистских захватчиков, Мировое хозяйство и мировпя политика,I945,№ 8,стр.25-26.

5 Л.Н.Андронников,Итэлия I940-I95I годов,Москва,I95I,стр.I4-I5.

Üks linn vabastati teise järel. Saksa ja itaalia fašistid sunniti põgenema. Mussolini saadi partisanide poolt Šveitsi piiril kätte ja hukati. 28. aprillil 1945 pühitses itaalia rahvas oma vabanemise päeva.[1]

Kommunistlikul parteil seisid nüüd ees uued võitlused sisemise reaktsiooni vastu. Kõigepealt tuli parteil lahendada rida organisatsioonilisi küsimusi. Massiliselt esitati avaldusi kommunistlikku parteisse astumiseks. Oli külasid, kus talupojad tuhandete kaupa, paiguti kogu elanikkond, avaldas soovi parteisse astumiseks. Neid kõiki vastu võtta muidugi ei saanud. Tuli organiseerida talurahva organisatsioone. Tuhanded parteisse astumise avaldused seisid föderatsioonide komiteede sahtlites ja ootasid läbivaatamist. Siis anti Togliatti ettepanekul parteipiletite väljaandmise õigus sektsioonidele, mis tookord tundus väga julge uuendusena.[2]

Kommunistliku partei populaarsus oli kasvanud eeskätt tänu kommunistide ennastsalgavale võitlusele partisaniüksustes. 35o 425-st registreeritud partisanist 21o 179 olid kommunistliku partei liikmed; 69 52o-st langenust olid 4o 132 kommunistid.[3]

---

1 Итальянская коммунистическая партия,Москва,I95I,стр.9I.

2 Samas, lk. 247-248.

3 Л.Лонго,Народ Италии в борьбе,стр.I6.

29. dets.- 6. jaan. 1945 toimus Rooma ülikooli suures saalis Kommunistliku partei V kongress. Kongressi delegaadid esindasid 1 77o 846 liiget (Vrd. 4ol 96o liiget 1945.a.)[1]. Et viimane partei kongress oli toimunud 1931.a., siis oli V kongress tähtsaks sündmuseks partei ja kogu riigi elus.

Kommunistliku partei kui Itaalia suurima partei otsused ei võinud jätta mõju avaldamata kogu poliitilisele elule riigis.

V kongress võttis vastu partei tegevusprogrammi Asutava Kogu ja progressiivse demokraatliku korra kehtestamise küsimuses. Kongressi resolutsioonis pöördutakse kõigi rahvavabastuskomiteedesse ühinenud demokraatlike jõudude poole üleskutsega likvideerida fašismi taastekkimise oht ja luua kindel vabariiklik progressiivne demokraatia. Kongress pööras tähelepanu ka töölisklassi ühtsuse küsimusele, tegevusühtsusele sotsialistliku parteiga. Resolutsioonis öeldakse:

"Tegevusühtsus sotsialistliku parteiga jääb endiselt kommunistide ühtsuspoliitika aluseks. Töölisklassi liit kõigi töötajatega - rahvuse ühtsuse uuendamise alus - on nüüd ja ka tulevikus kõige tugevamaks demokraatia kantsiks, progressi kindlaks garantiiks"[2]. Kongress võttis vastu otsuse rõhutada partei põhikirjas, et filosoofiliste ja religioossete vaadete

---

1 Феррара, стр.262-263.

2 Тридцать лет жизни и борьбы, стр.508.

erinevus ei ole takistuseks kommunistliku partei liikmeks astumisel ja ei takista vajalikku poliitilist ühtsust. Kongress kutsus kõiki kommuniste, kõiki töötajaid üles kaasa aitama ametiühingulise ühtsuse tugevdamisele IÜTK[1] ridades.

Resolutsioonis pannakse veel ette kukutada monarhia ja kehtestada vabariik; mõistetakse hukka Nõukogude Liidu ja Läänemaade vahelistel vastuoludel mängimine; nõutakse Triesti jätmist Itaaliale, kusjuures peetakse õigeks lahendada Triesti küsimus Jugoslaavia ja Itaalia valitsuse vaheliste läbirääkimiste teel; nõutakse Itaaliale õiglast rahulepingut, kus oleks arvesse võetud itaalia rahva panus fašismivastases võitluses; rõhutatakse põhjalike majanduslike reformide teostamise vajadust, mis likvideeriksid reaktsiooniliste gruppide ülevõimu maa majanduselus; tööstuse alal teeb kommunistlik partei ettepaneku natsionaliseerida monopolistlikud ettevõtted, seada sisse rahva kontroll tootmises, mille esimeseks sammuks oleks tööstuses olemasolevate juhtimisnõukogude tunnustamine; põllumajanduses likvideerida suurmaavaldus, kaitsta väiketalupoegi ja keskmikke, soodustada kooperatiivide asutamist.[2]

Kommunistliku partei programm muutus väga populaarseks niitööstustööliste kui ka Lõunarajoonide mahajäänud talupoegade

---

[1] IÜTK - Itaalia Üldine Töökonföderatsioon

[2] Тридцать лет жизни и борьбы, стр.506-507.

hulgas. Itaalias olid kujunenud tingimused töölisklassi avangardi edukaks võitluseks enamuse saavutamise küsimuses.

Olukorras, nagu see kujunes Itaalias 1945. aastaks, võiks üles kerkida küsimus, miks kommunistlik partei ei kasutanud ära oma suurt mõju riigis ega haaranud võimu enda kätte? Kas võisid kommunistid tõsta üles võimuhaaramise küsimuse?

Tuleb arvestada seda, et Itaalias olid sees inglise-ameerika väed. Väga palju tuli vaeva näha isegi selleks, et saavutada Itaaliale õigus iseseisvale poliitilisele elule. Sellest oleks otsekohe ära öeldud, niipea kui töörahva partei oleks märku andnud oma otsustavast ülekaalust, rääkimata juba sellest, kui kommunistlik partei oleks hakanud rääkima, et ta kavatseb revolutsioonilisel teel reaktsioonilistelt klassidelt võimu ära võtta. Selline katse oleks tähendanud peaaegu koloniaalset orjastamist, vahetut välisriigi kontrolli ja töölisliikumise tõenäolist põranda alla minekut. Kommunistlik partei ei võinud riskida rahvusliku iseseisvusega, seda tuli kaitsta nii sisemiste reaktsionääride kui ka välismaiste imperialistide eest ja sel teel saavutada rahva heakskiit ning toetus. Pealegi oli rahvusvaheline olukord selline, et USA hakkas otsekohe pärast sõja lõppu teostama väga agressiivset poliitikat kõige progressiivse vastu kõigis maailma osades.

Ameerika imperialismi ümber koondus, vähemalt teatud ajavahemikul, kõige suuremate kapitalistlike riikide blokk. Seega tekkis olukord, mis oluliselt erines nendest tingimustest, mis soodustasid Oktoobrirevolutsiooni võitu Venemaal 1917.a.[1]

Huvitav on kõrvutada esimese ja teise maailmasõja järgset olukorda Itaalias. Esimese maailmasõja järel oli hoopis vähem levinud arusaamine vanade valitsevate klasside kriisist, koguni rohkem oli levinud üleüldine sügavate sotsiaalsete reformide ootus. Asi ei seisnud ainult Oktoobrirevolutsiooni eeskujus, vaid ka selles, et juba mitme aasta kestel oli rahvast sõdima ergutatud kõige suuremate lubadustega küll maareformi, küll maksude vähendamise ja palga tõstmise osas. Veendumus suurte reformide vajaduses oli suur. Teise maailmasõja järel oli sotsiaalsete ümberkorralduste nõudmist näha vastupanuliikumise pahempoolse tiiva juures, kuid see tiib, hoides rahva ühtsust, ei seadnud neid nõudmisi esiplaanile. Keskkihtide[1] ja ühiskondlikule arvamusele ei paistnud need sotsiaalsed probleemid nii tähtsad võib-olla sellepärast, et tähelepanu keskpunktis seisis demokraatlike vabaduste ja vabariikliku korra küsimused.[2]

Eesrindlikud töölised muidugi soovisid sotsialistliku programmi viivitamatut teostamist, kuid maal talupojad alustasid

---

1 Феррара, стр.268.

2 Samas, lk. 269.

võitlust maa eest suure hilinemisega. Rodanluse juhtivad rühmad aga leidsid endale toe ameerika-inglise okupatsioonivõimude näol.

Rõiki neid asjaolusid arvesse võttes orienteerusid kommunistid pikemaajalise võitluse perspektiivile. Pealegi oli teada, et vabadusvõitluse käigus mitmesuguste poliitiliste parteidega sõlmitud liidud on ajutise iseloomuga. Reaktsioon kogus ennast ja tõstis pead. Tuli minna partei edasise tugevdamise teed, kasvatada talle veel tugevamad juured rahvahulkades.[1]

Partei V kongressi ajaks toimus järjekordne valitsuse kriis. Parri kabinet sai eksisteerida vaid viis kuud. Valitsusse kuuluvad liberaalid hakkasid välja astuma nii RVK vastu kui ka Parri poolt fašistide suhtes tarvitusele võetud abinõude vastu. Asi lõppes liberaalide lahkumisega valitsuse koosseisust, mis tekitas automaatselt valitsuse kriisi. Kommunistlik ja sotsialistlik partei olid seisukohal, et uue valitsuse juhi määramise initsiatiiv peab lähtuma RVK-st. Tegevuspartei ja kristlike demokraatide arvates pidi seda algatama prints Umberto. 25. novembril 1945 Umberto, ilma et oleks RVK-ga küsimust koos-kõlastanud, tegi valitsuse kujundamise ülesandeks Orlandole.[2]

---

[1] Феррара, стр.270.

[2] Orlando (1860-1952) - tuntud itaalia riigitegelane. Oli korduvalt ministriks, 1917.-1919.a. peaminister. Sõjajärgsel perioodil astus välja de Gasperi rahvavastase poliitika vastu.

See põhjustas terava protesti pahemalt poolt. Orlando katsed valitsust kujundada ei õnnestunud. RVK teatas, et peaministri koht peab kuuluma ühele kuuest RVK-sse kuuluvast parteist.

29. novembril partei sekretäride nõupidamisel jäädi kristliku demokraadi de Gasperi kandidatuuri juurde. Kommunistid ja sotsialistid lubasid seda kandidatuuri ainult siis toetada, kui siseministri portfell antakse kas sotsialistidele või kommunistidele. Peale selle nõudsid kommunistid garantiid, et ei lükataks edasi Asutava Kogu kokkukutsumist, et välispoliitikat teostataks kolme suurriigiga siira koostöö vaimus ja et valitsuse sisepoliitika kannaks fašismivastast iseloomu. 10. detsembril 1945 moodustatigi siis de Gasperi esimene valitsus, mis koosnes põhiliselt Parri kabineti ministritest.[1]

Kuue kuu pärast, 2. juunil 1946 toimusid Asutava Kogu valimised. Demokraatliku valimisõiguse tõttu, mis esmakordselt andis ka naistele valimisõiguse, suurenes valijate arv 11-12 miljonilt 25 miljonini. Valimistest osavõtu protsent oli Itaalia kohta seninähtamatult kõrge - 82,2.[2]

Kristlikud demokraadid said valimistel 8 012 355 häält (35,2%) - 207 kohta; sotsialistid 4 674 977 (20,7%) - 115 kohta; kommunistid 4 287 054 (18,9%) - 104 kohta. Samal ajal toimus

---

1 М.Шаров, К политическому положению в Италии, Новое время, 1946, № 1, стр.12-14.

2 П.Лисовский, Выборы и референдум в Италии, Мировое хозяйство и мировая политика, 1946, № 7-8, стр.46.

referendum riigikorra küsimuses. Vabariigi poolt hääletas 12 718 ooo, monarhia poolt lo 719 ooo inimest.[1]

Referendum näitas, et Põhja-Itaalia ja Kesk-Itaalia (välja arvatud Latiumi ringkond koos Roomaga) pooldasid vabariiki, Lõuna-Itaalia monarhiat.

Kuid ometi ei kuulutatud vabariiki kohe välja. Järgnesid kümme kriitilist päeva - kõige pingelisemad päevad kogu vabariigi eest peetava võitluse perioodil. Monarhia kavatses panna troonile prints Umbertot. Algasid suured rahvademonstratsioonid: rahvas nõudis vabariigi väljakuulutamist. Lõpuks Umberto põgenes välismaale ja 11. juunil 1946 kuulutati Itaalia vabariigiks.[2]

Parempoolsete ringkondade häälekandjates ja ka välismaiste ajalehtede veergudelt võis neil päevil lugeda kirjutusi, kus avaldati lootust, et sotsialistlik partei hakkab Asutavas Kogus arbiitriks kommunistide ja kristlike demokraatide vahel. Seda aga ei juhtunud. Sotsialistid ja kommunistid sõlmisid 1946.a. 27. oktoobril uue tegevusühtsuse pakti[3]. Paktis öeldi, et sotsialistlik ja kommunistlik partei, "olles veendunud, et

---

[1] Андронников, стр.17.

[2] А.В.Белобров, Итальянский народ в борьбе за мир,свободу и независимость своей родины,Москва,1954,стр.28.

[3] Esimene kokkulepe poliitilise tegevuse koordineerimise kohta sõlmiti kommunistliku ja sotsialistliku partei vahel 8. septembril 1944.

mõlemi partei jõupingutuste kontsentreerimiseta ja ühendamiseta ei suuda tõõlised saavutada oma põhieesmärke ja teostada oma juhtivat osa Itaalia poliitilise ja sotsiaalse elu uuendamisel, jõudsid kokkuleppele, säilitades seejuures täieliku iseseisvuse ja sõltumatuse, vajaduses täpsustada ja kindlustada nende kahe partei vahel olemasolevat tegevusühtsuse pakti."[1]

Mõlemad parteid kohustusid omavahel konsulteerima, et saavutada eelnevat kokkulepet valitsuses, parlamendis ja kohalikes munitsipaliteetides aetava poliitika suhtes, valitsuskriiside korral jne. Ametiühingute juhtkonna valimistel otsustati esineda ühiste nimekirjadega, valimiste ajaks töötada põhiliste punktide osas välja kooskõlastatud programmid, neil juhtudel aga, kui kumbki partei esineb erineva nimekirjaga, ei tohi valimiseelne kampaania kujuneda võistluseks kahe partei vahel, vaid nad peavad ohtema solidaarsed võitluses teiste parteide vastu. Kuigi üldiselt jäeti mõlemile parteile täielik tegevusvabadus, kohustati kommuniste ja sotsialiste olema ühtsuse küsimuses vastu võetud otsusega lojaalsed. Pakt pidi jääma jõusse seni, kuni üks pooltest selle anuleerib.[2]

Selle ühtsuse küsimusega seoses oli sotsialistlikus

---

[1] Тридцать лет жизни и борьбы, стр.509.

[2] Samas, lk. 51o.

parteis tekkinud kolm suunda. Esimene oli kommunistidega üheks parteiks liitumise poolt, sinna kuulusid IÜTK sekretär Lizziardi, IÜTK keskhäälekandja toimetaja Gaeta jt. Teine suund, keda esindas Nenni, oli printsipiaalselt ühinemise poolt, kuid arvas, et selleks pole veel õige moment kätte jõudnud, et esialgu tuleb tihedalt koos töötada. Kolmandas suunas ühinesid tsentristid ja pahempoolsed, kes avalikult välja ei astunud, kuid püüdsid säilitada kommunistide suhtes "maksimaalset tegevusvabadust". 1946.a. juunis toimus Firenzes sotsialistliku partei kongress. Kaks resolutsiooni, mis kiitsid heaks Nenni poliitilise joone, said kokku 358 ooo häält, tsentristide ja pahempoolsete oma üle 3o2 ooo hääle, reformistlik resolutsioon - 84 65o häält. Partei uuejuhtkonna koosseisu valiti 7 Nenni ja 7 opositsiooni esindajat. Partei peasekretäriks valiti Ivan Matteo Lombardo (väljaspool fraktsioone seisja, tegelikult aga parempoolse tiiva pooldaja) ja Nenni määrati spetsiaalselt selleks loodud partei esimehe ametikohale.[1]

Koostöö sotsialistidega on olnud kommunistliku partei ühtsuspoliitika nurgakiviks. See koostöö algas juba vastupanuliikumise käigus, kus kommunistid ja sotsialistid võitlesid koos

---

I С.Слободской, Раскол Итальянской социалистической партии, Мировое хозяйство и мировая политика,1947, № 4,стр.53-55.

okupantide vastu, oma maa vabastamise eest. Tänu sellele koostöö-le on itaalia töölisklass saavutanud terve rea majanduslikke ja poliitilisi võite. Itaalia sotsialistlik partei on oma poliitilistelt traditsioonidelt ja sotsiaalselt koosseisult täiesti erinev Lääne-Euroopa sotsiaaldemokraatlikest parteidest, mistõttu meie mujal niisugust koostööd kommunistide ja sotsialistide vahel ei näe.

Kuna Itaalias on tegemist kolme suurema parteiga - kommunistliku, sotsialistliku ja kristlik-demokraatliku parteiga, kusjuures suur osa töötajaist on just viimase partei mõju all, siis on loomulik, et kommunistliku partei joon ühtsuspoliitika alal ei võ imud piirduda ainult sotsialistliku parteiga, see pidi olema laiem, pidi haarama kõik demokraatlikult meelestatud elemendid, eeskätt aga töötajad-katoliiklased. Tuli hakata tegema töid nende äratõmbamiseks reaktsioonilise vaimulikkonna mõju alt.

De Gasperi moodustatud esimesele vabariiklikule valitsusele (koosnes kolme suurema partei ja vabariikliku partei esindajaist; kommunistidest kuulus valitsusse ministritena Scoccimarro, Gullo, Sereni, Ferrari ja ministrite asetäitjatena Stano, Giolitti, Caballari, de Filpo ja Montelbano)[1] esitas kommunistlik partei omapoolsed nõudmised valitsuse majandusliku programmi osas, milledest kristlikud demokraadid olid suurimad osa vastu võtma.

---

[1] Тридцать лет жизни и борьбы, стр.659.

Peagi aga sai selgeks, et kristlik-demokraatlik partei, kes võttis endale peamise vastutuse valitsuse tegevuse eest, osutas kõigis sise- ja välispoliitilistes põhiküsimustes süstemaatilist vastupanu pahempoolsete parteide ettepanekutele ja asus suurkapitali huvide kaitsmise seisukohale.

Kommunistlik partei oma septembripleenumil 1946.a. töötas välja majandusalase tegevuse programmi, mis sai tuntuks "uue kursi" nimetuse all. See programm esitati de Gasperi valitsusele. "Uus kurss" nägi ette valitsuse aktiivse vahelesegamise majandusellu eesmärgiga likvideerida spekulatsioon, kindlustada liiri kurss ja kergendada töötajate rasket majanduslikku olukorda. Nõuti samuti monopolide natsionaliseerimist ja agraarreformi, tööliskontrolli kehtestamist tööstuses, hindade kontrolli jne. [1] De Gasperi valitsus lükkas selle programmi tagasi. Ometi said kommunistid valitsuses mõndagi rahva olukorra parandamiseks ära teha.

Põllutööminister Gullo (kommunist) seadis lõunarajoonide talupoegade ette ülesande - võidelda maa ja agraarreformi eest. Esialgsete abinõudena anti välja dekreedid, millede alusel oli õigus ülesharimata ja halvasti haritud maid anda põllutöökooperatiividele. Sel perioodil läks 2oo ooo ha maad kooperatiivide kätte. Rikendati ja muudeti rendilepinguid. Juba sajandeid oli kehtinud kord, et saak tuli rentniku ja peremehe vahel pooleks

---

I Тридцать лет жизни и борьбы, стр.675.

jagada. Uue seaduse kohaselt jäi rentnikule 53 % saagist, kusjuures peremees oli kohustatud 4% rendi ulatuses teostama maaparandustöid.[1] Tegelikult aga oli nende seaduste ellurakendamine väga raske, sest kristlikud demokraadid saboteerisid seda.

Ametlike andmete järgi oli 1947.a. 31. detsembriks 14 000 maasaamise valdusest rahuldatud ainult 4 800. Maaküsimus jäi endiselt väga teravaks ja lahendamata küsimuseks.[2]

Tööliste reaalpalga tõstmise alal oli väga oluliseks saavutuseks liikuva palgaskaala seadus, mis seisis selles, et liiri ostujõu langusega tõusis automaatselt ka palk.

Kommunistlik partei astus samme ka Triesti küsimuse lahendamiseks. Togliatti ja Tito[3] vahel toimusid 1946.a. novembris läbirääkimised, mis tegid lõpu demagoogilisele antikommunistlikule kampaaniale Triesti küsimuses. Tito teatas, et Jogoslaavia on nõus jätma Triesti Itaaliale kui Itaalia nõustub Triestile andma autonoomia ja jätma Gorizia linna Jugoslaaviale. Selgus, et küsimust on võimalik lahendada demokraatlikul teel, sõbralikult.[4]

---

1 Л.Лонго,О деятельности ЦК коммунистической партии Италии, Информационное совещание представителей некоторых компартий в Польше в конце сентября 1947 года,Москва,1948,стр.291.

2 Тридцать лет жизни и борьбы, стр.547.

3 Josip Broz-Tito(sünd. 1892)- 1945.a. alates Jugoslaavia Ministrite Nõukogu esimees ja Rahvarinde Täitevkomitee esimees. 1953.a. alates Jugoslaavia Föderatiivse Rahvavabariigi president, Jugoslaavia Kommunistide Liidu peasekretär.

4 С.Слободской,Раскол Итальянской социалистической партии,Мировое хозяйство и мировая политика,1947,№ 4,стр.56.

1947.a. astus jõusse ka Itaaliaga sõlmitud rahuleping. Lepingu väljatöötamisel olid USA ja Inglismaa delegatsioonid Nõukogude Liidu delegatsiooni nõudel sunnitud lepingu tekstis nõustuma rea paragrahvidega, mis taotlevad Itaalia rahuliku demokraatliku arengu ja rahvusliku iseseisvuse garanteerimist. Rahulepingus märgitakse, et "Itaalia, kes vastavalt vaherahukokkuleppele3o. artiklile on võtnud tarvitusele abinõud fašistlike organisatsioonide laialisaatmiseks Itaalias, ei tohi lubada, et Itaalia territooriumil tekiksid uuesti taolised organisatsioonid, olgu need siis poliitilised, sõjalised või sõjalise iseloomuga, millede eesmärgiks on rahvalt tema demokraatlike õiguste äravõtmine.[1]

Nõukogude delegatsioon astus Inglismaa ja USA püüdluste vastu võimalikult pikendada okupatsioonivägede viibimist Itaalias ja nõudis nende kiiret väljaviimist. Triest kuulutati vabaks territooriumiks, mille kuberneri määrab julgeoleku Nõukogu. Määrati kindlaks ka reparatsioonid, kusjuures Nõukogude Liit võttis reparatsioonisumma määramisel arvesse Itaalia rahva relvastatud võitlust Saksamaa vastu. Reaktsioonilised ringkonnad Itaalias võtsid ette ägeda kampaania rahulepingu revideerimise eesmärgil.[2] Need tendentsid leidsid toetust USA poolt, kes alus-

---

1 Мирный договор с Италией, Москва,1947,стр.20-21.

2 Андронников, стр.19-20.

tas rahvusvahelises ulatuses, algul maskeeritult, siis aga järjest avalikumalt, võitlust Nõukogude Liidu vastu.

Ameerika president tõstatas välja plaani nn. "Trumani doktriini", milles püüti põhjendada USA majanduslikku ja poliitilist huvi ja ekspansioonitaotlusi teiste riikide suhtes. Truman leidis, et Euroopa riikide rasket majanduslikku olukorda peab hakkama parandama Ameerika. Sellisele ideoloogilisele baasile ehitas kindral Marshall oma konkreetse majandusliku abistamise plaani, mis tähendas USA majandusliku ja poliitilise mõjuvõimu kehtestamist abivajavais riikides. Sellel USA sammul oli peagi vastukaja ka Itaalias. 1947.a. sõitis de Gasperi Ameerika Ühendriikidesse, kus teda võeti vastu inimesena, kes oskab teostada USA-le meelepärast poliitikat Itaalias.[1]

Nüüd leidsid ka parempoolsed sotsialistid olevat paraja aja hakata lõhkuma töölisklassi võitluse ühist rinnet. Itaalia sotsialistliku partei parempoolse tiiva juht Saragat teatas oma rühma väljaastumisest sotsialistlikust parteist ja uue partei - Itaalia Sotsialistliku Töölispartei - asutamisest. Sotsialistlikust parteist lahkus seega umbes 1oo ooo liiget. Saragatiga läks kaasa ka Asutava Kogu 5o deputaati. Uue partei häälekandjaks sai "Umanita".[2]

---

1 Итальянская коммунистическая партия, стр.103-104.

2 С.Слободской, Раскол Итальянской социалистической партии, Мировое хозяйство и мировая политика, 1947, № 4, стр.59.

Itaaliasse tagasi jõudes tahtis de Gasperi kasutada lõhet sotsialistlikus parteis ettekäändena valitsuskriisiks ja uue valitsuse moodustamiseks ilma kommunistideta. Kuid see manööver ja liiga avalik Ameerika mõju kutsusid Itaalias esile üldise pahameele, nii et de Gasperi oli sunnitud sellest plaanist esialgu loobuma. Kuid propaganda Marshalli plaani kasuks jätkus. Itaalia ei saavat ilma USA abita hakkama. Ameerika on aga nõus abistama vaid teatud garantiide korral. Selleks garantiiks oli kommunistide eemaldamine valitsusest.[1]

Ettevalmistused selle sammu astumiseks,-nimelt antikommunistlik propaganda,käis juba pikemat aega. Kommunistliku partei ajakiri "Rinascita" avaldas selle antikommunistliku propaganda peamised teesid: 1) riigiaparaadi allutamine kommunistide vastasele võitlusele; 2) püüd kutsuda esile kokkupõrkeid töölisklassi eesrindlike jõududega ja luua riigis kunstlikult ärev õhkkond; 3) vägivalla ja omavoli tarvitamine. Kõigele sellele kaasnes ameerika imperialismi järjest avalikum vahelesegamine.[2]

Truman oma 12. märtsi kõnes kriipsutas alla võitluse vajadust järjest enam leviva kommunismiohu vastu. Itaalia kodanlik ja klerikaalne ajakirjandus avaldas selle puhul oma avalikku heakskiitu. De Gasperi teatas, et "teda rõõmustab Ameerika huvi Euroopa asjade vastu" ning Itaalia saadik USA-s Garcani sõitis Rooma teatama, et Truman nõuab kommunistide eemaldamist valitsu-

---

1 Разоблачение антикоммунизма, стр.29.

sest. USA saatkond Roomas oma teadaandes rääkis vajadusest "moraalselt ja materiaalselt abistada itaalia mõõdukaid parteisid, sest äärmuslike parteide käsutuses on hea organisatsioon ja materiaalsed vahendid."[1]

Iseloomulik on see, et valitsuse lahkumise avalduse tegi de Gasperi 13. mail,s.o. päeval, millal Itaaliasse saabusid Ameerika eksport-importpanga esindajad läbirääkimiste pidamiseks Itaaliale loo miljoni dollari laenu andmise küsimuses.[2]

31. mail 1947 moodustas de Gasperi valitsuse ainult kristlikest demokraatidest.

Samal ajal algas pealetung ametiühingute ühtsusele[3]. Tooni selles küsimuses andsid jällegi klerikaalid. Ajakirja "Civilta cattolica" 1947.a. 5. aprilli numbris kirjutati: "Praegused ametiühingud on tugevasti nakatatud kommunismi häbitust ideoloogiast, nad kergesti unustavad sotsiaalse korra kõrgeima seaduse ja tallavad selle väga tihti jälge alla... Meie Üldine Töökonföderatsioon torkab silma selle poolest, et ta pidevalt toetab streigiliikumise leeki, takistades sel moel maa majanduslikku arengut...Kahjuks kujutavad ametiühingud,

1 Разоблачение антикоммунизма, стр.32.

2 С.Слободской,Христианско-демократическая партия и смена правительства в Италии,Мировое хозяйство и мировая политика,1947, № 9, стр.79.

3 Rooma paktiga 3. juunist 1944 oli pandud alus ametiühingute ühtsusele ja moodustatud Itaalia Üldine Töökonföderatsioon, kuhu kuulusid nii kristlik-demokraatlikud kui ka sotsialistlikud ja kommunistlikud ametiühingud. ÜTK, mida juhtis kommunistlik partei, oli Itaalia suurim ametiühingukoondis. 1945.a. oli liikmete arv 4 500 000.

keda innustavad õnnetu marksistliku ideoloogia printsiibid ja vaim, endast tõsist ohtu, eriti käesoleval ajal, kus nad teevad kõik mis tahavad ja kujutavad endast tegelikult riiki riigis..."[1]

Itaalia kommunistlikule parteile oli teada, et see liitude ja koostöö süsteem, mis vastupanuliikumise käigus oli tekkinud, ei või kaua kesta, et see on lühiajaline. Nüüd oli tarvis osata juhtida töölisklassi ja kogu rahvast uues olukorras, saavutada rohkem poolehoidu ka nende kihtide seas, kes parteist veel kaugel seisid. Tuli hakata energiliselt võitlema enamuse saavutamise eest, tungida kõigisse rahva elu sfääridesse. Togliatti, pöördudes parlamendis nende poole, kes arvasid, et kommunistide väljaheitmine valitsusest tähendab kommunistliku liikumise likvideerimise algust, järgmiste sõnadega: "Me oleme ära käinud pika tee ja läheme kaugele."[2] Togliatti pidas silmas just seda pikemaajaliseks võitluseks valmisoleku perspektiivi. Osavõtule valitsusest vaatas kommunistlik partei kui episoodile, millele minnakse üle teisele, mitte vähem efektiivsetele võitlusvormidele.

Kommunistide väljaheitmine valitsusest oli muidugi reetmine kristlike demokraatide poolt. Selle fašistliku võtte abil võeti Itaalia rahvalt võimalus kiiremini ja rahulikul teel teostada sügavaid sotsiaalseid uuendusi. Togliatti märkis sel puhul:

---

[1] Разоблачение антикоммунизма, стр.31.

[2] Samas, lk.32.

"Tark ja andekas vaenlane ei oleks meid valitsusest kõrvaldanud. Vastupidi, meie seisukohtadele ja deklaratsioonidele toetudes oleks ta arvatavasti saavutanud meie allesjäämise valitsuse koosseisu ja oleks töötanud sellise situatsiooni loomise kallal, kus me oleksime sattunud väljapääsmatusse olukorda või olnud purustatud. Kuid et sellest aru saada ja seda teha, on tarvis suurekaliibrilist inimest, de Gasperi aga on keskpärasus ja võib-olla isegi veel vähem kui keskpärasus."[1]

Togliatti teatas partei Keskkomitee pleenumil, et neis uutes tingimustes jääb partei strateegiliseks peaeesmärgiks progressiivse demokraatliku korra kehtestamine, partei poliitiliseks eesmärgiks aga momendil Itaalia iseseisvust ohustava de Gasperi valitsuse kukutamine ja uue pahempoolse valitsuse loomine, millest võtaksid osa kõik rahva progressiivsed jõud. Sellest rääkis ka Luigi Longo[2] 1947.a. septembris Poolas toimunud mõningate kommunistlike ja töölisparteide esindajate informatsioonilisel nõupidamisel.

Longo märkis veel, et Itaalia kommunistliku partei Keskkomitee viimane pleenum arutas Itaalias kujunenud olukorda ja luges kommunistliku partei veaks seda, et ta ilmutas valitsusest väljaheitmise momendil liigset nõrkust, ei ttoetunud vajalikul määral rahvale ega mobiliseerinud rahvast võitluseks, mis

[1] Феррара, стр.271.

[2] Luigi Longo (sünd. 1900) -itaalia töölisliikumise väljapaistev tegelane, 1945.a. alates kommunistliku partei peasekretäri asetäitja.

oleks kommunistide ja sotsialistide väljaheitmist valitsusest takistanud. Parteitöö puuduseks loeti ka seda, et oposotsioonipparteiks muutudes tegutses partei algul nõrgalt, opositsioon piirdus ainult artiklite ja kõnedega. Rahvamasse ei pandud liikuma. Esines tendents piirduda tööga nendes rahvakihtides, kes juba olid kommunistliku partei mõju all, tendents jätta isevoolu teed partei suhted teiste demokraatlike parteidega. Vajalikul määral ei võideldud ka selle eest, et vältida lõhet kommunistlike ja kristlik-demokraatlike töötajate vahel. Keskkomitee leidis, et on lubamatu passiivselt oodata de Gasperi valitsuse langust. Kommunistlik partei peab püüdma saavutada, et elanikkond võtaks omaks kommunistide eesmärgid. Selleks otsustati võtta oma tegevuse aluseks lähematel kuudel niisugused küsimused nagu demokraatliku vabariigi kaitsmine, võitlus rahva elutaseme parandamise eest, väikeste ja keskmiste eraomanike kaitsmine maksupoliitika surve eest, võitlus igasugu ebaõigluse, vägivalla ja spekulatsiooni vastu.[1]

Kommunistlik partei pidi töötama väga ettevaatlikult ja oskuslikult, et oma eesmärkide saavutamisel ei seataks ohtu itaalia rahva tähtsaid saavutusi - rahu ja rahvuslikku iseseisvust.

22. detsembril 1947 võttis Itaalia Asutav Kogu vastu uue konstitutsiooni. Iga paragrahvi väljatöötamisega käis kaasas äge võitlus Asutava Kogu reaktsioonilise enamuse ja demokraatliku vähemuse vahel, mis tingiski konstitutsiooni kompromiss-

I Информационное совещание представителей некоторых компартий в Польше. стр. 301-303.

iseloomu. Ühelt poolt antakse konstitutsioonis töötajaile laialdased demokraatlikud vabadused: õigus tööle, sõna-, trüki-, koosoleku-, demonstratsioonide, streigivabadus jne. Konstitutsioon fikseerib palgatöölistele igaaastase palgalise puhkuse, naistele meestega võrdse töötasu, õiguse pensionile.[1]

Konstitutsioonis märgitakse samuti, kuigi õige ettevaatlikult, omanduse küsimuse uut sotsiaalset kontseptsiooni. § 41 rõhutab, et erainitsiatiiv ei tohi kahjustada ühiskonna huve ja et seda ei juhtuks, töötatakse välja vastav programm ja kehtestatakse kontroll, mis on vajalikud selleks, et majanduslik tegevus toimuks ühiskonna huvides. § 42 lubab määrata kindlaks eraomandi piirid, selle ühiskondliku funktsiooni ja teha ta kättesaadavaks kõigile, kusjuures ühiskonna huvides võib seda hüvituse maksmise tingimusel ka eksproprieerida. § 44 näeb ette, et seadus võib piirata või panna maaomanikule peale kohustusi ja määrata maa suurus, § 45 kinnitab, et soodustatakse kooperatiivide arengut ja § 46 annab töölistele õiguse võtta osa ettevõtete juhtimisest.[2]

Teiselt poolt on konstitutsiooni teise osa valitsevate klasside huve silmas pidades sisse võetud garantiid eraomanduse ja erainitsiatiivi kaitseks. Et seadusandlikul teel kindlustada kiriku suuri õigusi Itaalias, võeti konstitutsiooni kristlike

---

1 Ю.К.Булавский, Италия, Москва, 1954, стр.83.
2 Тридцать лет жизни и борьбы, стр.535.

demokraatide nõudel sisse punkt, mille järgi Itaalia riigi ja Vatikani vahekorda reguleeritakse Lateraani kokkuleppe[1] alusel. Kommunistid olid selle kompromissiga nõus.

Kommunistliku partei VI kongressil 1948.a. ütles Togliatti, et uus konstitutsioon eeldab tõsiseid kokkupõrkeid konstitutsiooni esimesele poolele toetuvate progressiivsete jõudude ja konstitutsiooni teist osa vasturelvana kasutavate konservatiivsete jõudude vahel. Konstitutsioon on olemas, nüüd tuleb hakata tema elluviimise eest võitlema.[2]

Demokraatlike jõudude ühtsus oli olnud vajalik, et vabastada Itaalia hitlerlastest, anda talle vabariik ja konstitutsioon. Selle ühtsuse ja sellest tulenevate võitude eest on Itaalia suuresti tänuvõlgu kommunistlikule parteile, kes itaalia rahvusele väga raskes olukorras näitas tegudega, et kommunistide huvid on rahva huvid ja oskas mobiliseerida kõik progressiivsed jõud enda ümber.

Sellepärast saigi kommunistlikust parteist Itaalia suurim partei. 1947.a. juulis oli tema ridades 2 279 ooo liiget.

---

[1] 1929.a. sõlmiti Mussolini ja Vatikani vahel Lateraani pakt, mille põhjal fašistlik valitsus tunnistas Vatikani linnriigi suveräänsust ja katoliku kiriku privilegeeritud seisundit Itaalias.

[2] Итальянская коммунистическая партия, стр.108.

Itaalia kommunistlik partei reaktsiooni pealetüngi perioodil 1948 - 195o

1948. aasta Itaalia kommunistliku partei elus algas

VI partei kongressiga (jaanuar 1948), kus keskseks probleemiks oli aprillikuus toimuvateks parlamendivalimisteks demokraatliku rahvarinde moodustamise küsimus. Oma ettekandes puudutas Togliatti kõiki itaalia rahva ees seisvaid põhiküsimusi: rääkis reaktsiooni pealetungist, Vatikani kui ameerika imperialismi käsilase osast selles pealetungis, Marshalli plaanist, sõjast ja rahvuslikku iseseisvust ähvardavast ohust. Kongressil analüüsiti kommunistliku partei tegevust ja mõisteti hukka väärarusaamine partei poliitikast ühtsuse küsimuses. Reaktsiooni pealetungi tagajärjed andsid tunda ka parteis endas. Tekkisid seisukohad, et konkreetseid edusamme võivad töölised saavutada ainult valitsusest osavõtmise teel ja et nüüd, kus kommunistid on valitsusest kõrvaldatud, ei jää muud üle kui valmistuda relvastatud ülestõusuks.

Kongress näitas, et põhiülesanneteks, mis seisavad kogu itaalia rahva ees käesoleval etapil,on rahu, Itaalia vabaduse ja sõltumatuse säilitamine. Nende eesmärkide saavutamiseks on tarvis luua ühtne võitlusrinne nii Itaalias kui ka rahvusvahelises ulatuses. Kongress teatas oma ühinemisest sotsialistliku partei ettepanekuga luua laialdane demokraatlik rahvarinne.[1]

Kongressi lõppresolutsioonis öeldakse:"Itaalia kommunistliku partei VI kongress tervitab ja kiidab heaks sotsialistliku partei initsiatiivi luua demokraatlik rahvarinne võitluseks rahu, sise- ja välispoliitilise iseseisvuse eest ja esineda selle programmiga valimiseelses võitluses kindla häälteenamuse saavutamise eesmärgil. Kommunistlik partei suhtub pooldavalt sotsialistide ettepanekusse ühisest nimekirjast, mis sisaldaks töölisparteide, pahempoolsete demokraatlike parteide ja nendega koos tegutsevate sõltumatute parteide esindajaid.

Tööliskiassi ja töötavate hulkade ametiühinguline ja poliitiline ühtsus jääb endiselt kommunistide peaeesmärgiks, nad näevad selles demokraatia peamist kantsi."[2]

Niisuguse programmiga läks kommunistlik partei vastu parlamendivalimistele.

---

1 Итальянская коммунистическая партия,стр.108-109.
2 Тридцать лет жизни и борьбы,стр.631.

Uue, 1947.a. 31. mail moodustatud kristlik-demokraatliku valitsuse loomisega algas Itaalias põõrane kommunismivastane kampaania. Kristlikud demokraadid panid kõik mängu, et 1948.a. toimuvatel parlamendivalimistel võita. Riigis püüti igasuguste provokatsioonide abil luua valimiste eel kodusõja atmosfääri. Parempoolsed ajalehed avaldasid väljapaistvatel kohtadel teadaandeid, et "punastes provintsides" (Emilia ja Romagna) on kommunistid alustanud partisaniüksuste mobiliseerimist. Ja kuigi teade oli väljamõeldud, käskis siseminister Scelba seada mobilisatsioonikorda kõik politseijõud. Jätkusid kommunistide tapmised ja kommunistliku partei ruumide rüüstamised. Samaaegselt hakati kitsendama ja paiguti isegi ära keelama vabriku-ja tehasekomiteede[1] tegevust. Raadios anti edasi siseministri intervjuu, millés ta rääkis vägivaldsest võimuhaaramisest kommunistide poolt. "Sedalaadi oht ähvardavat, kui tingimused on soodsad, kõiki maid, kus kommunistlikul parteil on suur liikmete arv." Samal ajal tõstsid ameerika ajalehed lärmi, et nad on paljastanud Emilias suure ülestõusu plaani. Ülestõusu eesotsas olevat seisnud Luigi Longo, üks vene kindral ja polkovnik Metto Gotardi. Tänavaile ilmusid plakatid "Moskva raha" , "Komintern" jne. Ajaleht "Popolo" (kristlik-demokraatliku partei häälekandja) avaldas 1947.a. 25. septembril teate, et kaks kurjategijat-kommunisti on rüüstanud

---

[1] Vabriku- ja tehasekomiteed tekkisid juba esimese maailmasõja ajal tööliste huvide kaitseks. Sinna valiti töölisi sõltumatult nende ametiühingulisest kuuluvusest.

kristlik-demokraatliku partei ruumi, oli ära toodud isegi rüüstajate nimed. Järgmisel päeval avaldas kommunistliku partei häälekandja "L'Unita" "rüüstajate" fotod - selgus, et need olid lapsed alla kümne aasta vanad. Niisugused provokatsioonid ja valeteadete levitamised kommunistliku partei aadressil toimusid iga päev.

Valitsuse vaikival nõusolekul korraldasid fašistid lo. oktoobril 1947 Roomas saadikutekoja hoone ees suure demonstratsiooni loosungite all "Elagu Mussolini!" Parlamendiliikmed-kommunistid otsustasid vahele segada ja sellele korralagedusele lõppu teha, kuid politsei tuli neile nuutidega kallale. Alles siis, kui opositsioon parlamendis otsustavalt välja astus, andis de Gasperi Scelbale telefoni teel korralduse meeleavalduse lõpp teha.[1]

Selle kommunistide vastase kampaania niidid viisid Washingtoni: USA senati välisasjade komisjoni liige Lodge teatas, et ta on täpsed andmed "kommunistide kavatsusest teostada märtsis riigipöörre Itaalias, sidudes selle üldstreigiga Prantsusmaal."[2]

5. veebruaril 1948 teatati 2o ooo ohvitseri mobilisatsioonist Itaalias, kes pidid kaitsma valimiskampaania ajal ühiskondlikku korda. Nüüd on saanud teatavaks, et valitsusel oli

---

[1] Разоблачение антикоммунизма, стр.34-35.

[2] Samas, lk. 36

võetud tarvitusele kõik abinõud relvastatud vahelesegamiseks juhul, kui valimised oleksid lõppenud pahempoolsete võiduga. Türreeni meres kursseerisid laevad relvade ja sõduritega valmis iga hetk maanduma ja alustama kodusõda.[1]

Valimisteks olid kõik konservatiivsed jõud kristlike demokraatide juhtimisel ühinenud kommunistide vastasesse blokki. Ilmselt rikkudes konstitutsiooni, segas end valimiste käiku vahele kirik. Katolikklasi, kes ei peaks hääletama kristlike demokraatide poolt, ähvardati kirikust väljaheitmisega.

Kindlustades sidemeid Vatikaniga suurendas de Gasperi 1948.a. algul demonstratiivselt katoliku vaimulike palka 4o% võrra.[2] Itaalia kodanlik ajakirjandus teatas, et juhul, kui kodanlik blokk võidab, on antud lubadus revideerida Itaalia rahulepingut. 2o. märtsil ilmse surveavaldamise abinõuna valimiste käigule avaldasid USA, Inglismaa ja Prantsusmaa kurikuulsa memorandumi, milles räägiti valmisolekust anda Itaaliale tagasi Triest. Rikkudes rahulepingut, saadeti USA-st kahe kuu jooksul Itaaliasse 2o ooo tonni relvi ja laskemoona. Itaalia politsei sai oma käsutusse täiendavalt 4oo ameerika soomusautot. Ameerika ajalehed teatasid, et USA valitsus on de Gasperit valimiskampaania käigus abistanud 4 miljoni dollariga.[3]

---

1 Разоблачение антикоммунизма, стр.40-41.

2 Itaalias on katoliku usk riigiusuks ja riik eraldab vaimulike ülalpidamiseks igal aastal teatud summad.

3 Андронников, стр.28.

Peale selle tegi USA valitsus teatavaks kolm ofitsiaalset avaldust, milles ähvardati rahvarinde võidu korral katkestada kõik saadetised Itaaliale. Valimiste päeval sooritasid ameerika sõjalennukid lende Itaalia linnade kohal.

Valimised, mis toimusid 18. aprillil 1948, ei toonud küll võitu Rahvarindele, kuid valmistasid ette pinna kommunismivastaste aktsioonide läbikukkumisele. Valimiste tulemused olid järgmised: saadikutekojavalimistel said kristlikudidemokraadid 12 751 841 häält (48,7%) ja 3o6 kohta, Rahvarinne 8 o25 99o häält (3o%) ja 183 kohta, senati valimistel said kristlikud demokraadid 1o 74o 131 häält - 15o kohta, Rahvarinne 6 955 229 häält - 118 kohta.(Saadikukoja liikmete arv on kokku 574 ja senaatorite arv 342). 1948.a. mais valiti vabariigi presidendiks liberaal Luigi Einaudi.[1]

Esinedes 9. veebruaril 195o.a. parlamendis kõnega, ütles Nenni 1948.a. parlamendivalimiste kohta:"Parteide erikaal sotsiaalsete suhete alal pole mõõdetav ainuüksi valimiste aritmeetilise resultaadiga. Nagu Prantsusmaal XVIII sajandil "kolmas seisus" etendas aadli ja vaimulikkonnaga võrreldes palju tähtsamat osa maa ühiskondlikus elus kui seda võis oletada tema esindajate arvu järgi generaalstaatides, nii ka kaasaegses ühiskonnas "neljas seisus", kelle esindajad me oleme, on palju tu-

---

I Андронников,стр.30.

gevam sotsiaalses võitluses kui valimisvõitluses...Ei saa valitseda maad"neljanda sèisuse" vastu, organiseeritud töölisklassi vastu ja väga kaheldav on, kas teda saab valitseda ilma temata."[1]

Pärast valimisi andis de Gasperi valitsus kohe kiires korras parlamendile arutada Marshalli plaani küsimuse. lo. juulil 1948 pidas Togliatti selles küsimuses parlamendis kõne. Ta paljastas Marshalli plaani tõelist olemust ja näitas, et see plaan ohustab Itaalia iseseisvust, allutab Itaalia nii majanduslikult kui ka poliitiliselt USA -le. Lõpuks teatas Togliatti: "Kuid ma ütlen teile veel üht: kui meie maale langeb tõepoolest osaks tee, mis viib sõjale, siis teame ma ka niisugusel juhul, mis on meie kohus. Imperialistlikule sõjale vastatakse nüüd revolutsiooniga, ülestõusuga rahu, oma maa iseseisvuse ja tuleviku kaitseks."[2]

Kolme päeva möödudes, 13. juulil, tungis sotsiaaldemokraatliku partei häälekandja "Umanita" peatoimetaja oma juhtkirjas Togliattile kallale järgmiste sõnadega: "Mis meisse puutub, siis niisuguse perspektiivi korral ja niisuguse väljakutse juures, millega vene Togliatti räägib mässust, me piirdume sellega, et avaldame soovi ja rohkem kui soovi - veendumust, et kui see traagiline tund meie rahvale tõepoolest lööb, siis enne,

---

1 Ненни, стр.IOO-IOI.

2 Феррара, стр.274.

kui kommunistid saavad täielikult teostada oma reetmise, enne kui välismaised väed jõuavad astuda meie maale, et anda kommunistidele üle "kvislingite" põlatud võim, mille poole nad püüavad, enne vabariigi valitsus ja enamus itaallasi koguvad julgust, energiat, küllaldasel määral otsustavust, et naelutada Togliatti ja tema kaasosalised nende reetmise eest seina külge."[1]

Järgmisel päeval, 14. juulil 1946, kui Togliatti väljus parlamendihoonest, lasti temasse kahe sammu kauguselt neli kuuli. Kurjategija, kellel ei läinud korda põgeneda, teatas, et tahtis tappa Togliattit kui "kõige ohtlikumat elementi Itaalia poliitilises elus, kes oma tegevusega välisriigi agendina takistab kodumaa taassündi."[2] Praegugi pole veel teada, kelle käsi konkreetselt mängus oli, igatahes kogu see antikommunistlik propaganda, mis oli Itaalias kestnud juba terve aasta, lõi sellesteks nähtusteks soodsa pinna.

Teade kallaletungist ja Togliatti raskest tervislikust seisukorrast levis kulutulena pealinnas. Kõikjal katkestati stiihiliselt töö, jäi seisma transport, suleti kauplused, rahvas kogunes tänavaile ja avaldas pahameelt kristlik-demokraatliku valitsuse ja siseminister Scelba aadressil. Stiihiline protestiliikumine haaras kogu Itaalia. Pietro Secchio kirjutas sel puhul "L'Unita's", et "Itaalia töölisliikumise ajaloos pole

---

1 Феррара, стр.275.

2 Samas, lk. 275.

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

ku agi olnud nii stiihilist, nii ulatuslikku, nii üksmeelset üldstreiki, kui see...Kui me vaatame 1919 -1920 aastate streike, ei leia me sellele oma suuruse, entusiasmi, stiihilisuse poolest ühtki võrdset."[1]

Streik kestis kaks päeva ja kandis tormilist iseloomu. Roomas nõudsid demonstrandid valitsuse lahkumist. Milaanos võttis streigi juhtimise enda peale kodanike komitee, mis oli selleks otstarbeks parteide ja munitsipaliteedi esindajaist moodustatud. Torinos vallutasid töölised FIAT'i[2] tehased. Veneetsias asus sõjaväe juhtkond kokkupõrke vältimiseks ülestõusnutega läbirääkimistesse. Genuas läksid neli soomusautot rahva poole üle. Napoli tänavail põlesid Togliatti portreede ees tuhanded küünlad.

IÜTK Täitevkomitee kiitis streigi heaks ja otsustas selle lõpetada 16. juulil kell 12. Kristlikud demokraadid, kes algul olid streigi poolt, taipasid nagu äkki, et tegemist on poliitilise streigiga ja kutsusid raadio teel oma poolehoidjaid katkestama streiki 16. juulil kell 8 hommikul. Samal päeval otsustasid IÜTK juhatuse 11 liiget (kristlikku demokraati) lahkuda IÜTK-st ja moodustada iseseisvad ametiühingud nn. Itaalia Üldise[2] Vaba Töötajate[1] Konföderatsiooni[3], kuid kaasa läks nendega

---

1 Феррара, стр.280.

2 FIAT - Fabbrica Italiana Automobili Torino.

3 Uut ametiühingute föderatsiooni juhivad küll kristlikud demokraadid, kuid ta ei kanna puhtkatoliiklikku ilmet. Rahvusvahelises ulatuses ta ei kuulu kristlike ametiühingute föderatsiooni, vaid nn. Vabade Ametiühingute Rahvusvahelisse Konföderatsiooni. Teda toetavad Ameerika kollased ametiühingud..

tähtsusetu arv liikmeid. IÜTK-st ei lahkunud isegi kõik kristlikud demokraadid. Siinjuures on huvitav märkida, et ametiühingud lõhenesid ka Prantsusmaal. See oli läbimõeldud plaan Ülemaailmse Ametiühingute Föderatsiooni lõhkumiseks, mida juhtis USA riigidepartemang ja ellu viisid parempoolsed sotsialistid. Sel teel taheti Lääne-Euroopas luua ametiühingud, kes toetaksid Marshalli plaani.[1]

Kommunistlik partei püüdis hakata alanud rahvaliikumist kontrollima, et hoida ära selle muutumist ohtlikuks avantüüriks. Oli põhjust karta, et kallaletung on organiseeritud eesmärgiga kutsuda parteis esile läbimõtlematu stiihilist liikumist ja ta siis purustada. Mitmes linnas käis tulevahetus. Haavatute arv ulatus 600-ni, areteeriti mitu tuhat töölisaktivisti ja kommunisti. See grandioosne liikumine aitas tunduval määral üle saada pessimismist ja ebakindlusest, mis oli valimiste tõttu tekkinud. Kuigi IÜTK andis korralduse lõpetada streigid 16. juulil, algas normaalne töö alles 18. juulil.

Suureks poolehoiuavalduseks kommunistlikule parteile ja tema juhile kujunes ajalehe "L'Unita" levitamise hoogtööga seoses korraldatavad rahvapidustused 26. septembril 1948. Spetsiaalsete rongidega sõideti kohale tervitama Togliattit. Tänavad olid rahvast nii täis, et liiklemine katkes täielikult. Foro Italico väljakule, kus Togliatti esines, oli kogunenud umbes pool miljonit kodanikku. Need, kes olid arvanud, et pärast 18. aprilli on kommunistlikku parteid tabanud kriis, eksi-

I Д.Кэнделоро,Профсоюзное движение в Итэлии,стр.I29-I3I.

sid.

Oma kõnes ütles Togliatti:"Isegi siis, kui sain haiglast välja ja hakkasin kõvasti tööle, ei tundnud ma, et see oleks olnud tõeline, täisvereline elu. Täisvereline, tõeline elu algab minu jaoks jälle täna. meile, kes me oleme harjunud elama, rõõmustama, kannatama ja võitlema koos oma rahvaga, algab tõeline elu alles siis, kui me saavutame selle rahvaga tõelise, tiheda kontakti,nii nagu me oleme saavutanud täna. Sellepärast ma tänan teid, kodanikud, tänan teid, seltsimehed, selle eest, et olete kogunenud siia üle kogu Itaalia nii rohkel arvul, rõõmsad ja innukad. Meil on põhjust täna rõõmustada kas või sellepärast, et me veelkord tunneme oma suurt jõudu, meie partei jõudu, itaalia rahva suurt võitmatut jõudu."[1]

14. juuli üldstreik näitas, et selle 8 miljoni taga, kes hääletasid Rahvarinde poolt, seisavad veel miljonid itaalia tõelised, kes, sõltumata sellest, kelle poolt nad hääletasid valimistel, on täis otsustavust võidelda rahu, vabaduse ja Itaalia iseseisvuse eest. Kristlik-demokraatlikul parteil, kes oli saanud valitsevaks parteiks, tuli oma tegevuses seda rahva meeleolu ühel või teisel määral arvestada.

Itaalia kristlik-demokraatlik partei pole tegelikult uus partei. See on reorganiseeritud katoliiklik rahvapartei (Partito Popolare Italiano), mis asutati 1919.a. ja likvideeriti fašistliku režiimi ajal. Partei programm oli koostatud selliselt, et see oli vastuvõetav nii talupoegadele, demokraatlikult meeles-

I Феррара,стр.287.

tatud töölistele ja intelligentsile. Selles nõuti Lõuna-Itaalia latifundiumide likvideerimist, demokraatlikku parlamendireformi, maksupoliitika muutmist, tööliste osasaamist vabrikute kasumitest jne. Samal ajal taotles partei, kuigi kuulutas end Vatikanist sõltumatuks, katoliku kiriku mõju suurendamist. Partei massiliseks baasiks oli talurahvas.[1]

Kristlik-demokraatlik partei, mis moodustati legaalselt peale 1943.a. 25. juuli pööret, säilitas põhiliselt need kõigile religioossetele parteidele omased jooned: antagonistlik sotsiaalne koosseis ja demokratismi ning klerikalismi ühendamine. Ta juhendus samadest eesmärkidest, mis rahvaparteigi, kõigepealt aga võitlusest kommunismi vastu. Seoses sõjajärgse olukorra iseärasustega tuli kristlik-demokraatliku partei juhtidel mõnel määral muuta partei programmi ja taktikat ning mängida keerulisemat poliitilist mängu. Kristlik-demokraatliku partei osavõtt relvastatud võitlusest fašismi vastu oli kommunistide, sotsialistide ja Tegevusparteiga võrreldes väga piiratud. Kristlik-demokraatliku partei liidrid tundsid kõige rohkem muret selle üle, et rahva otsene osavõtt võitlusest ei kujuneks revolutsiooniks. Nende koostöö kommunistidega paaril sõjajärgsel aastal on seletatav üldise jõudude vahekorraga Itaalias ja kogu maailmas. Täpselt samuti nagu 1919.a. tundis kirik

---

I С.Слободской,Христианско-демократическая партия и смена правительства в Италии,Мировое хозяйство и мировая политика, 1947,№ 9.стр.67.

vajadust läheneda revolutsioonilisele liikumisele ja näidata end võimalikult demokraatlikuma jõuna, täpselt samasugune vajadus oli tal ka 1944.-1947.aastal.[1]

Kristlik-demokraatlik partei toetas agraarreformi (kuigi reservatsioonidega), riigi sekkumist majandusellu ja mõnede tootmisharude natsionaliseerimist. Asutava Kogu valimiste ajal paljud selle partei juhid rääkisid, et neil on põhiliselt sama programm, mis kommunistidel ja sotsialistidel. Osa pahempoolseid katoliiklasi kuulutasid endid "mittemarksistliku" sotsialismi pooldajaiks ja teatasid, et on nõus tihendama sidemeid sotsialistidega kommunistide vastu.

Klerikaalne reaktsioon püüab veenda töölisi, et kapitalistlikku korda võib reformide teel muuta õiglaseks korraks, kus võimaldatakse töölistel kaasa rääkida ettevõtete juhtimisel, teostada "sotsiaalset kontrolli" tööstustes, natsionaliseerida monopole jne. Katoliikliku töölispoliitika üheks näiteks on ka see, et 1955.a. otsustas katoliku kirik võtta 1. mai oma ametlike kirikupühade hulka.[2] Katoliku kirik teeb kõik selleks, et tugevdada selle partei mõju Itaalias ja parempoolsemate elementide mõju parteis endas.

Kristlik-demokraatlikust parteist sai monopolistliku

---

1 Д.Канделоро, Католистическое движение в Италии, стр.562.

2 И.Лаврецкий, Клерикальная реакция и рабочий класс, Мировая экономика и международные отношения, 1958, № 2, стр.31.

kodanluse ja suurmõisnike partei, klerikaalse ja imperialistliku reaktsiooni peamine relv Itaalias. On ju teada, et ka Vatikan kujutab endast üht suurimat monopolistlikku organisatsiooni: ta kontrollib 3o aktsiaseltsi üldkapitaliga üle 3 ooo miljoni sõjaeelse liiri, 4o katoliku panka ja sadu "rahvapanku".[1]

Oma tegevuses toetub see partei, kuhu kuulus umbes 96o ooo liiget (1953.a. andmed)[2] massilisele klerikaalsele organisatsioonile "Katoliiklik Tegevus"[3]. Oma poliitiliseks programmiks loevad kristlikud demokraadid Vatikani poolt välja töötatud "katoliku kiriku sotsiaalset doktriini", mis seisab töö ja kapitali vahelise klassirahu jutlustamises. Selle doktriini välispoliitiliseks aluseks on võetud kosmopoliitiline loosung kõigi maade ühendamisest rahvuste suveräniteedist lahtiütlemise alusel.[4]

De Gasperi asus peaminister[i]na 1947.a. lähtudes ellu viima oma partei joont, alustades seda ohjeldamatu antikommunismiga. Selles töös asusid kristlik-demokraatlikku parteid toetama parempoolsed sotsialistid eesotsas Saragatiga, kes astus de Gasperi reaktsioonilise valitsuse koosseisu, mille puhul

---

1 Булавский, стр.93.

2 Samas, lk. 88

3 "Katoliiklik Tegevus" - katoliiklik ilmlik organisatsioon, moodustatud 1874.-1875.a. Liikmete arv oli 1956.a. 3 248 ooo, on otseses sõltuvuses Vatikanist.

4 Булавский, стр.87.

Nenni tabavalt ütles, et "saadik Saragat pakkus ennast punaseks nelgiks Ministrite Nõukogu esimehe musta ülikonna nööpauku".[1]

1949.a. tekkis sotsiaaldemokraatlikus parteis lõhe. Romita, üks selle partei liidreid, kes nägi, et Saragati liiga aktiivne osavõtt koostöö'st kristlike demokraatidega on parteid kompromiteerinud, püüdis hakata ajama kavalamat poliitikat, teatades, et tema hakkab seisma ""kommunistidega liiga sõbraliku" Nenni ja "kristlike demokraatidega liiga sõbraliku" Saragati vahepeal".[2]

Tegelikult oli küsimus ainult taktikas. Romita nimelt oli seisukohal, et sotsiaaldemokraatia peab olema valitsusega opositsioonis ja end mitte liigselt kompromiteerima osavõtuga maršaliseeritud maade valitsuste rahvavastasest poliitikast, mis peletab eemale töölised. Poliitilised eesmärgid olid aga Romital ja Saragatil samad, mida näitas seegi, et mõlemad parteid hiljem uuesti ühinesid.

Mis puutub sotsiaaldemokraatliku partei sotsiaalsesse baasi, siis ei saa itaalia sotsiaaldemokraatiat võrrelda niisuguste maadega nagu Prantsusmaa, Inglismaa ja Saksamaa. Neis maades toetub see partei töölisaristokraatiale. Itaalias aga, kelle sissetulekud asumaadest on õige napid, on töölisaristokraatia väga nõrk.[3] Sellest siis ka sotsiaaldemokraatliku partei suhteliselt väike mõju Itaalias (partei liikmete arv

---

1 Ненни, стр.70.

2 Правые социалисты на службе поджигателей новой войны, Москва, 1951, стр.296.

3 Самое, стр.275.

on ainult mõnikümmend tuhat).

Kui siinjuures veidi lähemalt peatuda sotsiaaldemokraatia kui poliitilise voolu teoreetilistel seisukohtadel, siis tuleb öelda, et ühtsest sotsiaaldemokraatlikust ideoloogiast on üldse raske rääkida. Suhtumises kommunismi ja kapitalismi on konkreetsete parteide vahel suured erinevused. Üksikute sotsiaaldemokraatlike parteide ametlik ideoloogia on fikseeritud partei programmides, kuid täpsemalt väljendavad nende ideoloogiat valimiseelsed platvormid või sotsiaaldemokraatlike valitsuste programmid, kusjuures iseloomulik on see, et nende teod lähevad sageli programmist lahku. Siiski mõned ühised jooned sotsiaaldemokraatlikul ideoloogial on (kui äärmised parempoolsed välja arvata): 1) kapitalism peab asenduma kunagi kauges tulevikus teise ühiskondliku korraga; 2) kapitalismi tingimustes ei saa tööliste olukorraga rahule jääda, sest töölised ei saa endale vajalikku osa rahvuslikust tulust, valitseb tööpuudus jne. Ametiühingute, progressiivse sotsiaalkindlustuse, vastava maksupoliitika ja parlamendi abil tuleb tulude jaotamist muuta tööliste kasuks, parandada tööliste olukorda kapitalismi tingimustes; 3) kodanlik riik pole mitte valitsevate klasside riik, vaid klassidest kõrgemal seisev organ; 4) tee sotsialismile on aegavõttev, rahulik tee. Elanike enamuse enda poole võitmise teel tuleb saavutada enamus parlamendis ja valitsuses. Võimu valda printsipiaalselt eitatakse; 5) kodanlik parlamentlik demokraatia on püha. See on ainuke tee sotsialismile; 6) eitatakse

proletariaadi diktatuuri ja kommunismi, mida samastatakse fasistliku monopolistliku kapitalismi diktatuuriga ja kommunistlikule demokraatiale vaadatakse kui totalitarismile; 7) vähem või rohkem varjatult eitatakse ka klassivõitlust.[1]

Nende mõningad elemendid langevad ühte kommunistliku ideoloogiaga (kapitalism kui ajutine nähtus, sotsialism kui lõppeesmärk, võitlus tööliste olukorra parandamise eest, fašismi eitamine) ja teevad võimalikuks praktilise koostöö kommunistliku ja sotsiaaldemokraatliku partei vahel. Kuigi kommunistid ei saa printsiibis eitada vägivalda, eriti kui seda kasutavad valitsevad klassid, eelistavad nad samuti rahulikke vahendeid, kui need viivad eesmärgile - sotsialismile. Kommunistidele on teada kodanliku demokraatia puudused, kuid nad on valmis kaitsma seda demokraatiat fašismi vastu.

Koostööd raskendab see asjaolu, et sotsiaaldemokraatide parempoolsed liidrid tõstavad esiplaanile erinevused ja lükkavad tahaplaanile ühise eesmärgi, mis mõlemaid töölisliikumise voole ühendab. Sellega kaitsevad nad tegelikult kapitalistlikku korda.

Sotsialistlik Internatsionaal, mis asutati uuesti 1951.a., eitab igasugust koostööd kommunistidega. Selle illustreerimiseks rutakem natuke ette. Nimelt, 7. aprillil 1956 võttis Sotsialistliku Internatsionaali büroo vastu järgmise otsuse: "Sotsialis-

---

[1] Е.Варга, Основные вопросы экономики и политики империализма после второй мировой войны, Москва, 1957, стр. 519-521.

mil ja kommunismil ei ole midagi ühist...Meie usume demokraatiasse, nemad - ei. Me lükkame otsustavalt tagasi igasuguse ühise rinde või mingi teise poliitilise koostöö vormi diktatuuri parteidega."[1]

Selles, et tähtsamates kapitalistlikes riikides on veel võimul kodanlus, on süüdi reformistid ja sotsiaaldemokraatia parempoolsed juhid, kes kõigis revolutsioonilistes kriisides võitlesid kodanluse poolel. Kui nad kuni viimase ajani poleks kiskunud proletariaati eemale revolutsioonilisest liikumisest, oleks kapitalism olnud juba kindlasti hävitatud.[2]

Sama tuleb öelda itaala sotsiaaldemokraatliku partei parempoolse juhtkonna kohta eesotsas Saragatiga. Koostöö tõttu kristlik-demokratliku valitsusega on Saragati nimi saanud töölisklassi huvide reetmise sünonüümiks.

Saragat näitas oma osavõtuga de Gasperi valitsusest, et ta on aetava poliitikaga täiesti solidaarne. Kristlik-demokraatlik valitsus aga oli selline, et ta polnud suuteline ega olnud huvitatudki Itaalia majanduselu raskete probleemide kardinaalsest ja efektiivsest lahendamisest.

Itaalias olid teatavasti veel lahendamata kodanlik-demokraatliku revolutsiooni ülesanded, eeskätt feodaalsete igandite likvideerimine ja rahvuslikule tööstusele siseturu loomine. Kõige selle tõttu oli Itaalias tegemist äärmiselt suure tööpuudusega. Olukord oli selles osas lausa katastroofiline. ÜRO andmeil oli Itaalias 1950.aastal 20% töövõimelisest elanik-

[1] Вapra, стр.522.
[2] Samas, lk. 523-524.

konnast, s.o. ca 4 miljonit inimest, ilma tööta.[1]

Valitsus on asunud küsimust lahendama sel teel, et organiseerib tööliste massilist saatmist välismaale tööle. Pärast teist maailmasõda emigreerub igal aastal 15o ooo itaallast hooajatöödele. Paljud lahkuvad alaliselt. Ligi 1 miljon itaallast elab välismaal.[2]

Tegelikult ei ole viletsuse põhjus ülerahvastamises, nagu valitsevad ringkonnad Itaalias räägivad. Viletsuse tõeline põhjus peitub feodaalsuhetes. Mõisnike käes asuvad tohutud maavaldused, milledest suur osa on üles harimata. Mõisnikud ise nimetavad seda mittetasuvaks maaks, nad ei ole huvitatud suurte kapitaalmahutuste tegemisest nende maada kasutusele võtmiseks, sest sulaste ja rentnike tööst saadav tulu olemasolevatel harimata maadel kindlustab neile küllaldase kasumi.

Ametlikel andmeil oli 195o.a. üles harimata 1 534 614 ha põlluharimiseks kõlvulikust maast ~~üles harimata~~, s.o. üle 5% kogu Itaalia pindalast. Peale selle jääb täiesti viljakaist maist üles harimata ligi 4 miljonit ha.[3]

Samal ajal aga on Itaalia põllumajandusrajoonides tohutu suur agraarne ülerahvastus, eriti Lõunas ja saartel. Sulastel tuleb aastas ca 12o tööpäeva, järelikult iga kahe tööpäeva

1 Булавский, стр.I24.
2 Samas, lk. 76.
3 Булавский, стр.I27-I28.

kohta kolm päeva ilma tööta. Reas lõunaprovintsides ulatub töötute arv 4o-7o % elanikkonnast. See muudab siseturu kitsaks, mis omakorda takistab tööstuse arengut. Suur tööpuudus hoiab madala ka tööstustööliste palga.[1]

Klassilist kihistumist põllumajanduses näitab järgmine tabel (1947./1948. põllumajandusaasta andmed) [2]

Majandi suurus ha	%	
	Majandite arvust	Põllupinnast
Kokku [3]	loo,o	loo,o
Sealhulgas:		
kuni o,5o	54,o	4,1
o,5o - 5	39,4	26,9
5 - lo	3,5	lo,6
lo - 5o	2,6	23,3
5o ja rohkem	o,5	35,1
neist 2oo ha ja rohkem	o,o9	17,7

Põllumajanduse probleem, eriti Lõuna-Itaalias on olnud Itaalia ajalöö üheks teravamaks probleemiks juba aastasadu. Lõuna-Itaaliat on hoitud mahajäetud olukorras ja ta on kujunenud peamiselt odavate tööjõu arsenaliks. Lõuna mahajäämuse illustreerimiseks võib öelda seda, et teravilja saak on seal

[1] Положение и борьба рабочего класса, стр.I56.

[2] Экономика капиталистических стран после второй мировой войны, Статистический сборник, Москва, I953, стр.I3O.

[3] Pole arvestatud majandeid riigi- ja kirikumaadel.

Põhja-Itaaliaga võrreldes 2 - 2,5 korda madalam, kirjaoskamatute protsent 3 - lo korda kõrgem.[1]

Pärast teist maailmasõda on talupojad hakanud aktiivselt võitlema inimväärsete elutingimuste ja maa eest, neid on selles võitluses pidevalt toetanud IÜTK ja kommunistlik partei. On huvitav märkida, et Lõuna-Itaalia majandusliku ja kultuurilise mahajäämuse tõttu domineeris seal monarhistide ja klerikaalide mõjuvõim. Viimasel ajal aga on talupojad hakanud aru saama, et kõige tõhusamat ja järjekindlamat abi saab ta kommunistidelt ja sotsialistidelt ning nende parteide juhtimisel töötavast IÜTK-st. See talupoegade pöördumine kommunistliku partei poole on andnud tunda valimiste käigus. Talupojad hakkavad andma oma hääli kommunistide poolt. IÜTK initsiatiivil loodi "Konfterra" (maatööliste ametiühing), mis on muutunud massiliseks organisatsiooniks ja juhib tuhandete maakomiteede tööd, organiseerib talupoegade liikumist kohtadel.

Talupoegade võitlus käib järgmiste põhinõudmiste ümber: laialdane agraarreformi teostamine, latifundiumide likvideerimine, põllutööliste ebaõiglaste vallandamiste lõpetamine, nõudmine talupoegi nende poolt haritud maalt mitte ära ajada.

1949.a. organiseeris Konfterra Põhja-Itaalias oma monoliitsuselt ja organiseerituselt seninähtamatu streigi, millest

---

1 Э.Серени, Аграрный вопрос в Италии,Москва,1949,стр.22.

võttis osa 2 miljonit sulast. Streik kestis 36 päeva. Nõuti ühtse rahvusliku lepingu sõlmimist, mis võtaks mõisnikelt õiguse omavoliliselt põllutöölisi vallandada, kohustaks neid maksma töötutele abiraha, teostama maaparandustöid jne. Streik haaras kogu Po jõe oru ja kandus lõunasse. Linnatöölised toetasid sulaseid solidaarsusstreikidega. See oli esimene suur sõjajärgne põllutööliste lahing. Streigi ajal tapeti 7 sulast, haavata sai 561, pekski läbi lo 133 ja areteeriti 1 o73 sulast. Itaalia ajaloos ainulaadse juhusena oli agraarlaste konföderatsioon[1] sunnitud sõlmima sulastega lepingu üleriiklikus mastaabis. Rentnikud hakkasid saama endale 53-6o% saagist, maaomanikud kohustusid 4% aastalõikuse väärtusest paigutama maaparandustöödesse. Vabaneti mitmetest keskaegsetest "kinkidest" mõisnikele.[2]

Ometi jäi rendilepingutesse veel küllaldaselt keskaega. Tänapäevalgi võib kohata rendilepinguid, mis kohustavad talupoega andma mõisnikule jõuludeks ja lihavõtteks teatud hulga kalkuneid, kanu ja kanamune. Talupoega kohustatakse vähemalt kaks korda aastas tegema rohust puhtaks mõisa teed, vähemalt ~~kaks~~ korda nädalas pühkima hoovi, väetama peremehe puu- ja v juurviljaaeda, abistama peremeest iga päev mitmesuguste ostude

---

[1] Agraarlaste konföderatsioon - suurmaaomanike ametiüning.

[2] Положение и борьба рабочего класса, стр.I87-I88.

juures jne. Talupoeg kohustub kasutama võimalikult väikese võimsusega elektripirne ja kompenseerima elektrienergia tasuta kasutamist peremehe pesu pesemisega vähemalt neli korda aastas. Elektri liigse kulutamise korral on peremehel õigus elekter ilma hoiatamata ära võtta.[1]

Talurahvaliikumisel Põhjas ja Lõunas olid oma erinevused. Põhja-Itaalia talupoegade hulgas oli väga arenenud püüd ühistegevusele ja juba XIX sajandi lõpul hakati seal asutama põllutöökooperatiive. Eriti võttis see traditsioon hoogu pärast teist maailmasõda. Selline kooperatiivne liikumine on Itaalias ainulaadne nähtus, üheski teises maaproletariaadi ajaloos sellist asja pole esinenud.[2] Lõuna-Itaalias moodustati kooperatiive peamiselt seoses Gullo agraarseadustega, kuid need on Põhja-Itaalia põllutöökooperatiividest märksa nõrgemad. Töökooperatiivid rendivad maa, kusjuures elus ja eluta inventar kuuluvad kooperatiivile, selle on ostnud kooperatiivide asutajad ise. Maa haritakse üles ühiselt ja tasu saadakse vastavalt oma spetsiaalsusele.[3]

Valitsus neid kooperatiive mingil määral ei abista. Ka pangad neile krediiti ei anna, või kui annavad, siis väga kõrge protsendiga. Lõuna-Itaalia viletsad kooperatiivid ähvardavad

[1] Яковиелло и Пинтор, стр.29-30.

[2] Гриеко, стр.8-9.

[3] Samas, lk. lol-lo2.

laguneda, kommunistlik partei võitleb nende tehnilise abistamise ja säilitamise eest. Rahvademokraatiamaades on avaldatud arvamust, et kas mitte Itaalia kommunistid ei rutta väga ette kooperatiivse liikumise toetamisega ja ei esita tavalisele demokraatlikule maareformile liiga kaugeleminevaid nõudmisi. Kuid Itaalias on kooperatiivse liikumise osas tegemist eriolukorraga, mis seisab selle liikumise vanas traditsioonis, mida kommunistlikul parteil tuleb arvestada.[1] Itaalias oli 1949.a. üle 1187 maaharimise kooperatiivi.[2]

Põhja-Itaalia kooperatiivide võitlus käib peamiselt rendilepingute pikendamise ümber, rendimäära vähendamise ümber. Lõunas ja saartel aga kasutavad talupojad traditsioonilise võitlusvormina maa äravõtmist mõisnikelt ja selle omavolilist ülesharimist.

Nii algas 1949.a. Lõuna-Itaalias võimas liikumine. Kalaabrias haarasid 15 ooo töötut sulast 6 ooo ha tühja maad endi kätte ja alustasid politsei vahelesegamisele vaatamata külvitöid. Liikumine kandus ka teistesse provintsidesse. Valitsus oli sunnitud andma Kalaabria talupoegadele 45 ooo ha maad ja teostama maaparandustöid.

Talupoegade võitluse pidurdamiseks töötas da Gasperi valitsus välja kiires korras üldise maareformi projekti, mis tegeli-

---

[1] Гриеко, стр.96.

[2] Samas, lk. lo.

kult ei kujutanud endast üldist maareformi, sest selles ei määratud ära maa maksimaalset suurust ja ta ei kuulunud rakendamisele kogu Itaalia ulatuses, vaid ainult osa provintsides. See poolik reform, mida kutsuti "väljavõtteks maaseadusest", kuulutati 1950.a. jaanuaris pidulikult välja.[1]

Selle reformi järgi pidid saama maad 115 000 maata ja 65 000 vähese maaga talupoega. Itaalias on aga 2,5 miljonit maata ja 1,7 miljonit vähese maaga talupoega. Seega jäävad reformi täielikul teostamisel Itaaliasse endiselt 2 385 000 maata ja 1 635 000 vähese maaga talupoega. Suurmaavaldus väheneb kõigest 10,3 miljonilt ha-lt 9,4 miljoni ha-ni. Peale selle nägi projekt ette sadade tuhandete talupoegade äraajamise maalt, mida nad olid juba harima hakanud.[2]

Kommunistide taktika, kes parlamendis niisugusele poolikule reformile vastu hääletasid, seisis nüüd selles, et võidelda sellegi reformi võimalikult õiglase ja täieliku elluviimise eest, sest maareformiga käis kaasas äga kommunismivastane tegevus. Kui kommunistid nõudsid, et maajagamise komiteed moodustataks demokraatlikul teel, s.t. et maasaajad saaksid sinna valida oma esindajaid, siis valitsus ja kirik hoolitsesid selle eest, et maakomiteed komplekteeritaks kõige ägedamatest kommu-

---

[1] Гриеко, стр.24.

[2] Г.Оборина, Упадок сельского хозяйства в Италии и борьба трудящихся за землю, Социалистическое сельское хозяйство, 1951, № 12, стр.53.

nismi vastastest. Need komiteed hoiavad talupoegi täielikult oma meelevalla all. Talupoeg peab 3o aasta jooksul tasuma maa hinna, seni aga, kuni see on maksmata, peab ta olema hästi kuulekas maakomiteele, sest vastasel korral võidakse ta tembeldada kommunistiks ja maatükk ära võtta. Agraarne antikommunism on palju aktiivsem kui antikommunism tööstustööliste hulgas, sest ta on tihedalt seotud kiriku mõjuga. Koos maaga püütakse talupojale sisendada ka kiriklikku moraali. Maa antakse kätte katoliikliku usutalitusega koos.[1]

Uldist agraarreformi Itaalia endale ei saanud ja võitlus selle eest parlamendis jätkub. Kommunistlik partei on püstitanud nõudmise piirata maaomandi suurust kuni loo ha, mõnedes piirkondades kuni 5o ha.[2] Põhinõudmisteks agraarküsimuse alal on üldine maa ümberjagamine ja rentide kontroll ning võimaluse andmine maksta renti rahas.[3] (1957.a. andmetel olid talupojad saanud 6oo ooo ha maad[4]).

Tööstuse alal nagu agraarküsimuse lahendamiselgi, pole olukord sugugi parem. Valitsus paenutas rahvusliku tööstuse täielikult Marshalli plaani raamidesse, mille tagajärjed hakkasid õige pea tunda andma.

---

[1] Разоблачение антикоммунизма, стр.I04-I06.

[2] Гриеко, стр.507.

[3] Г.Оборина, Упадок сельского хозяйства в Италии и борьба трудящихся за землю, Социалистическое сельское хозяйство, I95I, № I2, стр.5I.

[4] Мировая экономика и международные отношения, I958, № 2, стр. I54.

1. aprillist 1948 kuni 195o.a. juunini sai Itaalia selle plaani alusel kaupu ja laenu 1 o59 miljonit dollarit (s.o. umbes 7oo miljardit itaalia liiri). Nende kaupade müügist laekus nn. "liiri fondi" 317 miljardit liiri, Kokkuleppe kohaselt läks 5% liiri fondist USA valitsuse käsutusse oma administratiiv-aparaadi ülalpidamiseks Itaalias. 95% pidi vormiliselt minema Itaalia valitsuse käsutusse ühiskondlike tööde organiseerimiseks ja tööpuuduse likvideerimiseks. Tegelikult aga oli ka nende summade peremeheks USA valitsus. Ühiskondlike töödena ehitati strateegilisi teid, lennuvälju jne. Marshalli plaaniga saadud laenust läks ainult osa eelarve defitsiidi katteks. Suur osa kulutati maa militariseerimiseks, sõjalise tähtsusega monopolide subsideerimiseks. Marshalli plaani teostamine kutsus Itaalia majanduses esile seisaku, täites kauplused kaubaga, mida rahvas ei vajanud. Itaalia tööstuse abistamise ettekäändel oskas ameerika kapital muuta endast sõltuvaks itaalia tähtsamad monopolid. Marshalli plaani alusel saadud summadest 22,5% läks FIAT'ile, 21% "Edisonile"(elektritoodete firma), 17,5% monopolistlikule grupile "Finsider", 7% mustmetallurgia monopolile "Falk". Ameerika naftakompanii "Standard Oil" sai enda kätte 5o% suure itaalia naftakompanii aktsiatest. Tulemuseks oli, et kontroll itaalia nafta üle oli täiesti ameerika ja inglise kapitali käes.

Seda loetelu võiks veelgi jätkata.[1]

---

[1] Булавский, стр.97-99.

Selgus, et USA saadetistest 1948.-195o.a. olid ainult 6,5% sisseseaded ja neistki suur osa niisuguseid, mida Itaalia ise toodab.

Oma parlamendikõnes 17. novembril 1949.a. ütles Nenni: "Ma tahan uskuda, et valitsus annab endale aru, milliseks võib kujuneda olukord ühel ilusal päeval, kui me peame hakkama võitlema välismaise kapitali ahnuse vastu, kes on hakanud peremehetsema meie tööstuses ja kaubanduses. Me vihkame kodumaist kapitali, kuid sada korda rohkem vihkame me välismaist kapitali.. Ameerika tahab muuta Itaalia maaks, mis töödab tomateid, lilli ja tsitrusvilju."[1]

Itaalia ametliku statistika andmetel suleti Itaalias 1949.a. - 1208, 195o.a. - 1783, 1951.a. - 2725 ettevõtet. Paljud itaalia tööstused pankrotiseerusid konkurentsi tõttu: 1948.a. - 2409 pankrotti, 1951.a. - 7313 pankrotti.[2] See tähendab pidevat töötute arvu suurenemist ja tööliste elutaseme edasist allakäiku.

Itaalia tööline palk on Euroopas üks madalamaid, itaalia tööline keskmine reaalpalk vastab 77% prantsuse tööline ja 38% inglise tööline palgale.[3] 195o.a. maikuu andmetel kõikus kuupalk 19 274 liirilt (toiduainetetööstuses, kus palgad on

---

[1] Ненни, стр.72-73.

[2] Булавский, стр.97.

[3] В.Аникин, Атака итальянских клерикалов на права народа, Новое время,1953, № 5,стр.19.

madalamad) kuni 28 531 liirini (metallitööstuses). 5-liikmelise töölisperekonna ametlik kuubüdžett peaks olema 59 719 liiri.

Niisugust palka ei saa aga ükski itaalia töötaja. Seega on itaalia töölise palk umbes 2-3 korda elatusmiinimumist mada.-lam. Naiste töötasu on meeste omast 35-50% väiksem.[1]

Oma elujärje parandamise nimel peavad töölised pidevat võitlust. Itaalia töölised kasutavad mitmesuguseid võitlusvorme. Üheks vormiks on nn. "mittekoostöö", see tähendab töö aeglustamist, kusjuures toodang langeb umbes 10-30%. Teiseks vormiks on "malestreik", mis seisab selles, et tsehhid katkestavad järgimööda 1-2 tunniks töö, halvates seega kogu tootmisprotsessi. Kasutatakse ka "vastupidist streiki". See toimub nii et töölised asuvad ametiühingute juhtimisel vabatahtlikult ühiskondlikult kasulikku töid tegema (teede ehitamine, soode kuivendamine, ühiskondlike hoonete remontimine jne) ning siis, toetudes kogu elanikkonna solidaarsusele, nõuavad tehtud töö eest munitsipaliteetidelt tasu.[2]

Itaalia töötliste võitlust juhivad ametiühingud. Kuni 1948.a. oli Itaalias tegemist ühtse ametiühinguliikumisega. 1948.a. aga moodustasid, nagu varem juttu oli, kristlikud demokraadid omaette ametiühingu, 1949.a. lõid lahku ka vabariiklased ja parempoolsed sotsialistid, moodustades Itaalia Töösföderatsiooni (CISL). Sellele vaatamata jäi kõige massili-

---

1 Л.Лонго,Итальянская коммунистическая партия в борьбе за единство рабочего класса, Большевик, 1951, № 10,стр.50-51.

2 Положение и борьба рабочего класса,стр.180-181.

semaks ametiühinguks IÜTK. Kui 1947.a. oli IÜTK-s 5 735 ooo
liiget, siis 1948.a. 5 2o6 ooo
ja 1949.a. 5 211 ooo

Seega lõhenemise tulemusel lahkus õige tühine osa, umbes poole miljoni ümber.[1]

IÜTK on kõige suurem organisatsioon, mida Itaalia kommunistlik partei suunab ja millele ta toetub. Töö kaudu ametiühinguis on kommunistlik partei suutnud praktiliselt tõestada, kuivõrd suur tähtsus on tööliskassi ühtsusel, sellel ühtsusel altpoolt, mis tekib tööliste igapäevase võitluse käigus ja mis ei küsi sellest, missugusesse poliitilisse parteisse üks või teine tööline kuulub.

IÜTK ei tegele streigivõitluse juhtimise ja tööliste olukorra parandamise küsimusega kitsalt s.t. ainult palgavõitluse raames, vaid tõstab üles kogu riikliku majanduselu kardinaalse rekonstrueerimise probleeme ja võitleb nende lahendamise eest.

1949.a. toimus Genuas IÜTK järjekordne kongress, mis oli eriti tähtis sellepoolest, et seal võeti vastu nn. "Töö plaan". See on terve ürituste kompleks majanduslike ümberkorralduste alal, mis võimaldaksid majandusel välja jõuda ummikust. "Töö plaani" kõige üldisemad teesid on järgmised: 1) natsionaliseerida elektritööstuse monopolistlikud ettevõtted ja ehitada

---

I Д.Кэнделоро, Профсоюзное движение в Итэлии, стр.137.

uusi elektrijaamu, nii et saaks rahuldada tootmise ja elanike vajadused; agraarreformiga paralleelselt asutada rahvuslik maaparandusorgan, mille ülesandeks on põllumajanduse intensiivistamine, eriti Lõunas; 3) luua rahva elamuehituse alal rahvuslik organ; 4) kavandada laialdasi ühiskondlikke töid, nii et saaks rahuldada elanike elementaarsed vajadused (teed, veejuhtmed, valgustus, telefonivõrk jne.)[1]

Selle plaani elluviimine oleks muidugi tähendanud valitsevate ringkondade poliitika põhjalikku muutmist. IÜTK teatas, et ta toetab niisugust valitsust, kes asub seda plaani realiseerima.

Kongressi resolutsioon nägi veel ette, et "Töö plaani" teostamise põhitingimuseks on rahu säilitamine ja esitati nõudmine Itaalia väljaastumiseks Atlandi blokist. Genua kongressi otsus annab tunnistust tööliste ametiühingulise, majandusliku ja poliitilise võitluse omavahelisest tihedast seosest.

Kalaabrias alanud massiliikumise ajal tuli 1950.a. veebruaris Roomas IÜTK korraldusel kokku rahvuslik majanduslik konverents "Töö plaani" üksikasjalikumaks arutamiseks. Sellest võtsid osa väljapaistvad spetsialistid ja poliitikategelased. Kohal olid kaegi valitsuse liikmed, mis näitas, kuivõrd elulistе probleemidega oli tegemist.

I Д.Канделоро, Профсоюзное движение в Италии, стр.140.

Peale IÜTK toetub Itaalia kommunistlik partei veel tervele reale massiorganisatsioonidele, nagu Kommunistlik Noorsoo Föderatsioon (15o ooo liiget), Itaalia Naiste Liit (5oo ooo liiget), Noorsoo Rinne (273 ooo liiget), Itaalia Partisanide rahvuslik Assotsiatsioon (2oo ooo liiget), Kooperatiivide Rahvuslik Liiga (3 ooo ooo liiget) jne. Võimsaks iseoloogiliseks ja organisatsiooniliseks vahendiks on kommunistlikul parteil veel oma ajakirjandus. Kõige suurema tiraažiga ajaleheks on Itaalias kommunistliku partei häälekandja "L'Unita" (tiraaž 3oo 4oo-5oo tuhat eks., pühapäevanumbrite tiraaž kuni 1,5 miljonit eks.), mis ilmub neljas linnas - Milaanos, Roomas, Torinos ja Genuas.[1]

Peale selle ilmuvad veel terve rida kuukirju ja teisi väljaandeid. Üheks kõige autoriteetsemaks kultuurialaseks ajakirjaks on Togliatti toimetusel ilmuv "Rinascita" ("Taassünd"). Ilmuvad veel ajakiri "Vie Nuove" ("Uued Teed") Luigi Longo juhtimisel, kommunistlike noorte ajakiri "Pattuglia" ("Patrull"), ja ajakiri "Cuaderno del Attivista" ("Aktivisti vihik") jne.[2]

Oma ajakirjanduse kaudu on kommunistlik partei kritiseerinud valitsevate ringkondade sise- ja välispoliitikat ning teinud ära suure töö rahva võitlusvaimu ja teadlikkuse tõstmisel.

---

[1] Тридцать лет жизни и борьбы, стр.599-600.

[2] Samas, lk. 6o2-6o3.

1949.a. alates hakkasid nii ajakirjanduse veergudel kui ka kogu parteitöös tõusma tulipunkti rahu kaitsmise küsimused.

Rahvusvaheline olukord muutus järjest komplitseeritumaks. USA valitsevate ringkondade initsiatiivil asuti moodustama tervet rida sõjalise iseloomuga rahvusvahelisi organisatsioone. Kommunismiohu vastu võitlemise ettekäändel püüdis USA kindlustada oma sõjalist ja majanduslikku ülevõimu Lääne-Euroopa maades. Üheks niisuguse poliitika tööriistaks sai Põhja-Atlandi pakt (NATO)[1], mis kujutab endast suletud sõjalist rühmitust ja on suunatud Nõukogude Liidu ja Rahvademokraatiamaade vastu. Selle organisatsiooni raames kavatseti hakata relvastama Lääne-Euroopa riikide armeesid. NATO-sse astumise küsimuse ees seisis ka Itaalia. Itaalia valitsus katsus parlamendilt iga hinna eest NATO lepingule allakirjutamise luba saada.

1949.a. märtsis pidasid kommunistid ja sotsialistid Itaalia parlamendis NATO küsimuses 6o tundi parlamentlikku võitlust, kuid jäid siiski vähemusse. 4. aprillil 1949 kirjutas Itaalia lepingule alla. Sellele järgnes kokkulepe USA-ga 27. jaanuarist 195o relvade saatmisest Itaaliasse ja itaalia armee väljaõpetamisest ameerika sõjaliste spetsialistide kaasabil.[2]

Et kõne all oli mitte ainult Itaalia, vaid kõigi Lääne-Euroopa riikide relvastamise küsimus, sai rahu kaitsmise probleem rahvusvaheliseks probleemiks.

---

1 NATO - North Atlantic Treaty Organization.

2 Андронников, стр.33.

1949.a. 2o. aprillil, veidi aega pärast seda, kui Itaalia oli kirjutanud alla NATO-sse astumise lepingule, tuli Pariisis kokku I rahuusvaheline rahupooldajate kongress. Kongressil oli esindatud ka Itaalia delegatsioon. Esimese kõnega kongressil esines Pietro Nenni, öeldes muuhulgas: "Me peame veel kord valjusti teatama, et selles sõjas on meie parimaks relvaks ühtsus - kogu maailma rahvaste ühtsus despotismi vastu. On tarvis, et kongress viiks praktikas ellu kõigi nende rahvaste solidaarse võitluse, keda ähvardab Atlandi pakt."[1]

Rahu kaitsmise küsimusele pühendas tõsist tähelepanu ka 1949.a. teisel poolel Ungaris toimunud kommunistlike parteide Informbüroo nõupidamine, mille resolutsioonis märgiti, et "kommunistlikud ja töölisparteid kapitalistlikes maades loevad oma kohuseks ühendada võitlus rahvusliku iseseisvuse eest võitlusega rahu eest, väsimatult paljastada kodanlike valitsuste rahvavastast, reeturlikku iseloomu..."[2] Nõupidamisel esines ka Palmiro Togliatti:"On tarvis, et töölised-revolutsionäärid peaksid meeles, et erinevad religioossed veendumused ei tohi olla takistuseks töörahva ühtsusele, eriti momendil, kui ühtsust on tarvis rahu päästmiseks."[3]

3. juunil 1950 pühitses Itaalia oma vabariigi neljandat aastapäeva. Sajatuhande osavõtjaga miitingul Roomas esines sel

---

1 Ненни, стр.17.

2 Совещание информационного бюро коммунистической партии, Москва,1949,стр.12.

3 Samas, lk. 77.

puhul Togliatti ja kutsus üles aktiivsele võitlusele rahu eest. Samal päeval algas rahvalik kampaania rahuallkirjade kogumiseks.[1]

Moodustati rahukaitsekomiteesid (üle 2o ooo komitee[2]).

Rahvusliku Rahukaitsekomitee esimeheks sai Nenni. Rahuallkirjade kogumiseks korraldati "rahu päevi" ja "rahu nädalaid". Kuigi valitsus keelas üleskutsetele allkirjade kogumise, koguti Itaalias viiessuurriigi vahelise Rahu Pakti nõudmisele 17 miljonit allkirja, Stokholmi üleskutsele, milles nõuti aatomirelva keelamist ja selle esimese kasutaja agressoriks nimetamist - 16 miljonit allkirja.[3]

Itaalia valitsus olläks[illegible] täielikult Ameerika poliitika sõiduvette ka Korea sõja küsimuses. Kuulutati välja Itaalia ekspeditsioonikorpuse saatmine Koreasse. De Gasperi ja Scelba lootsid, et massiline tööpuudus võimaldab seda teha, kuid vabatahtlike värbamine kukkus läbi.[4]

Võitlus rahu eest muutus võitluseks sõja konkreetse ettevalmistamise vastu. Esinedes kommunistliku partei Keskkomitee pleenumil 195o.a. aprillis, ütles Scoccimarro[5]: "Me peame andma rahurindele palju laiema ulatuse sõltumata klassilistest erinevustest ja arendama seda oma poliitilise initsiatiivi abil, nii et rahutahe muutuks aktiivseks võitluseks rahu eest."[6]

1 Правда, I950, ~~17. aprill~~ 5. juuni.
2 Белобров, стр.56.
3 Булавский, стр.I78.
4 Правда,I950, 2o. august.
5 Scoccimarro - Itaalia kommunistliku partei juhtivaid tegelasi VIII partei kongressil 1956.a. valiti Keskkontrollkomisjoni esimeheks.
6 Правда,I950, 17. aprill

Itaalia kommunistliku partei võitlus rahu, demokraatia ja sotsialismi eest aastail 1951-1956

Vaatamata aktiivsele rahupooldajate liikumisele, mis näitas rahva ilmset hukkamõistvat hoiakut Itaalia militariseerimise suhtes, jätkas valitsus endist välispoliitilist kurssi.

19. juunil 1951 kirjutati Londonis alla konventsioon NATO relvastatud jõudude staatuudist ja 1952.a. Pariisi protokoll NATO staapide kohta. NATO relvastatud jõudude statuut nägi ette Itaalia sadamatesse (Taranto, Auguste, Livorno, Napol) ameerika sõjaväebaaside loomise ja ameerika ning teistele välismaistele relvastatud jõududele täieliku eksterritoriaalsuse õiguse andmise. Pariisi protokolliga hakkas Itaalias tegutsema neli ameerika staapi. Tuleb öelda, et Itaalia nende dokumentide koostamisest osa ei võtnud, teda kutsuti ainult alla kirjutama. Lepingute ratifitseerimine parlamendis toimus aga alles 1955.a. veebruari algul.[1]

[1] Положение и борьба рабочего класса, стр.148-149.

1952.a. mais sõlmisid kuus riiki - Prantsusmaa, Itaalia, Belgia, Holland, Luxemburg ja Lääne-Saksamaa - nn. "Euroopa kaitseühenduse" lepingu, mis nägi ette Lääne-Saksamaa taasrelvastamise. Hääled "Euroopa kaitseühingus" pidi jaotatama järgmiselt: Lääne-Saksamaale 38% häältest, Itaaliale 27, Prantsusmaale 23%.

Itaaliale tähendas see "Euroopa kaitseühing" rahvusliku iseseisvuse ohustamist. Parlament kaotas õiguse otsustada sõja ja rahu, eelarve sõjaliste kulutuste jne. küsimusi. See õigus pidi minema nn. "rahvustest kõrgemalseisva komissariaadi " kätte.

"Euroopa kaitseühingu" leping oli Itaalias kahe järgneva aasta vältel avalikkuse tähelepanu keskpunktis. Valitsevad ringkonnad püüdsid rahva pahameelt leevendada juttudega sellest, et parem kui Saksamaa relvastub "Euroopa kaitseühenduse" kontrolli all, kui et teda relvastab USA. Kahest halvast tulevat valida parem. Ometi oli selle kaitseühingu lõpp valitsuse pingutustele vaatamata võrdlemisi kuulsusetu. Äärmise ebapopulaarsuse tõttu teda ei esitatudki parlamendile ratifitseerimiseks. 1954. a. tõusis päevakorda sama küsimus "Pariisi lepingute" sildi all, kuid sellest eespool.

- Itaalia kurss relvastumise võidujooksule tõi kaasa järjest suurenevad sõjalised kulutused ja samal ajal ka

rahulepingu rikkumise. Kaitseminister Paccardi teatas 1951.a. senatis, et Itaalia vajab kaitseks 200 sõja- ja 150 transportlennuki asemel, nagu rahuleping ette näeb, vähemalt 3000 lennukit ja et kaitseministeerium lähtub kaadri ettevalmistamisel sellest arvust. Paccardi teatas veel, et 4 itaalia diviisi on antud NATO relvastatud jõudude koosseisu.[1]

1951.a. märtsis saatis Itaalia valitsus noodid USA, Inglismaa, Prantsusmaa ja Jugoslaavia valitsustele võudmisega revideerida rahulepingut, eriti just sõjaliste kitsenduste osas. 1951.a. aprillis USA senat otsustas muuta Itaalia rahulepingu sõjalisi artikleid. Sama aasta jaanuaris külastas Itaaliat NATO relvastatud jõudude ülemjuhataja Eisenhower ja mais-augustis tema asetäitja feldmarssal Montgomery eesmärgiga kiirendada Itaalia militariseerimist.[2]

8. detsembril 1951 ja 8. veebruaril 1952 saadeti samasugused noodid Nõukogude Liidu valitsusele, milles paluti muuta rahulepingut ja võtta Itaalia vastu ÜRO-sse. Nõukogude valitsus teatas, et ta on nõus rahulepingu revideerimisega ainult sel juhul, kui Itaalia astub välja NATO-st ega pea oma territooriumil välisriikide relvastatud jõude.[3]

See andis veelgi enam hoogu nõukogude ja kommunismi vastasele propagandale ja meeleoludele. Nõukogude Liidule

---

1 Правда, 1951, 17. detsember.
2 Андронников, стр. 34.
3 Правда, 1952, 17. jaan. ja 26. veebr.

vaenuliku hoiaku näitena, mis ühtlasi iseloomustab ka NATO sisu ja eesmärke, avaldas "Rinascita" de Gasperi kõne NATO Pariisi istungjärgul 1952.a. 15. detsembril, milles ta ütles: "Minu märkused puudutavad sisemist rinnet, s.t. seda siseasjadesse vahelesegamise ja lõhestamise poliitikat, mida Nõukogude Liit pidevalt teostab ja mille printsiibid esitas avalikult oma kõnes kommunistliku partei kongressil marssal Stalin. Esimesel tuleliinil asuvad meie riikide kommunistlikud parteid - Stalin nimetas neid lõugibrigaadideks rahvusvahelises ulatuses võimu eest peetavas võitluses ja paljastas nende seesmise vahetu sideme Kremliga.[1] Millise ühise kaitsejoone peame meie sellele pealetungile vastu seadma? Iga maa kaitseb end nagu oskab, ta teeb seda suurema või vähema intensiivsusega, kasutades oma meetodeid; see toimub muidugi sisepoliitiliste administratiivsete abinõude kasutuselevõtmise teel. Aga kuivõrd see sisemine rinne on samal ajal osa ühisest kaitserindest, mis rajaneb meie liidul, kas pole siis ilmne, et Atlandi liit peab olema keskuseks, kus vahetada kogemusi, kooskõlastada seisukohti ja algatusi? ...

Ja kuivõrd pealetung käib vahetpidamata, iga päev, kuivõrd

---

1 De Gasperi, tahtes rõhutada kõigi maade kommunistlike parteide tihedat sidet NLKP-ga, ei anna täpselt edasi J.V.Stalini mõtet. Stalin nimetab maailma revolutsioonilise liikumise lõugibrigaadideks NLKP-d ja Rahvademokraatiamaade kommunistlikke parteisid.

sisemine rinne asub alalises liikumises, siis peab vastava vormi võtma ka üleskutse vastupanule. Seda nõuavad meie ühised huvid..."[1]

NATO liikmesriikide ühised huvid pidid seega seisma nii ideoloogilises kui ka relvastatud võitluses rahvusvahelise kommunismi vastu. Kuid Itaalia valitsusel tuli paratamatult arvestada sellega, et militariseerimise kurss oli rahva silmis äärmiselt ebapopulaarne, mida näitas rahupoolpooldajate liikumise suur edu Itaalias.

Rahu kindlustamise küsimused seisid päevakorras ka Itaalia kommunistliku partei järjekordsel, VII kongressil 1951.a. aprillis. Kongress, kus oli esindatud 2 117 ooo partei liiget, kuulas ära Togliatti ettekande "Itaalia rahva võitlus rahu, töö ja vabaduse eest" ning Longo ettekande "Tööliskassi ühtsusest praegustes tingimustes".

Peatudes Itaalia valitsuse tegevusel viimastel aastatel, alates 1947.a., ütles Togliatti: "1948.aasta 18. aprilli valimiste eel anti itaalia rahvale põhiliselt kolm lubadust: stabiliseerida riigi majanduslikku olukorda Marshalli plaani abil, rakendada uusi, konstitutsioonis ette nähtud sotsiaalseid ja poliitilisi printsiipe ja lõpuks, taastada riigi prestiiž/sel teel, et jätta ta eemale igasugustest blokkidest,

I Разоблачение антикоммунизма, стр.76.

sealhulgas ka sõjalistest. Ühtki neist lubadustest ei täidetud".[1] Ettekandes öeldakse, et see on peapõhjus, miks Itaalia seisab sügava poliitilise kriisi ees. Valitsus on pidevalt ignoreerinud töötajate huve. kestab kommunistide represseerimine ja tapmine. Togliatti teatab, et kuni 1950.a teise poole leni on politsei ja fašistide poolt tapetud 62 töötajat, sealhulgas 48 kommunisti. Sama aja jooksul on haavata saanud 3 126 töötajat, sealhulgas 2 367 kommunisti; 92 169 töötajat sealhulgas 72 780 kommunisti on mitmesugustel poliitilistel ettekäänetel antud kohtu alla, milledest 15 429 kommunisti on mõistetud vangi, kusjuures vanglaaastate kogusumma on 7 598 aastat.[2]

Peatudes võitlusel õiguse eest tööle,näitab kõneleja, et IÜTK poolt väljatöötatud "Tööplaan" seab valitsevate ringkondade majanduspoliitikale vastu uue majanduspoliitika, mis rahuldab mitte ainult töötajate, vaid ka mittemonopolistlike ettevõtjate huve. Selle plaani ümber on moodustunud laialdane rinne töölistest ja talupoegadest, väike- ja keskkodanlusest, kes saavad aru kehtiva sotsiaalse korra radikaalse muutmise vajadusest. Selle programmi teostamisel leiab töölisklass endale liitlasi kõigist ühiskonnaklassidest.

Kongressil vastu võetud resolutsioonis seatakse partei

---

1 Итальянская коммунистическая партия,стр.142-143.
2 Samas, lk. 145-146.

tähelepanu keskpunkti "rahu valitsuse" loomise ettepanek. Juba enne kongressi oli kommunistlik partei teatanud valitsusele, et ta ütleb lahti opositsioonist valitsuse suhtes, kui see hakkab ajama rahupoliitikat.

VII kongress oli veelkordseks näiteks sellele, et kommunistlik partei on itaalia rahva juhiks võitluses töötajate materiaalse olukorra parandamise, demokraatlike vabaduste ja rahu eest.

Esinedes 17. aprillil 1952.a. parlamendis kõnega, ütles Togliatti, et kui kõigis teise maailmasõja kohta kirjutatud raamatutes tehakse etteheiteid sotsialistidele ja sotsiaaldemokraatidele, et need ei suutnud sõda ära hoida, siis nüüd "võivad parlamendi liikmed ja kogu rahvas olla kindlad, et meie teeme praegu ja ka tulevikus kõik selleks, et rahvusvahelise ja itaalia kommunistliku liikumise aadressil taolisi etteheiteid ei tehtaks."[1]

1952.aastal seisid Itaalias ees parlamendivalimised. kommunistide ja pahempoolsete mõju vähendamiseks parlamendis töötati välja uus valimisseaduse projekt. See likvideeris proportsionaalse valimissüsteemi, mille järgi mandaatide arv parlamendis jagunes vastavalt sellele, kui palju üks või teine partei valimistel hääli sai. Uus seadus nägi ette antidemokraatliku, nn. "premiaalse" süsteemi, mille järgi

---

[1] Правда,1952, 2o. mai.

parteide blokk, kes saab valimistel 5o%+1 hääle, saab saadikutekojas 2/3 kohtadest (59o-st 38o). Arvati, et selle süsteemiga, mida omal ajal, 1924.aastal, kasutas ka mussolini, jäävad opositsiooniparteid vähemusse.[1]

Parempoolsed sotsiaaldemokraadid, kes varem olid olnud proportsionaalse valimissüsteemi poolt, asusid 1952.a. teisele seisukohale ja nõustusid premiaalse süsteemiga, otsustades valimistel blokeeruda kristlike demokraatide, liberaalide ja vabariiklastega. See sotsiaaldemokraatliku partei juhtkonna samm sai partei lihtliikmete poolt terava hukkamõistu osaliseks. Algas massiline sotsiaaldemokraatlikust parteist väljaastumine. Lahkuti tervete föderatsioonide kaupa. Väljaastunud asutasid uue grupeeringu - "sotsialistlik autonoomia".[2] 1952.a. novembri lõpul 9o% FIAT'i töölistest-sotsiaaldemokraatidest kiskusid oma parteipiletid puruks.[3]

1953.a. algasid igalpool Itaalias streigid demokraatliku valimisõiguse kaitseks. 21. jaanuaril 1953 ~~kestsid~~ algasid parlamendis tormilised istungid lühikeste vaheaegadega 7o tundi järjest. Valitsus tõstis reformiga seoses üles usaldusküsimuse. Opositsioon nõudis vastukaaluks referendumi korraldamist reformi üle ja teatas, et on valmis ette alluma rahva tahtele.

---

1 Белобров, стр.63.
2 Положение и борьба рабочего класса, стр.197-198
3 Правда, 1953, 27. jaanuar.

Ometi kinnitas parlament uue valimisreformi ja avaldas usaldust valitsusele. 2oo saadikut - kommunistid, sotsialistid ja pahempoolsed demokraadid - keeldusid hääletamast ja lahkusid istungisaalist.[1] Valimisreformi vastu hääletasid ka 17 reaktsioonilise bloki saadikut.

Roomas oli kuulutatud välja kaitseseisukord, demonstrantide vastu saadeti motoriseeritud politseiüksusi. Eriti teraava iseloomu võttis võitlus siis, kui algas seaduse arutamine senatis. 29. märtsil 1953 senat kinnitas projekti (174 senaatorit olid poolt, 3 erapooletut, kommunistid ja sotsialistid ei hääletanud)[2].

Roomas kuulutati välja üldstreik, mis haaras miljonid töötajad ja oli üks ulatuslikumaid poliitilisi protestiliikumisi, mis Itaalias üldse on toimunud.[3] Suurtes Itaalia keskustes streikisid 9o-95% töölistest. Kõikjal toimusid manifestatsioonid.[4]

Niisugustes tingimustes käis valimiseelne kampaania. Kommunistliku partei valimiseelse programmi peamised punktid olid järgmised:[5] 1)takistada kristlik-demokraatlikul koalitsioonil saamast üle 5o % häältest; 2) natsionaliseerida

---

1 В.Аникин, Атака итальянских клерикалов на права народа, Новое время,1953, № 5,стр.18-20.
2 Происки итальянской реакции,Новое время,1953,№ 14,стр.9.
3 Положение и борьба рабочего класса,стр.199.
4 Белобров, стр.65.
5 Положение и борьба рабочего класса,стр.199-200.

suurimad monopolid; 3) teostada laialdane agraarreform koos latifundiumide ekspropriieerimisega; 4) seada sisse tasuta arstiabi ja sotsiaalkindlustus kõigile töötajaile;5) viia ellu elamuehituse ulatuslik programm; 6) lõpetada töötajate ja nende organisatsioonide tagakiusamised; 7) moodustada valitsus, kes väljendaks itaalia rahva rahupüüdlusi.

Sotsialistid esinesid valimistel omaette nimekirjadega. Sotsialistliku partei platvormi töötas välja nende XXX kongress 1952.a. jaanuaris. Selles nõudis sotsialistlik partei Itaalia valitsuse poliitilise suuna täielikkum muutmist ja nimelt: sisepoliitika alal konstitutsioonist kinnipidamist selles osas, mis puudutab töötajate poliitilisi ja sotsiaalseid õigusi; tööpuuduse likvideerimist, agraarreformi teostamist, laialdaste ehitustööde alustamist; välispoliitilisel alal - rahu ja Itaalia neutraliteedi kaitsmist, sõbralike suhete sisseseadmist Nõukogude Liiduga ja Rahvademokraatiamaadega.[1]

Sõltumatute pahempoolsete - "rahvuslik-demokraatliku liidu" põhiloosungiks oli takistada kristlikel demokraatidel saamast 50% häältest.

Kristlik-demokraatlik valimisblokk, kuhu kuulusid peale kristlike demokraatide sotsiaaldemokraadid, vabariik-

---

I Положение и борьба рабочего класса, стр.200.

lased ja liberaalid, läks valimistele vastu ilma erilise poliitilise programmita, piirdudes vaid üldiste deklaratiivsete lubadustega.

Aktiivselt lülitus valimiskampaaniasse ka kirik. Usklike mõjutamiseks rippusid kirikutes igasugused agitatsioonilise sisuga plakatid "Rinascita" toob ära ühe niisuguse plakati foto ja teksti, milles tuletati usklikele meelde nende moraalset kohust:

"1. Iga kodanik, olgu ta mees või naine, on kohustatud iga hinna eest valimistest osa võtma, muidu teeb ta surmapattu.

2. Igaüks, kes annab oma hääle kohaliku "linna nimekirja" (nr. 9) poolt, teeb surmapattu ja kaotab peale selle armulaua õiguse.

3. Valimistest osavõtmise kohustust ei loeta täielikult täidetuks, kui kodanik hääletades vähendab hea asja kasuks antud hääle efektiivsust.

4. Usklikud peavad andma oma hääled ainult nende nimekirjade poolt, mis küllaldasel määral garanteerivad religioni ja moraali austamise nii ühiskondlikus kui ka isiklikus elus, samuti ka noorsoo kasvatamise küsimustes."[1]

Valitsusvõimude omavoli, politseilised depressioonid demokraatlike organisatsioonide kallal, USA saadiku otsene

---

I Разоблачение антикоммунизма, стр.84.

vahelesegamine - nii hägi välja Itaalia valimiste eelõhtul.[1]

Kogu maailm ootas valimisi suure põnevusega, sest Itaalias peetav poliitiline võitlus demokraatia eest väljus ühe maa raamidest.

7.-8. juunil toimunud valimised, millest võttis osa 28 386 6lo valijat,[2] kujunesid kristlik-demokraatlikule blokile lüüasaamiseks. Saadikutekoja valimistel sai valitsusblokk 13 487 ooo häält (49,8) /1948.a. sai see blokk 16 287ooo häält,s.o. 62%/, senati valimistel - 5o,2%.[3] 59o-st mandaadist said kristlikud demokraadid - 262, mis ei olnud enam absoluutne enamus, kommunistid - 143, sotsialistid - 75, sotsiaaldemokraadid - 19, liberaalid - 14, monarhistid - 4o, fašistid - 29, ülejäänud hääled jagunesid väiksemate parteide vahel.[4]

Niisugune parlamendi koosseis oleks pidanud loogiliselt viima kahe kõige tugevama suuna - katoliiklaste ja pahempoolsete koostöle ning sellise valitsuse moodustamisele, mis oleks väljendanud rahva enamuse huve. Kommunistlik ja sotsialistlik partei tegid valitsusparteidele ettepaneku võtta vastu osa pahempoolsete nõudmisi ja teha vastastikuseid järeleandmisi. Pahempoolsed parteid nõudsid, et kristlik-demokraatlik partei kohustuks kinni pidama konstitutsioonist ja teos-

---

I Положение и борьба рабочего класса, стр.200-201.
2 Д.Джерманетто, К итогам парламентских выборов в Италии, Новое время,1953,№ 25,стр.4.
3 Белобров, стр.70.
4 Яковиелло и Пинтор, стр.15.

taks selles ette nähtud reformid, välispoliitilisel alal toetaks iga initsiatiivi, mis on suunatud rahvusvahelise pinevuse lõdvendamisele.[1]

Sotsiaaldemokraatlik partei, kes oli valimistel oma koalitsiooni tõttu kristlike demokraatidega katastroofiliselt lüüa saanud, kaotades ligi miljon häält, tegi nüüd katset demonstreerida oma "iseseisvamat" poliitikat ja pöördus Nenni poole ettepanekuga õelda lähti tegevusühtsuse paktist kommunistidega ja selle hinnaga astuda valitsusse. Nenni vastas, et sellest olevat ainult see kasu, et "Itaaliasse ilmuks veel üks Saragat."[2]

Pahempoolsete ettepanekuid endised valitsuspartoid arvesse ei võtnud. Kristlik-demokraatlik partei valis teise tee - liidu väikeste parteidega (sotsiaaldemokraatide, liberaalide ja vabariiklastega), millel oli parlamendis ainult 7 hääle enamus.[3]

Kristlik-demokraatlik kaheksas kabinet püsis aga üsna lühikest aega. 28. juulil 1953 algas valitsuskriis. 24. augustil 1953 moodustas kristlik demokraat Pella uue valitsuse. Seda reklameeriti kui klassidest kõrgemalseisvat "asjalikku kabinetti", kuhu ei kuulu parempoolsed kristlikud demokraadid de Gasperi ja Scelba. Pella lubas anda amnestia ja toetada uue valimisreformi tühistamist. Rahva ameerikavastast meele-

---

1 Белобров, стр.73.
2 Д.Шевлягин, Кабинет Пелла и его курс, Новое время, 1953, № 38, стр.II.
3 Яковиелло и Пинтор, стр.15.

olu arvesse võttes, mis kajastus ka kristlik-demokraatlikus parteis, teatas Pella, et ta tõstab Pariisi kokkulepete ratifitseerimise küsimuse üles alles pärast Triesti küsimuse lahendamist. See tähendas aga praktiliselt lepingu ratifitseerimise edasilükkamist määramata ajaks. Sel ajal läks parlamendis 254 häälega 234 hääle vastu läbi kommunist Paietta ettepanek - lükata edasi Itaalia esindaja valimine "Euroopa nõukokku" ja "Euroopa sõe- ja teraseühendusse".

De Gasperi süüdistas Pellat, et see ei näita end küllalt kindla "Euroopa poliitika" kaitsjana.[1] Lahkhelid Pella ja kristlik-demokraatliku partei juhatuse vahel süvenesid veelgi, kui viimane tahtis valitsuse koosseisu tuua mõned monarhistid, millega Pella ei noustunud. Kulissidetaguste läbirääkimiste teel, ilma et saadikutekojale ja senatile oleks antud võimalust oma arvamust avaldada, kukutas kristlik-demokraatliku partei juhtkond Pella valitsuse 5. jaanuaril 1954. Kui järgmine, Fanfani (kristlik-demokraatliku partei peasekretär) moodustatud valitsus 30 jaanuaril 1954 parlamendile oma programmi esitas, ei avaldanud parlament talle usaldust. Seega oli Itaalias 1953.a. 7. juunist kuni 1954.a. veebruarini toimunud neli valitsuskriisi.

10. veebruaril 1954 Scelba moodustatud uude valitsusse kuulusid sotsiaaldemokraadid, ~~sotsialistid~~ kristlikud demokraadid ja liberaalid.

---

1 Правда, 1954, 8. jaanuar.

Uue valitsuse üks esimesi samme oli parlamenti "Pariisi kokkulepete" arutada andmine 1954.a. märtsis.

On iseloomulik, et ükski itaalia ajaleht ei avaldanud nende kokkulepete teksti ei enne ega ka pärast ratifitseerimist. Valitsusel oli meeles "Euroopa kaitseühenduse" läbikukkumine ja nüüd püüti "Pariisi kokkuleppeid" vaikselt, ilma suurema kärata ära ratifitseerida, tehes sealjuures näo, et neil kokkulepetel pole midagi ühist läbikukkunud "Euroopa kaitseühendusega". Loodav "Lääne-Euroopa Liit" ei olevat üldse sõjaline blokk, ja sisaldavat täielikke garantiisid Saksamaa sõjaliste avantüüride vastu. Tegelikult aga nähakse kokkulepetes ette Lääne-Saksamaa relvastamine ja tema vastuvõtmine NATO-sse, samuti Itaalia automaatne sõttaastumine juhul, kui keegi teine lepinguosaline osutub sõjas olevaks.[1]

"Pariisi kokkulepete" arutamise ajal oli senati hoone ümbritsetud neljakordsest politseiahelikust. Senat pidas istungit Madama lossis, mis tuletas meelde tormitsevast inimmerest ümbritsetud saart. Roomlased demonstreerisid tänavail oma pahameelt "Lääne-Euroopa Liidu" vastu. Senatis käis iga päev üle saja delegatsiooni, miitingute arv ulatus tuhandetesse, tänavail põletati massiliselt natsistlikke embleeme.[2]

---

1 Д.Шевлягин, Интересы Италии и "Западноевропейский союз", Новое время,1954, № 51,стр.12-14.

2 Яковиелло и Пинтор, стр.45.

Samal ajal aktiviseerusid ka fašistid. Fašistlikud rühmitused tungisid kallale "Rinascita" raamatukauplusele. Rooma Tööpalati üleskutsel algas Itaalias 11. märtsil protestimärgiks fašistide rüüstamiste vastu üldstreik.

Niisuguses õhkkonnas toimus senatis hääletamine. "Pariisi kokkulepete" vastu hääletas 82 senaatorit (kommunistid, sotsialistid ja sõltumatud), poolt 139 (kristlikud demokraadid, fašistid, monarhistid, sotsiaaldemokraadid). Samal ajal lükati tagasi demokraatide esitatud ettepanek keelata saksa vägede toomine Itaaliasse. Välisminister Martino vastas selle peale, et "see olevat liitlaste lubamatu diskrimineerimine".[1]

"Lääne-Euroopa Liidu" lepingu ratifitseerimine läks Senatis läbi fašistide ja monarhistide häältega. Kristlik-Demokraatlik partei, kes seni oli kuulutanud, et ta toetub "demokraatlikule tsentrumile" - vabariiklastele, liberaalidele ja sotsiaaldemokraatidele - võttis avalikult vastu fašistide toetuse.[2]

Kurss sõjalistest liitudest osavõtmisele pidi muidugi kajastuma ka Itaalia riigieelarves. Alljärgnev tabel näitab, et sõjalised kulutused neelasid eelarvest võrdlemisi suure summa ja olid riigi rahamajandusele äärmiselt koormavad, arvestades Itaalia eelarve kroonilist defitsiiti.

---

1 Правда, 1955, 17. märts.
2 Яковиелло и Пинтор, стр.46.

Itaalia riigieelarve (miljardites liirides) [1]

	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56 projekt	1956/57
Tulud	2 112	2 263	2 071	2 463	2 671
Sealhulgas:					
maksud	1 946	2 096	1 915	2 299	2 473
% tuludest	92,4	92,4	92,4	93,3	92,5
Kulud	2 436	2 508	2 438	2 788	2 991
Sealhulgas:					
otsesed sõjalised kulutused	541	492	457	487	516
% kuludest	22,2	19,6	18,8	17,5	17,3
Defitsiit	324	245	362	325	320

Huvitav on siinjuures märkida, et aastatel 1900-1954 s.o. 55 aasta jooksul on Itaalia riik teinud sõjalisi kulutusi summas, mis 33,1 korda ületavad kõigi eelarvekulude iga-aastase keskmise (1 721,3 miljardit liiri) samal ajavahemikul. Viimase 55 aasta jooksul umbes 73,6% kogu Itaalia eelarvekuludest on läinud kulutustele, mis on seotud sõdadega. Seega on Itaalia riik, olles monopolide teenistuses, kulutanud umbkaudsete arvestuste järgi sõdadele, nende ettevalmistamisele ja tagajärgede likvideerimisele mitte vähem kui 3/4 kõigist riigi kuludest.[2]

1 Экономическое положение капиталистических стран в 1955 году, Москва, 1956, стр. 297.

2 Д. Лонго, Государственный бюджет и монополистический капитал Италии, Мировая экономика и международные отношения, 1958, № 2, стр. 48.

Defitsiiti püütakse katta mitte nõudsõjaliste kulutuste, olulise vähendamise, vaid rahva elutaseme parandamiseks ettenähtud summade vähendamise arvel. Nii tahetakse kärpida tööministeeriumile ettenähtud summasid 107 miljardilt liirilt 79 miljardi liirini, samuti vähendada pensione 80 miljardilt liirilt 40 miljardi liirini, samal ajal kui sõtsiaalkindlustussummad on isegi minimaalsed.[1]

Teiseks eelarve defitsiidi katmise vahendiks on riigivõlg ja paberraha emisioon, mida illustreerib järgmine tabel.

Sisevõla kasv Itaalias (miljardites liirides)[2]

	1913	1928	1934	1939	1943	1953
Jooksvates hindades	18,9	101,9	150	202	426	7 519
1914.a. kuld-liirides	18,9	20,2	46	40	38,3	28,9

Tabel tundub paradoksaalsena. Alates 1934.a. riigivõlg pidevalt väheneb vaatamata tema suurele nominaalsele kasvule. See on tingitud sellest, et liiri väärtus langeb riigivõla kasvust kiiremini. See võimaldaski Itaalial maksta oma kasvavaid võlgu järjest väärtusetumaks muutuva rahaga. Ainult

---

1 Экономическое положение, стр.297.

2 Д.Лонго,Государственный бюджет и монополистический капитал Италии, Мировая экономика и международные отношения, 1958. № 2. стр.53.

inflatsiooni abil õnnestus Itaalial teha suuri sõjalisi kulutusi. Tagajärg on see, et itaalia liiri ostujõud on 19oo.aastaga võrreldes langenud: 18% - 192o.a.; 2% - 1944.a.; o,oo89% - 1952.a.[1]

Ajaleht "Il Sole", analüüsides eelarvet, märkis, et riigi kulud kasvavad kiiremini kui rahvatulu, järelikult järjest suurem osa rahvatulust kulutab riik ära mittetootlikeks kuludeks.[2]

Normaalsetes oludes peaks kaubandus aitama riiki rahanduslikes raskustes, kuid Itaalia kaubabilanss on ka passiivne. 1952.a. oli Itaalia import 1 445,8 miljardit liiri, eksport aga 864,2 miljardit liiri.[3] Aktuaalseks küsimuseks Itaalias on kaubasidemete laiendamine idaga. Itaalia kaubandus- ja tööstusringkonnad on sellest eluliselt huvitatud. 1954.a. toimus Genuas konverents "Vaba kaubavahetuse eest välismaaga", kuhu oli kogunenud üle 6oo pankade ja firmade esindaja. Konverentsil avaldati üldist arvamust Nõukogude Liiduga kaubavahetuse laiendamise kasuks.[4]

1954./1955.a. oli Itaalias märgata tööstuse mõningat elavnemist, kuid see kandis väga ebaühtlast iseloomu.

---

1 Д.Лонго,Государственный бюджет и монополистический капитал Италии, Мировая экономика и международные отношения, 1958, № 2,стр.53,

2 Экономическое положение,стр.297.

3 Булавский, стр.143,

4 Белобров, стр.81-82.

Samal ajal kui jätkus suurte soojuselektrijaamade ehitamine, keemiatehaste rajamine, tootmise üldine automatiseerimise protsess, jäid paljud tööstusharud depressiooniseisundisse. Traktoritööstus näiteks kasutas ainult 60% oma võimsusest ja tekstiiltööstuse masinate tootmine 65%.[1]

25. märtsil 1957.a. kirjutati Roomas alla "Euroopa ühisturu" leping, mis näeb ette seniste tollipiiride kaotamise, mis veidigi kaitsesid Itaalia tööstust, mille toodangu omahind on tooraine vähesuse tõttu teiste Lääne-Euroopa riikidega võrreldes suhteliselt kõrgem.1958.a. jaanuaris astus ühisturu leping jõusse.[2]

Euroopa ühisturust on Itaalias huvitatud ainult suurmonopolistlikud ettevõtted. Töölisklassil ja keskkihtidel pole ühisturust midagi head loota. Monopolid, kes tahavad ühisturul läbi lüüa ja rohkem teenida, nõuavad toodangu hinna tõstmise kitsenduste kaotamist, sotsiaalse seadusandluse piiramist jne. Mõisnikud, kes ka ühisturu plaani toetavad, nõuavad sel ettekäändel, et ühisturu jaoks odavamalt toota, nende seaduste tühistamist, mis kohustavad mõisnikke tööpuuduse vähendamiseks rakendama oma majapidamises teatud arvu põllutöölisi.[3]

---

1 Экономическое положение, стр.63.
2 П.Суслин,Первые недели общего рынка, Новое время,1958, № 9,стр.14.
3 Правда,1957, 26. märts.

Itaalia põllumajanduse tootmiskulud on viimastel aastatel üldse kasvanud ja põllumajandussaaduste turustamisega on suuri raskusi. Disproportsioon põllumajandussaaduste ja tööstuskaupade vahel kasvab pidevalt esimese kahjuks . põllumajanduses kasutatavate tööstuskaupade hinnad olid 1955.a. sõjaeelsega võrreldes tõusnud 98 korda, põllumajandussaaduste hinnad aga 58 korda.[1]

Omamaksupoliitikaga toetab riik suurmaaomanikke väikeste kahjuks. Need, kelle maa suurus on üle 5o ha, maksavad ha eest 26o liiri, need aga, kellel on maad alla 5o ha - 36o liiri, s.o. 3o% rohkem.[2]

Tööliste olukord Itaalias pole oluliselt paranenud, tööpuudus on endiselt suur ja palgad väikesed. Tööliseperekonna kuusissetulek on ametlikel andmetel ca 28 ooo liiri, elatusminimum aga 65 ooo liiri. 18-21-aastaste tööliste palk moodustab täisealise palgast 75%, 16-18 aastaste oma 5o%.[3] Ametlikult kehtib seadus, mis keelab alaealiste (alla 14 aasta) töölevõtmise, tegelikult aga töötavad nad ~~isegi~~ kaevandustes äärmiselt madala palga eest.[4]

Itaalia Kommunistliku Noorsoo Föderatsiooni juhatuse

---

1 Экономическое положение, стр.215-216.

2 Samas, lk. 217.

3 Положение и борьба рабочего класса, стр.165.

4 Samas, lk. 173.

liige Benelli kirjutab, et keskkooli astub Itaalias ainult 12% lastest ja ainult 45% lõpetavad selle. Maal, kus on miljonid kirjaoskamatud, on loo ooo õpetajat ilma tööta. Kui 1954.a. teatati, et raudteele vajatakse 18o rõõpaseadjat, saabus 8ooo avaldust, kusjuures loo tõõsoovijat olid ülikooli diplomiga.[1]

Ajakirja "Mirovaja ekonomika i meždunarodnõje otnošenija" nr. 1 1958.a. lisa "Ekonomitšeskoje položenije kapitalistitšeskih stran" toob ära kõige uuemad andmed tööpuuduse kohta.

Töötute arv tuhandetes (ametlikud andmed)[2]

1956		1957	
I poolaasta	II poolaasta	I poolaasta	II poolaasta
2 o47	1 828	1 842	1 658

Puhas emigratsioon s.t. niisugune, kus emigreerunute arv ületab tagasipöördujate arvu, oli 1957.a. 244 ooo inimest,[3] Töötutele antav abi on tühine - 22o liiri päevas

---

1 С.Бенелли, Во имя мира, свободы и социальной справедливости, Молодой Коммунист, 1954, № 6, стр.91-92.

2 Занятость, безработица и забастовочное движение, Экономическое положение капиталистических стран, Приложение к журналу "Мировая экономика и международные отношения" 1958, № 1, стр.30.

3 В.Чураков, На западную Европу надвигается безработица, Мировая экономика и международные отношения, 1958, № 2, стр.98.

(vaevalt 2 kg leiba), kusjuures abiraha makstakse ainult 6 kuud. 1953.a. said abiraha 5% registreeritud töötute arvust. Naistöölised saavad toetust vähem ja noorsugu alla 18 aasta ei saa seda üldse.[1]

Suure töötute armee tõttu on tööliste reaalpalk pärast sõda madalam kui 1932.-1936.a.[2] 1955.a. analüüsiti 4o suure tööstusettevõtte olukorda ja siis selgus, et 1955.a. mõne kuu jooksul kasvasid kapitalistide tulud 19 %, samal perioodil töö intensiivistamise tulemusel tööliste tööviljakus tõusis 6%, põhiliste toiduainete hinnad - 2,4%, tööliste palk aga ainult 1,6%.[3]

Töö intensiivsuse tõusu näitab alljärgnev tabel:

Ühe tööliste toodangu tõusu indeks[4]
(1948.a. = 1oo)

Tööstusharu	1954	
	Tööliste arv	Tööliste tunnitoodang
Mustmetallurgia	9o	18o
Keemiatööstus	1o8	24o
Autotööstus	1o2	323
Elektrienergia	1o8	147
Tsement	1oo	27o
Kõik tööstusharud	98	17o

1 Положение и борьба рабочего класса, стр.158.

2 Samas, lk. 163-164.

3 Яковиелло и Пинтор, стр.34.

4 Положение и борьба рабочего класса, стр.169.

Tabel näitab, et tööliste arv on tööstuses on kogusummas vähenenud, toodang aga tõusnud 1,7 korda.

Monopolide kasumid Itaalias on niidanud ka pidevat tõusutendentsi.

lo suurima Itaalia firma kasumid[1]

(miljardites liirides)

("Critica economica" nr. 1, 1956.a. andmed)

1948	1949	195o	1951	1952	1953	1954
lo 244	15 959	22 139	18 175	27 698	37 47o	45 o63

Suure töintensiivsuse ja suurta kasumite arvel on mõningad monopolistid hakanud töölistele tegema lisasoodustusi palgas ja sotsiaalkindlustuse alal, mis on eriti iseloomulik FIAT'i tehastele, Torinos, kus 1/3 kogu proletariaadist töötab FIAT'ile, makstakse töölistele keskmiselt kaks korda rohkem palka kui mujal. Ka ametlikele sotsiaalkindlustussummadele maksab vabrik lisa, kusjuures töönädala pikkus on 46 tundi. Töölistele püütakse sisendada, et sotsiaalne ja poliitiline võitlus elutingimuste parandamise eest on tarbetu, et kapitalistid ise loovad töölistele korraliku äraelamise võimaluse. Selline filosoofia on saanud paternalismi nimetuse.[2]

I Положение и борьба рабочего класса, стр.I74.

2 Н.Сергеева, Итальянская действительность, Новое Время, I956, № 52,стр.22-24.

Itaalia töölised pole end sellest paternalismist petta lasknud, nad on ära näinud, et paternalism ei kõrvalda ebakindlust homse päeva suhtes, et kõik olemasolevad saavutused ja järeleandmised pole tulnud muidu, kui visa võitluse tulemusena ja sellepärast võtab itaalia töölisklass suhteliselt väga aktiivselt osa poliitilisest ja majanduslikust võitlusest.

Käesolevas peatükis käsitletaval ajavahemikul on toimunud terve rida tööliste väljaastumisi ja streike. Alljärgnevalt peatume mõnedel tähtsamatel.

Üks kõige traagilisemaid ja barbaarsemaid arveteõiendusi peale 1948.a. tööliste tulistamise Milaanos, kui mitte arvestada fašismi kuritegusid, olid verised sündmused Modenas 1950.a.[1]

Modena metallurgiatehase omanikud kuulutasid 9. jaanuaril 1950 välja lokaudi ja sulgesid tehased, kusjuures karabinjeerid hõivasid tehase hooned. Töölised korraldasid protestimärgiks rahuliku demonstratsiooni, kuid karabinjeerid avasid tööliste pihta tule, kusjuures 6 töölist sai surma.[2] Pahameel kogu Itaalias oli nii suur, et valitsus oli sunnitud seda sündmust kui "kurba" ja "ootamatut" intsidenti.

---

1 Правда, 1950, 12. jaanuar.
2 Правда, 1950, 15. jaanuar.

195o.a. sügisel teatasid Liguuria 13 suurt metallurgiatehast tööliste massilisest vallandamisest. 3o ooo töölist, teenistujat ja inseneri võtsid endi kätte 8o% Liguuria tööstuse juhtimise. Tööstati 5 kuud ilma palgata, kusjuures alandati veel tootmise omahinda 3o% võrra. Kogu Liguuria elanikkond tuli vabrikutöölistele appi. Genua linnanõukogu organiseeris iga päev 35 ooo vabrikutöölise lapse ühistoitlustamise, apteekrid ja arstid teatasid oma valmisolekust ravida töölisi tasuta. Talupojad saatsid maalt produkte, väiketöösturid annetasid raha, teiste tehaste töölised muretsesid materjale töö jätkamiseks, kuni lõpuks Liguuria tööliste võitlust kroonis võit.[1]

Itaalia tööliskiass näitas, et rahvusliku tööstuse huvide kõige järjekindlamaks kaitsjaiks on just tööliskiass. Sellest annab tunnistust ka sama aasta 1. oktoobril alanud ennastsalgav võitlus, mis kestis kuni 1951.a. oktoobrini.

1 oktoobril 195o Reggiane masinaehitustehase direktsioon teatas 2loo töölise vallandamisest tellimiste puudumise ettekäändel. Vastuseks võtsid töölised ettevõtte üle ja jätkasid tööd. IÜTK ja kogu Reggio-Emilia elanikkonna toetusel hoidsid töölised terve aasta tehast endi käes, kuni lõpuks ettevõtjad andsid järele ja tühistasid vallandamised.[2]

---

[1] Положение и борьба рабочего класса, стр.179.

[2] Samas, lk. 18o.

1951.a. 8. mail toimus riigiteenistujate streik, nõuti palga tõstmist 5ooo liiri võrra kuus ja liikuva palgaskaala rakendamist. Streigist võttis osa üle 9o% riigiteenistujatest, mida itaalia ajaloos varem pole veel juhtunud (riigiteenistujate ametiühing kuulub IÜTK-sse). De Gasperi valitsus andis parlamenti kiires korras arutada seaduseelnõu "kodanlikust käitsest", mis olinsuunatud kodanlike õiguste kärpimisele ja streigivõitluse vastu.[1]

1953.a. aprillis teatas Magona d'Italia metallurgiatehase direktsioon 6oo töölise vallandamisest ja kõigil töönädala lühendamisest 24 tunnini. Jüllegi haarasid töölised tehase endi kätte ja jätkasid lo päeva tööd, kuni lõpuks politsei sundis neid jõuga lahkuma. Ometi saavutasid ametiühingud direktsiooniga kokkuleppe vallandamiste lõpetamise kohta. Protestimõggiks rahvusliku metallurgiatööstuse piiramise vastu streikisid 14. aprillil 1953 kõik metallitöölised Itaalias. 19. aprillil 1953 pühitseti metallurgiatööstuse kaitse ja natsionaliseerimise eest võitlemise päeva.[2]

Vastusena IÜTK üleskutsele 22. septembrist 1953 kuulutada 24. septembril välja üldstreik ja nõuda valitsuselt kiirete abinõude tarvituselevõtmist maa majanduse ja tööliste olukorra parandamiseks.

1 Правда, 1951, 23. juuli.
2 Положение и борьба рабочего класса, стр.182.

24. septembril alustasidki 8 miljonit tööstustöölist üldstreiki. Ööpäevaks katkes töö tähtsamates tööstuskeskustes 24. septembri streiki iseloomustab tööliste tegevusühtsus. Kõik kolm ametiühingu föderatsiooni toetasid streiki.[1]

24. septembri streik oli vaid eelmänguks streigiliikumise võimsale lainele, mis haaras Itaalia järgnevatel kuudel. juba 29. septembril puhkes 5oo ooo tekstiilitöölise streik. Uuesti astusid võitlusse 2 miljonit põllutöölist, nõudes agraarreformi.

Algasid läbirääkimised tööliste ja ettevõtjate vahel. Töösturid lükkasid lo% palganõudmise tagasi. Nüüd läksid sotsiaaldemokraatlikud ja kristlik-demokraatlikud ametiühingud kokkuleppele tööstturite konföderatsiooniga ja leppisid 3% palga tõstmisega. Kui see kokkulepe teatavaks sai, algas üldine protestistreik. Kogu maal algas laialdane liikumine uue kollektiivlepingu sõlmimise eest. Väiketööstturite konföderatsioon avaldas lõpuks nõusoleku tõsta palka vastavalt IÜTK nõudmistele, s.o. kaks korda rohkem kui monopolistid.[2]

ll. detsembril 1953 algas l 3oo ooo riigiteenistuja üldrahvuslik streik. Streikisid ka raudteelased. 15. detsembril puhkes uus 5 miljoni tööstustöölise streik. 24 tunniks peatusid Põhja-Itaalia tehased. Roomas ja kõigis suurematesI Белобров, стр.78.

2 Положение и борьба рабочего класса, стр.I84.

Lõuna-Itaalia linnades katkestasid töö peaaegu loo % töölisi.[1]

1955. aastal oli esimeseks suureks lahinguks Genua sadamatöölliste streik, mis kestis 123 päeva - 2o. jaanuarist kuni 13. maini. Sadamatöölised olid endale kätte võidelnud õiguse kaasa rääkida tööliste palkamise küsimuses. Oli nimelt olemas oma kindel järjekord, millest tööleVõtmisel kinni peeti ja mille abil suudeti garanteerida töölistele igas kuus minimaalne tööpäevade arv. Nüüd aga teatasid laevaomanikud nn. "vaba valiku" printsiibi kehtestamisest. See tähendas seda, et tööliste palkamise küsimuse otsustajaks jäi ainuüksi peremees.[2] Küsimusel oli ka teine külg. Vaba valik võimaldas tööjõudu valida tööbörsilt ja ignoreerida IÜTK-d, kuhu kuulus 99% sadamatöölistest. 2o. jaanuaril, dekreedi jõustumise päeval, kuulutasid 2300 sadamatöölist välja streigi ja lahkusid sadamast.[3]

Ettevõtjatega kuulutasid end solidaarseks tööstturite konföderatsioon, kohalik omavalitsus ja ametiühingud, peale IÜTK. Üldise pealetungi tingimustes demokraatlikele ja ametiühingulistele õigustele oli see üks kõige vastutavamaid lahinguid itaalia töölisklassi võitluses organisatsioonide vabaduse ja töötajate saavutuste kaitseks. Genua Tööpalati

---

1 Белобров, стр.79-80.
2 Яковиелло и Пинтор, стр.50.
3 Положение и борьба рабочего класса, стр.185-187.

juhtimisel algas Genua töötajate solidaarsusliikumine sadamatöölistega. Vahetpidamata, iga päev nelja kuu jooksul organiseerisid linna töötajad järjekorras streike. Kaks korda toimus Genua provintsis töötajate üldstreik. Iga streik kestis 4 tundi. Ainuüksi Genuas streikisid 4 kuu jooksul 67 ooo tööstustöölist. Streikide tulemusel läks kokku kaduma 5 6oo ooo töötundi. Streikijate perekondade toetamiseks moodustati abistamiskomiteesid, lastesõimi ja-aedu. Solidaarsusliikumist, mis haaras kogu Itaalia, iseloomustavad järgmised arvud: streikijate toetamiseks koguti 1o5,5 miljonit liiri ja 1o ooo toiduainete pakki. 12o päeva kestnud streigi jooksul toimus politsei ja tööliste vahel 1o kokkupõrget, arteeriti 35 inimest.[1]

Võitlus ületas linna ja provintsi raamid ning muutus üle maaliseks. IÜTK kutsus Genuas kokku kõigi Põhja-Itaalia ja Kesk-Itaalia provintside Tööpalatite juhtide nõupidamise eesmärgiga tugevdada solidaarsust ülemaalises mastaabis. Streikima hakkasid ka Turreeni mere suuremad sadamad. Lõpuks olid ettevõtjad sunnitud järgi andma ja "vaba valiku" dekreet tühistati.

1955.a. jaanuaris muutus teiste sisepoliitiliste probleemide kõrval domineerivaks uuesti agraarküsimus, mis

---

I Яковиелло и Пинтор, стр. 53.

sai üheks Scelba -Saragati valitsuse languse põhjuseks. Selle probleemi sisu väljendati itaalias kahe sõnaga - "põhjendatud motiiv". Need kaks sõna olid erakordse tähtsusega kahele miljonile itaalia talupojale ja väljendasid seda, mida nad olid osaliselt juba kätte võitnud ja mis taheti neilt jälle ära võtta. Jutt on sellest, kas maaomanik võib rentniku oma äranägemisel maatükilt minema ajada, kui rendilepingu tähtaeg on möödunud, või on talupojal õigus lepingut automaatselt uuendada, - lühidalt kõne all oli talupojale tema tuleviku kindlustamine. Niisuguse õiguse võitsid talupojad kätte seaduses "põhjendatud motiivist", mis lubab maaomanikul rentniku siis välja tõsta, kui selleks on tõesti mõjuvad põhjused: talupoja ilmne töövõimetus, maaomaniku kohustus harida väljatõstmise korral maad omaenda jõududega jne. Kui sellist motiivi pole, siis rendilepingu tähtaeg automaatselt pikeneb.[1]

Juba 195o.aastal kiitis tookordne saadikutekoda selle seaduseelnõu heaks, kuid see ei jõustunud seadusena sellepärast, et senati volitused, enne kui ta jõudis asja arutada, lõppesid. Nüüd, 1955.aastal oli küsimus uuesti teravalt päevakorras.

12. veebruaril 1955 kuulutas Ministrite Nõukogu välja agraarseaduse, mis tegelikult ei tähendanud midagi muud kui lõplikku lahtiütlemist 195o.a. kristlik-demokraatlikust agraarreformist ja andis maaomanikule täieliku vabaduse

[1] Яковиелло и Пинтор, стр.27-28.

ajada talupojad maatükilt ära lähema nelja aasta jooksul. Tulevikuperspektiivide osas määrati kindlaks, et "põhjendatud motiivi" printsiipi saavad talupojad kasutada ainult 9 aasta jooksul, siis aga võidakse maatükk neile täiesti seaduslikult üles öelda. Scelba-Saragati valitsus ei aimanudki, et selle otsuse vastuvõtmisega kirjutasid nad alla enda surmaotsusele. Sellest momendist algab Itaalia külas üksmeelne võimas liikumine. Seda iseloomustab niisugune nähtus, mida kristlik-demokraatliku partei juhtkond kõige enam kartis, nimelt ühtsus katoliiklaste, kommunistide ja sotsialistide-talupoegade vahel. Liikumine avaldus streikides ja demonstratsioonides loosungi all: 195o.aasta agraarreformi ja Segni[1] seaduse teostamise eest.[2]

Segni nimetas Scelba-Saragati valitsuse kontrreformi "irvituseks". Kristlik-demokraatlikus parteis endas ja parlamendifraktsioonis tekkisid tõsised lahkhelid seoses partei juhtkonna poliitikaga. Valitsus oli sunnitud loobuma oma kavatsusest anda reform parlamendile kiires korras arutada.

Agraarküsimus ei olnud 1955.a. ainukeseks küsimuseks, mis teravalt päevakorda tõusis. Paljude probleemide kõrval tõstis rahvahulkade võitluse käik esiplaanile veel riiklike tööstusettevõtete ja nafta küsimuse.

Riiklikud ettevõtted kujutavad endast võimsat tööstuslikku kompleksi. Tööstuse Rekonstrueerimise Instituudi kaudu kontrollib riik enamikku suurte krediitühingute, masinaehi-

1 Segni - 195o.a. maareformi üks autoreid.
2 Яковиелло и Пинтор,стр.3I

tustehaste ja elektrijaamade aktsiatest, rääkimata juba riigi osavõtust paljudest eratööstuse ettevõtteist. See võimas riiklik tööstuskompleks etendab esmajärgulist osa kogu tootmisprotsessis. Kuid olukord on kujunenud selliseks, et need riiklikud ettevõtted ei erine millegi poolest eraettevõtteist: tootmisalased ja administratiivsed kriteeriumid, samuti sisekord ei erine suurte monopolistlike ettevõtete majanduslikust kursist. Asi on läinud niikaugele, et riiklikud ettevõtted kuuluvad ka Tööstuste Konföderatsiooni. Eraldada Tööstusliku Rekonstrueerimise Instituut Tööstuste Konföderatsioonist oleks esimeseks poliitilise tähtsusega sammuks riikliku tööstusaparaadi muutmisel selliseks organiks, mis suunab rahvuslikku tootmist kõigi kodanike huvides suurte kapitalimahutuste, tööjõu küllaldase rakendamise jne. abil - niisugused on rahva nõudmised.[1]

Veel edasilükkamatumalt vajas lahendamist naftaküsimus. Kogu rahvuse huvides oleks, et nafta leiukohtade otsimise ja ekspluateerimisega tegeleksid mitte rahvusvahelised kartellid ja itaalia monopolid, vaid riik. Sitsiilias on avastatud uued naftaleiukohad, kus varud ulatuvad 2 5oo ooo miljoni tonnini ja millede väärtus on umbes 17 3oo miljardit liiri,

---

I Яковиелло и Пинтор, стр.35.

s.o. peaaegu 6 korda rohkem kui kogu aastatulu Itaalia riigieelarves. Ameerika naftakompanii taotleb endale kontsessiooni Sitsiilia nafta tootmiseks. Riik annaks sellega käest võimsa majandusliku hoova, mille abil oleks saanud efektiivselt parandada itaallaste madalat elutaset.[1]

Surve, mida valitsusele selles küsimuses avaldasid pahempoolsed, oli võrdlemisi tugev. Kommunistid ja sotsialistid nõudsid, et keelataks igasugused uurimistööd naftaleiukohtade osas seni, kuni pole välja töötatud uus naftaseadus, kusjuures lõppeesmärki nägid nad naftavarude riigistamises. Ka kodanlik-demokraatlikud parteid, alates pahempoolsetest liberaalidest kuni vabariiklasteni välja, asusid valitsusega nendes küsimustes opositsioonis. Üldise avaliku arvamuse survel tekkisid vastuolud ka enamuse leeris, isegi valitsuses endas. Tööstusminister Villabrun (liberaal) keeldus alla kirjutamast dokumentidele, mis näevad ette naftakontsessioonide andmise eraühisustele. Villabrun ei saanud muidu, kui võttis hädavale appi ja ütles, et ta on oma käe "kogemata" ära vigastanud, et ei saa sulge kätte võtta. Asi läks niikaugele, et Villabrun lahkus lõpuks valitsusest ja liberaalide parteist ning asutas uue

---

I Яковиелло и Пинтор, стр.35-37.

radikaalse partei, süüdistades liberaalse partei sekretäri Malagodi selles, et see asub "feodaalses sõltuvuses kõige reaktsioonilisematest majanduslikest jõududest."[1]

Kõik teravad ja lahendamata küsimused, valitsevas parteis tekkinud lahkhelid, varjatud valitsuskriis jne.tõusid teravalt päevakorda presidendivalimistel 1955.a. aprillis.

Presidendivalimised toimusid 28. aprillil Saadikutekoja saalis mõlemi koja ühisel istungil, millest võttis osa 843 saadikut. Itaalia konstitutsioon näeb ette, et president tuleb valida mõlemi koja ühisel istungil 2/3 häälte enamusega, s.t. 562 häälega. Kui kolmel esimesel voorul ühelgi kandidaadil ei õnnestu niipalju hääli saada, siis neljandal hääletamisel võidab see, kes saab absoluutse häälteenamuse - 422 häält. Kristlikud demokraadid koos oma liitlaste sotsiaaldemokraatide, liberaalide ja vabariiklastega võisid teoreetiliselt arvestada ainult 431 hääle ga, milledest 377 olid kristlike demokraatide endi hääled. Äärmised parempoolsed võisid arvestada 104 hääle ga. Kolmes voorus ei saanud ka fašistide hääled päästa kristlik-demokraatlikku tsentrumit. Kerkis üles küsimus, kas neljandas voorus tsentrum läheb seda teed, et loob avaliku liidu äärmiste parempoolsetega? Kommunistidel ja sotsialistidel oli kokku umbes 308 häält. Kõigile oli juba algusest peale selge, et need

---

I Яковиелло и Пинтор, стр. 41.

3o8 häält etendavad otsustavat osa. Loomulik oleks olnud tsentrumi ühinemine pahempoolsetega, kuid vaatamata poliitiliste jõudude reaalsele vahekorrale parlamendis ja riigis, tegid tsentrum kõik.mis võimalik, et vältida kokkulepet pahempoolsetega.

Kristlikud demokraadid esitasid oma kandidatuurina presidendi kohale Mezzagora (senati esimees, sõltumatu, parlamenti valitud kristlike demokraatide nimekirjaga). Pahempoolsed esitasid Parri kandidatuuri.

Valimiste kolmas voor näitas, et Mezzagora kandidatuur langeb välja (245 häält), samuti langevad välja ka Parri ja Einaudi. Kõige rohkem hääli sai saadikutekoja esimees, opositsiooni juht kristlik-demokraatlikus parteis - Giovanni Gronchi (281 häält). Pahempoolsetel oli veel 195 häält reservis ja oli selge, et neljandas voorus need 195 häält otsustavad Gronchi valimise.[1]

Kolmanda ja neljanda vooru häältetamisel oli päev vahet. Kodanlikud ajalehed ilmusid pealkirjadega kommunistide Trooja hobusest presidendi lossis. Scelba ja Fanfani käisid Gronchi juures kauplemas, et see võtaks oma kandidatuuri tagasi. Selgus, aga, et tema kandidatuuri polegi keegi esitanud, vaid et see kerkis stiihiliselt üles kui parlamendi

---

I Яковиелло и Пинтор, стр.74-75.

tahteavaldus ja sellepärast ei saa seda ka maha võtta. Siis kutsus Scelba kokku oma partei mõlemad parlamendifraktsioonid ja veenis neid häälletama endise presidendi Einaudi või ükskõik missuguse kandidatuuri poolt peale Gronchi, argumenteerides seda sellega, et see pole ameerika saatkonnale meelepärane kandidatuur. Välisminister teatas, et tema annab Gronchi valimise korral lahkumisavalduse. Scelba oma sõnavõtus ütles;"Ma ei olge, et kui hoolimata meie partei juhtide näpunäidetest Gronchi osutub valituks tänu pahempoolsete häältele, siis seisame väga raskete tagajärgede ees. Võite mitte kahelda, et selle olukorra tõttu kannatab tugevasti meie riigi rahvusvaheline prestiiž, mida tal on suurte raskustega korda läinud saavutada. Te nägite, millise tähelepanuga jälgivad valimiste käiku diplomaatilised esindajad."[1]

Kuid ometi ei olnud neil manöövritel tulemusi. 29. aprillilhommikul olid valimiste tulemused järgmised: Gronchi - 658 häält, Einaudi - 7o häält. Täitmata oli 92 bülletääni, tühine arv hääli jagunes teiste kandidaatide vahel. Saades aru, et mäng on kaotatud, ühendasid ka Fanfani ja Scelba suuna pooldajad oma hääled sotsialistide ja kommunistide häältega. Ainult väike rühmitis Scelba pooldajaid, kes vahetult esindasid valitsust häälletasid Einaudi poolt.[2]

---

[1] Яковиелло и Пинтор, стр. 76.

[2] Samas, lk. 76.

Gronchi valimine presidendiks ei olnud tavaline episood parlamendikroonikas. See peegeldas uut poliitilist olukorda riigis, mis ilmnes juba pärast 1953.a. parlamendivalimisi ja mis hakkas nüüd kajastuma ka poliitilise elu kõrgemates sfäärides. Togliatti ütles valimiste päeval, et Gronchi valimine tähendab Scelba-Fanfani-Saragati valitseva grupi käegakatsutavat kaotust.[1]

Gronchi poolt hääletanud lootsid, et president hakkab ajama teistsugust poliitilist joont, mis rajaneb konstitutsioonist kinnipidamisele ja siseriikliku pinevuse lõdvendamisele. Presidendi läkitus, mida 11 mail kuulasid püsti seistes saadikud ja senaatorid ja milles president andis ustavusvande konstitutsioonile, kinnitas neid lootusi. Läkituses deklareeriti, et valimisele peavad järgnema muudatused ja uuendused. Gronchi pidas vajalikuks ära märkida, et töötajatele ja keskkihtidele tuleb võimaldada aktiivsemat osavõttu riigielu juhtimisest, et demokraatia põhiülesandeks on riigielu tugevdamine rahva laialdase toetuse teel. "Ma arvan, et rahuldada neid nõudeid saab ainult sel teel, et tuleb konkreetselt tunnistada uusi õigusi ja uut töö olukorda, järk-järgult, kuid sisuliselt ja efektiivselt muuta nende erinevate kihtide ja klasside vahekorda, kes peavad koos töötama üldise materiaalse ja kodanliku heaolu nimel."[2] Edasi peatus president rahvusvahelisel olukorral ja rõhutas tüliküsimuste

---

1 Яковиелло и Пинтор, стр. 77.

2 Samas, lk. 8o.

rahuliku lahendamise vajadust. Itaalia lepingute kohta ütles, et neis ei tohi sisalduda agressiooni ohtu.

"New-York Times" kirjutas, et "President Gronchi on alati näidanud üles oma neutraliteedi kallakut ja pole iialgi ilmutanud vähimatki entusiasmi Atlani Liidu ja teiste Itaalia kohustuste suhtes, mis tal Lääne ees on."[1]

See ameeriklaste seisukoht leidis veel kord kinnitust Gronchi esinemises USA kongressil, kus ta teatas, et Atlandi poliitika endisel kujul, kus peamõhk asetati sõjalisele küljele, on oma aja ära elanud ega vasta enam praegusele rahvusvahelisele olukorrale. Gronchi kutsus Läänemaid üles rahulikule võistlusele sotsialismi leeri maadega. Relvastumise võidujooksu nimetas Gronchi Itaalia jaoks "traagiliseks luksuseks". Gronchi andis oma kõnes veel mõista, et kommunistide politseiline tagakiusamine, mida USA soovitab, on täiesti mõttetu ja kasutu: "aspiriin on suurepärane rohi, kuid ta pole efektiivne mitte kõigil juhtudel."[2]

22. juunil toimus see, mis pidi kindlasti järgnema - pankrotistunud Scelba-Saragati valitsus esitas lahkumispalve.

Uue valitsuse moodustas kristlik demokraat Segni. Valitsuse koosseisu kuulusid: peaministri abi - Saragat, Gonella (kristlik demokraat), välisminister Martino (libe-

---

1 Правда, 1955, 22. mai ja 24. mai.
2 Правда, 1956, 8. märts.

raal), põllutööminister Colombo (kristlik demokraat), ühiskondlike tööde minister Vigorelli (sotsiaaldemokraat), haridusminister Rossi (sotsiaaldemokraat).[1] Oma struktuurilt sama koalitsioonivalitsus mis eelminegi, kuid uus valitsus ei seadnud oma ülesandeks järgida täpselt Scelba valitsuse kurssi. Kui Segni esitas kabineti koosseisu saadikutekojale, siis uus valitsus näitas üles kavatsust hoida uut joont, mis vastaks presidendi ja avaliku arvamuse nõudmistele: valitsus kohustus rangelt kinni pidama konstitutsioonist ja seaduslikkusest, garanteerima seaduste võrdset rakendamise kõigi kodanike suhtes ilma igasuguse diskrimineerimiseta, püüdma tunduvalt vähendada poliitilist pinevust riigis, samuti avaramalt lähenema rahvusvaheliste probleemide lahendamisele.[2]

Üldiselt oli see valitsuse koosseis ebaühtlane ja kõikuv. Lastes end mõjutada mitmesugustest täiesti vastupidistest suundadest, nii paremalt kui ka pahemalt - kristlik-demokraatliku partei realiikmete, sotsialistide ja kommunistide poolt. Peale selle oli ta kohustatud arvestama presidendi seisukohti ja üldist rahva püüdu uuenduste suunas. Kõik poliitilised jõud panid valitsusele lootusi ja esitasid oma nõudeid. See oli "vahepealne" valitsus, kelle ümber puhkes parlamendis ja kogu maal äge võitlus, mille käik pidi näitama,

---

1 Правда, 1955, 7. juuli.
2 Яковиелло и Пинтор, стр.96.

kas algab uus ja avalik reaktsiooni pealetung või õnnestub minna uut teed mööda, uut poliitilist ja sotsiaalset kurssi silas pidades.

"Pravda" korrespondendile, kes pöördus Nenni poole küsimusega, kuidas ta suhtub uude valitsusse, vastas Nenni, et sotsialistlik partei jääb selle valitsusega opositsiooni, kuid et sotsialistide suhtumine sellesse valitsusse pole päris sama, mis eelmiste valitsuste puhul. Nenni konstateeris, et uues valitsuses on võimalik mõningane sise- ja välispoliitiline progress. Opositsiooni ülesannet nägi Nenni selles, et tõugata valitsust vahemale.[1]

Pidev rahvahulkade surve kajastus riigi elus, sealhulgas ka parlamendi tegevuses, 1955.a. viimastel kuudel kuni 1956.a. alguseni. Tsentrumi ja pahempoolsete häältega võeti näiteks vastu maksureform, mis ei olnud meeltmööda suurkapitalistidele, seadus parlamendi poolt korraldatava töötingimuste ja tööliste demokraatlike õiguste uurimise kohta tootmises. Valitsus töötas välja naftaseaduse, mis sisaldas mõningaid garantiisid monopolide pealetungi vastu ja pidas silmas rahvuslikke huve ning riigi initsiatiivi selles küsimuses.

Pole juhuslik, et sel perioodil aktiviseerus tööliste võitlus palga tõstmise eest, Lõuna-Itaalia talupoegade võitlus maa eest. Märkimist väärib Itaalia ajaloos seni-

---

I Правда, 1955, 1o. august.

nähtamatu keskkihtide aktiivsus. Elustus senisest suuremas mastaabis riigiteenistujate ja keskkooliõpetajate liikumine.

1955.a. detsembris võttis õpetajate streik enneolematult terava kuju. Õpetajad streikisid 7 päeva ja keeldusid aasta lõpul eksameid vastu võtmast. Valitsus pidas esmakordselt pärast paljusid aastaid vahetuid läbirääkimisi ÜÜTK-ga ja oli sunnitud järeleandmisi tegema. Kogu üldpoliitilist olukorda iseloomustas teatud pöörе pahemale.[1]

Endise läbikukkunud poliitika asemele aga ei võtnud valitsus mingit kindlat ja konkreetset poliitilist suunda, ei valinud endale liitlasi ja asus omamoodi äraootavale seisukohale.

Sellises olukorras astus sotsialistlik partei sammu sotsiaaldemokraatidega ühinemise suunas. 1956.a. augusti viimasel laupäeval toimus Nenni ja Saragati vahel Prantsusmaal, Itaalia piiriäärses asulas salajane kokkusaamine eesmärgiga selgitada välja mõlemi partei ühinemise võimalused. Partei oli lõhenenud 1947.a. selle tõttu, et sotsiaaldemokraatlik tiib toetas Atlandi poliitikat.

4. septembril 1956 avaldasid nii sotsialistlik kui ka sotsiaaldemokraatlik partei dokumendid läbirääkimiste kohta. Sotsialistliku partei dokumendis kinnitatakse, et sotsialistid taotlevad "riigis valitseva poliitilise olukorra

---

I Яковиелло и Пинтор, стр.IO3-IO4.

sügavat muutmist" ja et "ühtse sotsialistliku klassipartei loomine on põhiliseks faktoriks kogu töölisliikumise edasises arengus ja ühiskonna ning riigi uuendamises", sellepärast on ühinemise eesmärgiks "tsentrismist ülesaamine ja uue enamuse loomine, kes on võimeline konstitutsiooni täielikult ellu viima."[1]

Raske öelda, mis oli selle Nenni sammu tõeliseks põhjuseks. Väga võimalik, et soov riigis kujunenud poliitilist olukorda, kus tsentrumi valitsus kõikus, paremini ära kasutada, ajada paenduvamat poliitikat ja astuda samme tõepoolest uue enamuse loomiseks, öeldes selle nimel lahti otsesest ühtsusest kommunistliku parteiga, mis tekitas sotsialistide vastu teravat vaenu sotsiaaldemokraatide hulgas. Igatahes leidis see samm elavat ja erinevat vastukaja kõigis parteides. Samal ajal, kui Saragat tegi kahemõtteliisi avaldusi, asusid parempoolsed sotsiaaldemokraadid vaenulikule seisukohale sotsialistliku partei suhtes; katoliiklaste reaktsioonilised liidrid süüdistasid Saragatti mõtlematuses.

Ka sotsialistlikus parteis endas kutsus ühinemine esile tugeva kartuse. Enamus partei liikmeid, eriti algorganisatsioonides, ei kujutanud ette, kuidas saab teostada töölliste osavõttu riigivalitsemisest, kui rikutakse ühtsuse

---

I Яковиелло и Пинтор, стр.107-108.

printsiipi 6 miljoni valijaga, kes pooldavad kommunistlikku parteid.[1]

Mis puutub kommunistlikku parteisse, siis ütles Togliatti 9. septembril peetud kõnes, et Itaalia kommunistlik partei ei ole sugugi sotsialistide ja sotsiaaldemokraatide lähenemise vastu, kuna see soodustaks ühist võitlust konstitutsiooni teostamise ja sotsialismi eest, "Rinascita" täpsustas seda seisukohta ja selgitas, et "ühinemine ei mõju positiivselt Itaalia praegusespoliitika muutmisele, kui selle ühinemise tulemusel loodaks partei, kes on ainult natuke tugevam kui eelmine ja kes jätkab sama teed, mida mööda käksid itaalia sotsiaaldemokraadid 1948.a. alates.Ühinemine antikommunismi alusel, mis 1948.a. alates on olnud sotsiaaldemokraatliku partei lipuks, oleks katse muuta teoks see lõhe töölisliikumise avangardi ja rahvamasside vahel, mida kristlik-demokraatlik partei on pidevalt püüdnud saavutada."[2]

Et see pole ainult kommunistide arvamus, kinnitas ka Itaalia Sotsialistliku Partei Keskkomitee istung 27. oktoobril 1956, kus tõsteti üles järgmised põhimõtted, mille alusel ühinemine võiks tulla kõne alla: ametiühingute ühtsuse printsiibiga nõustumine; kohustus võidelda kodanike igasuguse

---

[1] Яковиелло и Пинтор, стр.107-108.

[2] Samas, lk. 109.

poliitilise diskrimineerimise vastu; keelduda Itaalia välis-poliitiliste kohustuste igasugusest vallutuslikust tõlgendamisest; likvideerida kristlike demokraatide, sotsiaaldemokraatide ja parempoolsete jõudude (liberaalida) koostööl põhinev tsentrumi süsteem, mis on täieliku halvatuse olukorras. Mis puutub kommunistlikku parteisse, siis täpsustatakse sotsialistliku partei Keskkomitee dokumendis, et need saavutused, mis on kätte võidetud paljude aastate kestel ühise võitluse teel ja ühiste ohvrite hinnaga "võiksid väljenduda otstarbekamalt uute konsultatsioonivormide abil, nii, et mõlemi partei iseseisva initsiatiivi ja spetsiaalsete funktsioonide säilides garanteeritaks ühtsuse poliitika muutumatud printsiibid."[1]

Need seisukohad vormistati konkreetselt 4. oktoobril, kui mõlemi partei esindajad kirjutasid alla tegevusühtsuse pakti tühistamise dokumendile ja asendasid selle kokkuleppega vastastikustest konsultatsioonidest. Selles dokumendis öeldakse, et "kahe partei vahelised suhted selles vormis, mis neil oli praktilise tegevuse käigus viimastel aastatel, näitavad, missugusel pinnal tuleb pidada võitlust tänapäeval, et täielikult ellu viia konstitutsioon, kaitsta töötajate elulisi huve, maa majanduslikku arengut, kaitsta rahu ja vähendada rahvusvahelist pinevust. Just selle võitlusenkäigus peabki teostuma töötajate ühtsuse poliitika."[2]

---

[1] Яковиелло и Пинтор, стр.109-110,

[2] Samas, lk. 110.

See kokkulepe põhjustas ägedaid kallaletunge Kennile sotsiaaldemokraatide poolt ja kõigi reaktsiooniliste jõudude poolt, kes sel teel paljastasid sotsiaaldemokraatide ühinemis manöövri tõelised poliitilised eesmärgid.

Kuid läbirääkimised sotsialistliku ja sotsiaaldemokraatliku partei vahel kestsid edasi. Vahepeal, 1956.a. leidsid aset Ungari sündmused, millede suhtes sotsialistid ja kommunistid asusid erinevatele seisukohtadele. Itaalia kommunistlik partei pidas Ungari sündmuste esialgseks põhjuseks Ungari kommunistliku partei juhtide vigu, kuid samal ajal pidas õigeks ka Nõukogude armee poolt tarvituse-le võetud abinõusid. Itaalia sotsialistlik partei aga oli seisukohal, et tegemist oli ainult rahvaülestõusuga ega tunnistanud reaktsiooniliste rahvavaenulike jõudude osa selles, mõistis hukka Nõukogude Liidu vahelesegamise, unustades sealjuures selle, mis oli pandud kaalule selles võitluses ühelt poolt sotsialismi ning teiselt poolt imperialistlike riikide vahel. Sotsialistlik partei alahindas samal ajal agressiooni Egiptuses ja oli selles küsimuses kõikuval seisukohal.[1]

Huvitav on see, et sotsialistide ja kommunistide vahekorra halvenemine ei aidanud kaasa sotsialistliku ja sotsiaaldemokraatliku partei ühinemisele, vaid raskendas seda,

---

I Яковиелло и Пинтор, стр.IIO-III.

sest see nõrgendas sotsialistide positsioone läbirääkimistel sotsiaaldemokraatidega.[1] Mida rohkem sotsialistlik partei järele andis, seda järeleandmatumaks muutus Saragat ja sai üha selgemaks, et ta püüdis täielikult isoleerida sotsialistlikku parteid kommunistidest ja seadis ta üha vastuvõetamatute tingimuste ette.

Tehes parempoolsetele järeleandmisi, esines Nenni terve rea avaldustega, mis pidid tema arvates hajutama kahtlused tema püüdluste osas mõlemi partei ühinemise poole. Nenni avaldas oma seisukoha paljudes rahvusvahelistes küsimustes: rahu Euroopas, nõukogude süsteemi sotsialistlik olemus, Nõukogude Liidu välispoliitika jne., taganedes sealjuures neist oma seisukohtadest, mida ta palju aastaid oli õigeks pidanud. Nenni hinnang Ungari sündmustele ei erinenud oluliselt rahvusvahelise reaktsiooni hinnangust. Nenni teatas, et ta on muutnud oma arvamust Euroopa Ühendriikide loomise küsimuses, samuti itaalia sotsialistide osavõtu küsimuses Sotsialistlikust Internatsionaalist, mille poliitikat ta varem oli julgelt kritiseerinud. Itaalia välispoliitiliseks ülesandeks pidas ta mitte Atlandi pakti tagasilükkamist vaid selle "tõlgendamist ja kasutamist puht kaitse eesmärkides."[2]

---

1 А.В.Романов, Коммунистическое движение в странах капитала, Вопросы Истории КПСС,1957, № I,стр.154.

2 Яковиелло и Пинтор, стр.9.

1956.aasta oli Itaalia demokraatlikele jõududele raskeks aastaks. See oli nii sise-. kui rahvusvahelise reaktsiooni ühendatud pealetungi ajajärk. Aasta esimesel poolel sai selle pealetungi tõukejõuks diskussioon NLKP XX kongressi poolt üles tõstetud probleemide, sealhulgas ka Stalini isikukultuse ümber. Olukorda teravdasid veel eriti Ungari sündmused.

Sellises kogurahvusvahelisel tõõlisliikumisele väga raskes olukorras tuli kokku Itaalia Kommunistliku partei VIII kongress.

Itaalia kommunistliku Partei VIII kongress - Itaalia tee sotsialismile

VIII kongressi tuleb pidada Itaalia kommunistliku liikumise ajaloos kõige tähtsamaks kongressiks. Sellel kongressil tuli anda vastus tervele reale küsimustele, mis olid üles kerkind kongressiaastal (NLKP XX kongress, Poola ja Ungari probleem), kuna need kas otseselt või kaudselt puudutasid ka Itaalia kommunistliku partei tegevust. Kommunistlikul parteil tuli võtta põhjalikult analüüsimisele praktilised ja ka teoreetilised parteitöö küsimused, niisugused, millede ühiseke nimetajaks võis lugeda - marksismi loov rakendamine Itaalia tingimustes.

Suure huviga jälgis Itaalia kommunistlikus parteis toimuvaid sündmusi kogu rahvusvaheline poliitiline avalikkus. Oli selge, et kommunistlikus liikumises oli alanud raske ajajärk ja kõiki huvitas, kuidas Itaalia kommunistlik partei sellest üle saab, kas tal jätkub ausat julgust vigu tunnistada, öelda välja oma seisukohad kõigi teravate probleemide

kohta, milledest mööda minna enam ei saanud.

Üheks niisuguseks oli Ungari küsimus, mille kohta võtsid erinevad seisukohad itaalia sotsialistid ja mille suhtes esines lahkarvamusi ka Itaalia kommunistlikus parteis endas.

Mööda ei saadud minna ka rahvusvaheliste kommunistlike parteide vahekorra küsimusest. Esimest korda Itaalia kommunistliku partei ajaloos võttis kongress vaatluse alla rahvusvahelise kommunistliku liikumise ja selle juhtiva partei - NLKP - tegevuse. NLKP XX kongressil tehtud paljastustega seoses märgiti ära uued tõsuunad ka Itaalia kommunistlikus parteis ja töötati välja põhiteesid Itaalia teeks sotsialismile

Arutusele tulevate probleemide tõsisust arvesse võttes korraldati enne kongressi parteis ulatuslik diskussioon, mis toimus partei Juhtkonna poolt koostatud teeside projekti ümber pealkirja all - "Itaalia tee sotsialismile."

Kongressi ettevalmistamise käigus viidi läbi 56 ooo algorganisatsiooni koosolekut, üle 11 ooo partei sektsioonikonverentsi, konverentsid toimusid ka kõigis 99 provintsiorganisatsioonis (föderatsioonis).[1]

Kongress oli viimaseks etapiks selles suures protsessis, mis sisaldas endas sügavate muudatuste elemente.

I Из материалов УШ съезда Итальянской коммунистической партии, Коммунист, 1951, № I, стр.63.

Kongress toimus 8.-14. detsembrini 1956 Roomas, Kongresside saalis. Kongressist võttis osa 1064 delegaati (esindasid 2 035 353 parteiliiget) ja 779 külalist. Kongressil oli ka Itaalia sotsialistliku partei delegatsioon ja kõigi tähtsamate riik de kommunistlike parteide delegatsioonid.

Päevakorras olid järgmised küsimused: 1)Itaalia Kommunistliku Partei Keskkomitee aruanne "Itaalia tee eest sotsialismile, töötavate klasside demokraatliku valitsuse eest" (ettekandja P.Togliatti); 2) Partei põhikirjast (ettekandja L.Longo); 3) Partei juhtivate organite valimised.

Togliatti alustas oma ettekannet rahvusvahelise olukorra analüüsiga, sidudes selle kommunistliku liikumise küsimustega. Ettekandja peatus NLKP XX kongressil ja selle progressiivsete otsuste tähtsusel rahvusvahelisele töölisliikumisele, märkis aga ühtlasi, et selle õige joone liiga aeglase elluviimisega tehti uusi vigu."Võib-olla tuleb see puudus kanda selle arvele, et selle kirega, millega neid nii tõsiseid vigu paljastati, ei kaasnenud vigade tekkimise sügav analüüs ja põhjuste väljaselgitamine. Jäädi juhi vigade ja süü surmajärgse konstateerimise raamidesse, selle asemel, et kindlaks teha, missugused olid tema poolt juhitavas poliitilises organisatsioonis ilmnenud ja parandamist vajavad deformatsioonid, missugused olid neid tekitanud põhjused ja, järelikult, kuidas saab neid kõplikult kõrvaldada."[1]

I Материалы УШ съезда, стр.21.

Ettekandja märgib, et Nõukogude valitsus avaldas väga olulise deklaratsiooni 3o. oktoobrist 1956, milles rõhutati kõigi sotsialistlike riikide suveräänsust ja tunnustati, et erinevad maad võivad minna sotsialismile erinevaid teid mööda. Oleks aga olnud parem, kui Nõukogude valitsus oleks avaldanud selle deklaratsiooni varem, kohe pärast XX kongressi Siis oleks see olnud üksikutele riikidele ja neid juhtivatele parteidele stiimuliks muutuste pakiliseks teostamiseks, mis mõnedes maades olid saanud otse hädavajalikeks. Juhtus aga nii, eelkõige Ungaris, et kõik tähtsamad XX kongressi otsused ja dokumendid tehti parteile ja avalikkusele teatavaks, need panid rahva mõtlema, juhtivad ringkonnad aga ei tundnud stiimulit tegutsemiseks, nii et kõik oleksid võinud näha, et vajalik pöörre toimub partei kindlal juhtimisel. "Sellest siis saigi alguse terav olukord Poolas ja krahh Ungaris: ideoloogiline suletus, võimetus näha ettepoole ja visa vastupanu ülaltpoolt, sel ajal kui all käks juba mitte enam kriitikaks, vaid tõeliseks partei juhtkonna, kogu partei ja korra avaliku mustamise kampaaniaks. See kampaania, millele partei ei annud tõsist ja mõistlikku vastulööki, vaid tuli välja ainult üleolevate ja üldiste skemaatiliste arutlustega, oli omakorda edasise laostumise põhjuseks."[1]

I Материалы УШ съезда, стр.25-26.

Togliatti toonitab, et tekkinud olukorras osutus Nõukogude Liidu vahelesegamine karmiks paratamatuseks, et vältida kõige halvemat - fašismi ja sõda. Nõukogude armee täitis sellega mitte ainult oma klassikohust, vaid kohust kõigi demokraatia ja rahu jõudude suhtes.

Samas aga öeldakse, et rahvusvahelise imperialismi vahelesegamisele vaatamata on Ungari kommunistlikus ja töölisliikumises tegemist sügava kriisiga, kusjuures selle kriisiga üleskerkinud küsimused huvitavad kogu kommunistlikku liikumist, mis kannab tervikuna vastutust nende küsimuste lahendamise eest. Togliatti hoiatab, et need on sellised küsimused, mida ei lahendata rusikaga lauale põrutamise teel või üldiste fraaside kordamisega, vaid objektiivse analüüsi ja julgete järelduste tegemise teel.[1]

Ettekandja peatus ka kommunistlike parteide vahekorra küsimusel ja leidis, et see peab baseeruma senisest erineval alusel. Juba Kominterni töös, kes tegi palju selleks, et anda töölisliikumisele revolutsiooniline orientatsioon ja kavatada üles üks põlvkond kaadreid, ilmnes tihti sektantlust. "Ka Informbüroo lühiajalises ja fragmentaalses töös esines mõningase sektantliku piiratuse tendents, millest annab tunnistust ekslik otsus, mis põhjustas kokkupõrke Jugoslaavia kommunistliku liikumisega.[2]

---

1 Материалы УШ съезда, стр.6.

2 Samas, lk. 29.

Kommunistlik liikumine peab olema ühtne mitte ainult rahvuslikus, vaid ka rahvusvahelises mastaabis, kuid see ühtsus ei tähenda mingite seisukohtade mehhaanilist peale-surumist. See ühtsus peab kujunema iga maa iseärasusi ja ise-seisvust arvesse võttes.[1]

Kõige otstarbekamaks peab kõneleja kahepoolsete kontaktide süsteemi, mis eeldab vastastikust lugupidamist. Eriti tähtsate probleemide arutamiseks on kasulik korral-dada mitmesuguste parteide esindajate rahvusvahelisi kohtu-misi "kus kõrvutataks probleemide lahendamiseks valitud erinevaid teid, mitte aga ei tõstataks välja kõigile kohus-likke otsuseid."[2] Edasi peetakse otstarbekaks, et ka mitte-kommunistlikud organisatsioonid, näit. sotsiaaldemokraatli-kud või mitmesugused muud demokraatlikud organisatsioonid, kes ei võta osa antikommunistlikus t sõjakäigust, võiksid nendest kohtumistest osa võtta, kuna see oleks sammuks edasi praegusest rahvusvahelises töölisliikumises tekkinud lõhest ülesaamisel.[3]

Nõukogude Liidus sotsialismi ülesehitamisel tehtud vigade analüüsimisel näitas Togliatti, et neid vigu ei tohi vaadelda süsteemi vigadena. "Me arutasime nõukogude seltsi-meestega avalikult nende vigade iseloomu, mida me iseloomus-tasime kui sotsialistliku ühiskondliku organisatsiooni

---

1 Материалы УШ съезда, стр.32.
2 Samas, lk. 31.
3 Samas, lk. 31.

mõningate külgede deformatsiooni. Me püüdsime abiks olla nende tähenduse ja tekkimise põhjustele hinnangu andmisel. Me oleme endiselt sellel arvamisel ja kui meie ja nõukogude seltsimeeste vahel on selles suhtes lahkhelisid, siis tuleb ometi täie selgusega öelda, et need lahkhelid ei puuduta milgi määral selle kriitika ja paljastuste vajadust, mis NLKP XX kongress tegi ja mida me täielikult heaks kiidame ning milledest ei ole ühelgi juhul teed tagasi." [1]

Togliatti kõneleb Nõukogude Liidu puhul vajadusest heita valgust neile suhetele ja vastuoludele majandusliku arengu ja poliitilise pealisehituse vahel, kuhu kuulub ka kõrgem poliitiline juhtimine. "Kui majandusliku baasi areng saavutas sellise taseme, mis võimaldas ja nõudis demokraatliku elu avardamist, siis seda ei sündinud, vastupidi, seda kunstlikult kitsendati. Siin, mulle näib, on võti seletusele, miks sotsialistlikus ühiskonnas - mille sisuliselt demokraatlik iseloom tuleneb juba kas või sellest rahvamasside alalisest initsiatiivist ja aktiivsusest, majanduslikust ja poliitilisest loomingust ka kõige raskemates tingimustes - võis demokraatiat parteis ja väljaspool parteid nii rikkuda ja piirata, nagu käesoleval ajal on ilmnenud." [2]

---

[1] Материалы УШ съезда, стр.35,

[2] Samas, lk. 36.

Togliatti ütles edasi, et sellest katsumusest tuli nõukogude süsteem võitjana välja, nõukogude seltsimehed leidsid endas julgust vigu paljastada ja oskust neid parandada.

Ettekandja juhib tähelepanu ühele veale, mis tihti esineb, nimelt kergekäeliste järelduste tegemine ilma olukorda tundmata. Õigete seisukohtade võtmiseks Nõukogude Liidu, Hiina ja Rahvademokraatiamaade kohta tuleb muidugi nende elu põhjalikumalt tundma õppida. Kuid on tarvis, et nende riikide kommunistlikud parteid ei varjaks sotsialismi ülesehitamise raskusi, ükskõik kui suuri ohvreid see ka nõuaks. Ainult siis on võimalik anda vastulöök vaenlastele ja täielikult hinnata Nõukogude Liidu saavutusi, tema juhtiva partei ajaloolist teenet.

Togliatti märkis veel, et ükski partei ei saa pidada ennast niisuguseks kompetentseks instantsiks, et ta võiks kritiseerida maailma kõigi kommunistlike parteide tegevust.

"Me ei pea õigeks seda provintslikku suurelisust, millega vahel meie või sotsialistliku partei ridades lähenetakse niisuguste suurte parteide nagu Prantsusmaa kommunistlik partei, Poola töölispartei ja teiste parteide otsuste, tegevuse ja võitluse hindamisele, pidades õigeks ja lükates äärmiselt kergekäeliselt tagasi seda, mida sageli ei mõistetagi."[1]

I Материалы УШ съезда, стр.102.

Itaalia kommunistlik partei sõab sel alal enda ülesandeks aidata teistel parteidel paremini näha ja mõista Itaalia kommunistliku partei poliitilist joont kaasaegsetes tingimustes, näha, kuidas Itaalia kommunistlik partei arendab loovalt edasi oma ideoloogiat - marksismi, pidades seda mitte katekismuseks, vaid meetodiks.[1]

Edasi peatus Togliatti pikemalt Itaalia teel sotsialismile, puudutades sellega seoses tähtsamate põhiküsimustena Lõuna-Itaalia probleemi, suhete küsimust katoliiklastega ja rahva keskkihtidega ning võitlust struktuursete reformide eest.

Struktuursed reformid kujutavad endast majanduse struktuuri niisugust ümberkorraldamist, mis avab tee sotsialismile. Struktuursete reformide taotlemisel lähtub kommunistlik partei Itaalia konstitutsioonist ja taotleb seda, et konstitutsioonile antaks programmiline iseloom.

Itaalia on oma elutasemelt seisnud alati viimastel kohtadel Lääne maade hulgas, kui mitte arvestada Hispaaniat, Türgit ja Kreekat. Kehtiv majanduslik süsteem ei suuda kindlustada tootlike jõudude ratsionaalset arengut ega saada üle mahajäämusest. Selle süsteemi kogu struktuur vajab muutmist ja selle muutmisest on huvitatud mitte ainult töölisklass, vaid elanikkonna enamus. Võitluse teravik majanduses tuleb

---

I Материалы УШ съезда, стр.106.

suunata monopolide vastu. Itaalias 4o aktsiaühingut kontrollivad 2/3 kogu Itaalia aktsiakapitalist, o,o15 % aktsionäride üldarvust käsutavad 5o% kogu kapitalist. Kompaniide aasta kasum oli aastatel 1948.-1954 umbes 3o% ja moodustas astronoomilise absoluutarvu.[1]

Suurmonopolid on kaasaegse kapitalismi juhtivaks jõuks. See on kõige reaktsioonilisem ja agressiivsem jõud. Nad astuvad välja niisuguste rahvusvaheliste sidemete eest, mis ohustavad maa iseseisvust. Kommunistlik partei näeb ette suurte monopolide natsionaliseerimise. Põllumajanduses valitseva olukorra parandamiseks taotleb kommunistlik partei konstitutsioonile vastavalt üldist agraarreformi. Tähtsaks nõudmiseks oli veel administratiivsetele piirkondadele autonoomia nõudmine, mis oli kommunistliku partei seisukohalt oluline kas või sellepärast, et rea munitsipaliteetide juhtimine oli kommunistide käes ja kui prefektide võimu piirata ning omavalitsuste autonoomseid õigusi suurendada, saab palju töötajate olukorra parandamiseks ära teha.[2]

Ka töötajate demokraatlike jõudude laiendamise küsimuses toetub kommunistlik partei oma nõudmistes konstitutsioonile, kus märgitakse, et on tarvis kõrvaldada kõik materiaalsed takistused, mis tekitavad kodanikele ebavõrdsust. Siinjuu-

---

1 Материалы УШ съезда, стр.43.

2 Samas, lk. 63.

res mõistetakse hukka seisukoht, mille järgi poliitilise demokraatia areng tingib kapitalistlikus ühiskonnas evolutsioonilise arengu sotsialismi suunas, et kaasajal on ainuvõimalik rahulik üleminek sotsialismile. Poliitiline demokraatia muidugi avaldab mõju kapitalistliku ühiskonna arengule, kuid ta ei muuda kapitalismi olemust. Progressi tagatiseks ja otsustavaks faktoriks jääb ikka laiaulatuslik organiseeritud ühtne rahvaliikumine, proletariaadi võitlus privilegeeritud klasside vastu.[1]

Vabaduse, demokraatia, parlamentarismi ja sotsialismi küsimused seob Itaalia kommunistlik partei klassivastuolude arengu iseloomuga, võitlusega kapitalistlike klasside vastu. Selles ongi erinevus kommunistliku partei revolutsioonilise kontseptsiooni ja reformistliku kontseptsiooni vahel, mis on omane parempoolsetele sotsiaaldemokraatidele. Konstateerides teaduslikult õigesti, et sotsialismi objektiivsed tingimused valmivad kapitalistlikus ühiskonnas, teevad reformistid järelduse, et tuleb oodata silmapilku, mil sotsialism väljub kapitalismist iseenesest. Sotsiaaldemokraatlikud liidrid tuletasid siit, et nende ülesanne on paremini juhtida kapitalismi.[2]

---

[1] Материалы УШ съезда, стр.50.

[2] Samas, lk. 52.

Demokraatliku arengu perspektiiv ei tähenda visa võitluse eitamist. Võitlus on vajalik, kuid võitlusvormid tuleb valida vastavalt olukorrale.

Võitluse käigus peab võitlejate rinne pidevalt laienema uutele sotsiaalsetele gruppidele, sest töölisklass on Itaalias väikesearvulisem kui teistes Lääne-Euroopa maades. Tuleb otsida kontakti teiste elanikekihtidega, rääkimata katoliiklikest töötajaist, kelledega kommunistid on pidevalt koos töötada soovinud.

Eesmärkide saavutamise kõige efektiivsemaks vahendiks on aga tööliskassi enda ühtsus. Kommunistlik partei on ühtse võimsa ametiühingu poolt, kes seaks ettevõtjatele vastu kogu Itaalia töötajate jõu ega alluks ühegi partei mõjule ega valitsusele, kes seisaks kõrgemal kõigist ideoloogilistest ja poliitilistest erinevustest ega lubaks mingisugust töötajate diskrimineerimist. See organisatsioon peab suurendama tööliskassi usku oma jõusse ja juhtivasse osasse võitluses demokraatia ja progressi eest.[1]

Peale selle tuleb taotleda kõigi sotsialismi seisukohtadel asuvate jõudude ühinemist. Itaalias on sellisteks parteideks, kes väljendavad tööliste huve ja juhinduvad sotsialismi printsiipidest - sotsialistlik ja kommunistlik partei.

I Материалы УШ съезда, стр. 71.

Kommunistlik parteijon sotsialistliku parteiga kaua koos töötanud, kusjuures on säilinud mõlemi partei täielik autonoomia, millest annavad tunnistust erinevad seisukohad paljudes tähtsamates küsimustes. Kommunistlik partei pole aga kunagi avaldanud nende erinevuste üle rahulolematust, kuivõrd on olnud kooskõla põhiküsimustes ja demokraatliku võitluse meetodeis.[1]

Niisugune kontakt kahe partei vahel on vajalik ka edaspidi, kui seda on tarvis koostööks tööliste massiorganisatsioonides ja võitluses ühise vaenlase vastu. Samal ajal eeldab see iseseisvust ja vastastikust sõbralikku kriitikat.

"Me ei kavatse ei praegu ega ka edaspidi eemalduda selgsimeestest sotsialistidest, meie kriitiliste märkuste mõte ei seisne selles, et täpselt samuti nagu neil märkustel ei ole kavatsust segada nende parteide siseasjadesse. Kuid me arvame, et nii kommunistide kui ka sotsialistide ühiseks huviks on kaitsta ühtsust ja võidelda selle parempoolse sotsiaaldemokraatia ideoloogia ja poliitika vastu, mis on olnud tööliskliikumises kõige raskemate kaotuste põhjuseks alates 1914.aastast kuni käesoleva ajani."[2]

Mis puutub sotsiaaldemokraatlikku parteisse, mis on ka üks sotsialistliku liikumise harudest, siis tema on alati vaenulikult suhtunud klassijõudude ühtsusesse ja moodustanud

---

1 Материалы УШ съезда, стр.72.

2 Samas, lk.74.

ühise rinde kapitalismi kaitsjatega... antidemokraatliku diskriminatsiooniga, antikommunistliku provokatsiooniga... Itaalia sotsiaaldemokraatia on kõige halvem kõigist Euroopa sotsiaaldemokraatlikest parteidest."[1]

Siit järgneb, et sotsiaaldemokraatliku lõhe ületamine on positiivne siis, kui sotsiaaldemokraatlik partei võtab revõideerimisele oma poliitilised seisukohad: blokk kapitalistliku restauratsioonivalitsusega, 1953.a. reaktsioonilise valimisreformi toetamine, osavõtt Scelba valitsusest, opositsioon praeguse presidendi Gronchi valimise suhtes jne.[2]

"Me ei näe praegu tingimusi itaalia töötajate sotsialistliku suunaga ühise partei loomiseks, kuid me ei eita, et need tingimused võivad tekkida. Me töötame niisuguste tingimuste loomise huvides ja kui nad on tõesti olemas, me ei hakka takistamaseda ulatuslikumat ühtsust."[3]

Tööliskiass oma ühtsust kaitstes ei isoleeri end ülejäänud demokraatlikest ja progressiivsetest jõududest, vaid loob paremad tingimused kõigi nendè jõududega kontakti loomiseks. Nii tekivad soodsad tingimused tööliskiassi ja töötajate osavõtuks valitsusest ja riigi juhtimisest.[4]

---

1 Материалы УШ съезда, стр.72-73.
2 Samas, lk. 73.
3 Samas.
4 Samas, lk. 75.

Niisugune ongi Itaalia kommunistliku partei VIII kongressil püstitatud töötavate klasside demokraatliku valitsuse loosungi lähtepunkt ja tähendus. Selle loosungi eesmärk on valitsuse loomine laialdaste poliitiliste kokkulepete ja liitude pinnal, mis haaravad enamikku töötavast elanikonnast ja teda esindavais ametiühinguist ning poliitilistest organisatsioonidest.

Suurt tähtsust omistab Itaalia kommunistlik partei parlamendi ärakasutamisele. Kaasaegsetes tingimustes, kus pahempoolsetel parteidel on parlamentides kaunis suured fraktsioonid, ei kasutata parlamenti mitte ainult tribüünina valitsevate ringkondade poliitika paljastamiseks, vaid ka valitsuse otsuste muutmiseks töötajate kasuks. Parlament, mis on ühest küljest rahva esindusorgan, on teisest küljest, või vähemalt peaks olema, riigijuhtimise organ, sest tema annab seadusi, otsustab eelarve küsimusi, kontrollib täidesaatvat võimu - valitsust. Seda parlamendifunktsiooni tuleb pahempoolsetel parteidel eriti rõhutada ja püüda parlamenti muuta abinõuks sotsialismile ülemineku, kasutada teda majanduslike ja sotsiaalsete ümberkorralduste tegemisel. Parlamendi ärakasutamine oleneb jõudude vahekorrast, eeskätt sellest, kuidas töölisklassi parteid oskavad võidelda ja rahvast kaasa tõmmata.[1]

I Правда, 1956, 7. märts.

Togliatti oma kongressikõnes peatus ka siseparteilisel tõsl. Partei puudusena märkis ta ka siin, ~~osas~~, et partei pole osanud seni maksimaalselt kasutada parlamenti, partei keskorganid pole osanud parlamendifraktsiooni juhtida. Vigu tehakse ka veel sellega, et alahinnatakse elanike mitmesugustes sotsiaalsetes kihtides tõstamise vajadust (näit. tõs väikemaapidajatega). Togliatti märgib, et pärast 1953.a. partei poliitiline initsiatiiv nagu muutus kitsamaks ja ilmnes partei endassesulgumise tendents.

Partei tõsd tuleb uuendada. Selle uuendamise teel on keskseks momendiks võitlus uue partei joone eest - Itaalia tee eest sotsialismile. Sellel alal on suuremateks takistusteks maksimalistlik sektantlus ja reformistlik revisjonism. Esimene tähendab endasse sulgumist suure päeva saabumise ootuses, teine ~~tähendab~~ kummardamist kapitalismi ees lootuses, et see ise muutub sotsialismiks. Mõlemad tähendavad revolutsioonilisest tegevusest loobumist. [1]

Tähtsis on, et partei ei muutuks sektantlikuks. Kuid see nõhtus on avaldunud Itaalia kommunistlikus parteis siseparteilise demokraatia piiramises ja skematismis, mistõttu kongress pühendas suurt tähelepanu partei poliitilise teguvõimsuse tõstmisele, mida tuleb pidada kõige tähtsamaks siseparteiliseks ülesandeks.

I Материалы УШ съезда, стр.82.

Laialdane, piiramatu diskussioon, mis kongressile eelnes, andis tunnistust uuest suunast sisepartei-lise demokraatia laiendamise teel. Togliatti kongressi lõppsõnas ütleb, et ta ei mäleta teist sellist Keskkomitee ettekannet, kus kriitika probleem oleks nii teravalt üles tõstetud kui VIII kongressil, kus oleks nii paljastatud vigu ja antud niisugused uued suunad, mis son saanud partei uuendamise nimetuse.[1]

Oma lõppsõnas kriipsutas Togliatti veel eriti alla parteiridade ühtsuse küsimust."Ühtsus ... tuleb saavutada ja säilitada ilma demokraatiast taganemiseta, ilma sektantluseta ja skemaatiliste seletusteta, ilma juhtide kapralimaneerideta. Selle ohu vältimiseks võetakse samuti tarvitusele vajalikud organisatsioonilised abinõud partei põhikirjas muudatuste tegemise teel. Luuakse kontrollorganid, mis tegutsevad paralleelselt Keskkomitee ja partei föderatsioonide komiteedega ja mida juhivad kõige autoriteetsemad ja vastutavamad seltsimehed, kes pälvivad üldist usaldust, kes on võimelised tõsiselt tegutsema partei ühtsuse kaitsmisel ja kindlustamisel, sisepartei-lise demokraatia arendamisel, fraktsioonilisuse ja igasuguste parteid lõhkuvate tendentside vastu võitlemisel."[2]

1 Материалы УШ съезда, стр.92-93.

2 Samas, lk. 110-111.

Uue põhikirja projekti kohta tegi kongressil ettekande L.Longo, kes samuti märkis ära parteis seni esinenud liigset tsentralisatsiooni, püüdu kõiki küsimusi ülal ära lahendada ja anda allapoole üksikasjalikke ja nõudlikke instruktsioone, ilma et oleks eelnevalt organisatsioonidega, kellesse asi puutus, konsulteeritud. Sellele järgnenud mehhaaniline käsutäitmine tekitaski üksikisiku kultuse tava, üks või paar inimest tegid kõik, kujundades ainult enda ümber autoriteedi oreooli ja andsid seega põhjust lahkhelideks ja rahulolematuseks. Juhtivate organite istungid toimusid harva ja asja sisulise arutamiseta. Küsimuse asetus oli juba niisugune, et see ei soodustanud arvamuste vahetust, sest koosolekute aja võtsid peaaegu tervenisi enda alla üks või kaks põhiettekannet jne.

Ettekandja hoiatas, et "intensiivse demokraatliku elu puudumine parteis ja bürokratismi domineerimine tekitavad lõhe juhtivate organite ja parteimasside vahel, partei ja rahva vahel, keda me peame juhtima..."[1]

Kongress kiitis heaks partei uue tööstiili edasilükkamatu vajaduse.

Lõpuks võttis kongress vastu poliitilise resolutsiooni, mis koosnes seitsmest osast. Esimeses osas antakse hinnang NLKP XX kongressile, sündmustele Ungaris ja Poolas ning Nõukogude Liidu osale rahvusvahelises kommunistlikus liikumises. Teises osas rõhutatakse parlamendi parema ärakasuta-

---

I Материалы УШ съезда, стр.121.

mise vajadust maa demokratiseerimisel ja sotsialistlikul ümberkorraldamisel, Itaalia uue administratiivse ja poliitilise korralduse vajadust, mis näeks ette ringkondadele omavalitsuse andmise ja aitaks kaasa riigi majandusliku ja sotsiaalse struktuuri ümberkujundamisele, rahva elutingimuste parandamisele; lõpuks rõhutatakse vajadust võidelda riigi klerikaliseerimise vastu.[1]

Resolutsiooni kolmandas osas märgitakse ära erinevate sotsiaalsete kihtide osa võitluses sotsialismi eest, eriti rõhutatakse diferentseeritud lähenemise vajadust keskkihtidess ja liidu võimalust nendega. Neljandas osas antakse detailselt kommunistliku partei programm agraarküsimuses ja tööstuse alal. Nõutakse majanduslikku demokraatiat, mis näeks ette töötajate osavõtmise ettevõtete juhtimisest. Majanduse ja töö küsimuste lahendamiseks tehakse ettepanek luua uus organ - Rahvuslik Nõukogu, kes lähtuks nende küsimuste lahendamisel töötajate huvidest. Eraldi märgitakse resolutsioonis ära ka Lõuna-Itaalia mahajäämuse likvideerimise programm.

Viiendas osas peetakse vajalikuks ideoloogilise töö parandamist. Koolide osas nõutakse kooli reformi, üldise rahvahariduse taseme tõstmise programmi väljatöötamist, mis võimaldaks likvideerida kirjaoskamatuse, kindlustada tasuta alghariduse kuni 14.aastani.[2]

---

[1] Материалы УШ съезда, стр.139-146.

[2] Samas, lk. 147 jj.

Kuuendas osas räägitakse naiste õigusteta olukorrast Itaalias ja nähakse ette selle olukorra parandamine. Kommunistlik partei tunnistab, et ta on seni lubamatult vähe tegelnud naisküsimusega, mis on aga tegelikult väga tähtsaks töölõiguks. Seitsmendas osas antakse lühidalt siseparteilise töö demokratiseerimise tähtsamad põhinõuded.[1]

VIII kongressioli oma tähtsuselt Itaalia kommunistliku partei elus samasuguseks pöördeliseks kongressiks kui Nõukogude Liidus NLKP XX kongresski.

Kuigi me ei saa rääkida Itaalia kommunistliku partei kriisist, tuleb siiski öelda, et see raske 1956.aasta avaldas mõju Itaalia kommunistliku partei liikmete arvule vähenemise suunas.

Kõigesuurem oli kommunistliku partei liikmete arv 1947.a. - 2 279 ooo, 1948.a. alanud reaktsiooni pealetungi perioodil see vähenes ja 1951.a. (VII kongressi ajal) oli parteis 2 117 ooo liiget. 1956.a. oli parteiliikmete arv 2 o85 353 ja 1958.a. jaanuaris - 1 867 ooo.[2]

Seega vähenesid partei read ajavahemikul 1951.-1956.a. 81 647 liikme võrra ja 1956-1958.a. - 228 353 liikme võrra.

Siinjuures tuleb silmas pidada, et Itaalias on kommunistliku partei liikmete arv elanike arvuga võrreldes (ca 45 miljonit) ebaharilikult suur (ca 2 miljonit), s.o. iga 22 inimene (alaealised kaasa arvatud) on kommunist.

---

1 Материалы УШ съезда, стр. 158-161.
2 Правда, 1958 , 28. jaanuar.

(Nõukogude Liidus, näiteks, tuleb üks parteiliige umbes 29 inimese kohta.) Sellepärast ei tule arvata, et kõik Itaalia kommunistliku partei liikmed asuvad ideoloogiliselt kindlatel positsioonidel. Liiatigi näeb partei põhikiri ette, parteisse astumisel ei ole olulised inimese religioossed ja filosoofilised tõekspidamised.

Tuleb aga öelda, et kõigile siseparteilistele, siseriiklikele ja rahvusvahelises ulatuses esile kerkinud raskustele vaatamata suutis Itaalia kommunistlik partei valida oma tõs õige suuna raskustest ülesaamiseks.

1957.a. algul, 6. veebruaril toimus Itaalia töölisliikumises teine tähtis sündmus - Itaalia sotsialistliku partei XXXII kongress. Suur tähelepanu ka sotsialistliku partei kongressi vastu oli tingitud sellest, et see pidi võtma seisukoha töölisliikumise ühtsuse küsimuses.

Puudutades oma ettekandes ühtsuse küsimust kommunistidega, ütles Nenni, et tihe side sotsialistide ja kommunistide vahel aitas saavutada rahvajõudude ja demokraatlike jõudude laialdase ühtsuse, et 1948.-1953. aastatel oli see ühtsus ainuvõimalik taktika, mis "päästis demokraatia ja andis selle võitluse näol, mida kõik mäletavad, panuse rahu päästmise üritusse."[1]

I Правда, 1957, 7. veebruar.

Edasi ütles Nenni, et nüüd on see taktika takistuseks sotsialistliku partei poliitika teostamisel. Nenni kõnes kõlasid Ungari sündmuste ja NLKP XX kongressile järgnenud laialdase liikumisega seoses ilmsed kommunismi vastased ja nõukogude vastased noodid.[1]

Ühinemise kohta sotsiaaldemokraatidega teatas Nenni kongressile, et selle ühinemise nõudeks on sotsiaaldemokraatliku partei lahtiütlemine tsentrismist s.t. saragatlaste väljaastumine koalitsioonist valitseva katoliikliku parteiga ja üleminekut opositsiooni.

Tuleb aga märkida, et enamus esinejaid kongressil nõudsid kommunistidega ühise tegevuse jätkamist ja IÜTK kui ühtse ametiühingukeskuse säilitamist. Kongressi lõppresolutsioonis oligi selletõttu öeldud, et "sotsialistide ja kommunistide vahelised suhted rajanevad loomulikul klassisolidaarsusel ja ühisel vastutustundel töötajate ees väljaspool igasuguseid pakte ja eelarvamuslikku antagonismi."[2]

Kuigi kongressist osa võtnud Prantsusmaa sotsialistliku partei peasekretär Commin ennustas Nenni triumfi kongressil, läks asi siiski teisiti, kui oodati. Enamus kongressi saadikuid ei toetanud Nenni seisukohta. Keskkomitee valimistel said Nenni pooldajad 81-st kohast 27. Nagu Itaalia ajalehed teatasid, valiti Keskkomitee pleenumil partei Juhtkonda 21-st lo Nenni pooldajat. Ülejäänud 11 asusid pahempoolsetega

---

1 Правда, 1957, 24. veebruar.
2 Яковиелло и Пинтор, стр.10.

ühtsuse säilitamise joonel.[1] Nenni jäi küll peasekretäriks, kuid tema poliitika ei leidnud enamuse heakskiitu.

Saragat leidis nüüd, et pole enam tarvis uduseid lubadusi ja vaikimist ning esitas ühinemise küsimuses Nennile järgmised ultimatiivsed nõudmised: täielik lahtiütlemine kommunistidest poliitilises tegevuses, kooperatiivses liikumises, omavalitsuse organeis, eriti aga ametiühinguis; sotsialistliku partei pretensioonideta asumine "Lääne maailmaga täieliku solidaarsuse" seisukohale, kaasa arvatud ka "selle solidaarsuse sõjalise iseloomuga vormid". Need tingimused olid sotsialistidele vastuvõetamatud ja nad lükati tagasi.[2]

Mis puutub ametiühingulisse ühtsusse, siis oma otsuses 21. märtsist 1957 kutsub Sotsialistliku partei Juhtkond sotsialiste üles "tegutsema ja võitlema ÜTK ridades mitte selleks, et teravdada praegust olukorda ja praegust eraldatust, vaid selleks, et nendest üle saada ja teostada miljonite töötajate püüd ühise ametiühingu loomisele..."[3]

Kuigi sotsiaaldemokraatidega ühinemise jutud kestavad, on sotsialistliku partei juhtkonnale selge, et sotsiaaldemokraatliku partei liidrid soovivad ühinemist ainult omaenda

---

1 Яковиелло и Пинтор, стр.IO.

2 Samas, lk.lo.

3 Samas, lk.ll.

tingimustel ja et kodanlikud ringkonnad tundsid ühinemise vastu huvi ainult sellepärast, et see oleks viinud sotsialistliku partei parempoolsete parteide leeri.

Tähelepanuväärriv on see asjaolu, et varsti pärast kongressi toimunud täiendavatel munitsipaalvalimistel kaotasid sotsialistid peaaegu igal pool hääli, kommunistlikul parteil aga säilis ja mõnel pool isegi suurenes poolt antud häälte arv. Esinedes pärast valimisi toimunud miitingul Riminis, ütles Togliatti, et valimised lükkasid ümber jutud kommunistide lüüasaamisest. Edasi peatus Toglatti sisepoliitilisel olukorral ja märkis, et viimastel kuudel on olukord riigis halvenenud, et valitsus võtab järjest parempoolsema kursi. Praeguses olukorras on tarvis tööliste ühist rinnet. "Kommunistid suhtuvad heakskiitvalt mitte ainult sotsialistide ja kommunistide ühinemisse, vaid ka sotsiaaldemokraatidega ühinemisse. Kommunistid teatavad, et Itaalia demokraatia tõeline ülesanne on mitte ainult selles, et luua alused koostööks sotsiaaldemokraatidega, vaid ka selles, et luua alused koostööks nende jõududega, kes katoliiklaste leerist liikumisest osa võtavad."[1]

Sotsiaaldemokraatide, sotsialistide ja kommunistide koostöö tähtsust näitab kas või seegi, et maailmas on 33 miljonit kommunisti kõrval 12 miljonit sotsiaaldemokraati, kellede poolt kapitalistlikus maailmas hääletavad miljonid töötajad.

I А.Романов,Коммунистическое движение в странах капитала, Вопросы Истории КПСС,1957,№ I,стр.155.

Kommunistlikud ja sotsiaaldemokraatlikud parteid võiksid astuda koos välja tööliskласsi, käsitööliste, talupoegade ja keskkihtide huvide kaitseks, elukalliduse vastu, sotsiaalsete nõudmiste eest, sõjaliste kulutuste vastu jne.

On teada, et Sotsialistliku Internatsionaali V kongress 1957.a. juulis teatas, et ta astub välja igasuguse agressiooni vastu ja rahvastevastastikuse arusaamise poolt. Niisugusel pinnal on koostöö täiesti võimalik.[1]

1957.a. oktoobris pöördus NLKP Lääne-Euroopa sotsiaaldemokraatlike parteide poole läkitusega astuda koos vastu rahvusvahelise pinevuse suurendamise katsetele Lähis-Idas, kindlustada Araabia maade rahvuslik iseseisvus. Itaalia, Saksa ja Inglismaa sotsiaaldemokraatlikud parteid andsid niisuguse vastuse, mis jättis ukse lahti kontaktide loomiseks.

Mõned sotsiaaldemokraatlikud liidrid kinnitavad, et koostöö sotsialistide ja kommunistide vahel pole võimalik ideoloogiliste lahkhelide tõttu. Need lahkhelid muidugi on olemas, kuid nad ei tohiks olla takistuseks tegevusühtsusele enamiku aktuaalsete probleemide lahendamisel, mis tööliskласsi liikumise ees seisavad.

Kommunistlike ja töölisparteide esindajate Moskva nõupidamine leidis, et kaasajal on koostöö sotsiaaldemokraatiaga vajalik ja võimalik ka tööliskласsi poolt võimu

---

1 Правда, 1958, 7. jaanuar.

haaramise küsimuses, parlamendis enamuse saavutamise teel.[1]

Mis puutub itaalia sotsiaaldemokraatidesse, siis teatas Saragat 1957.a. mais sotsiaaldemokraatide lahkumisest Segni kabinetist ja pöördus "autonomistide" rühma poole sotsialistlikus parteis (kes seadsid ühinemise ainsaks tingimuseks sotsiaaldemokraatide lahkumise valitsusest), et see võtaks enda peale ühinemise initsiatiivi. Kuid sotsialistliku partei enamus oli selle vastu. Sotsialistliku partei häälekandja "Avanti" kirjutas, et "Itaalia sotsialistlik partei lükkab üksmeelselt tagasi taolised provokatsioonilised manöövrid."[2]

Seoses sotsiaaldemokraatide lahkumisega valitsusest oli Segni sunnitud teatama kabineti lahkumisest 6. mail 1957. Kui Segni valitsuse loomine oli Itaalias tekitanud lootusi uute reformide teostamise suunas, siis aeg näitas, et kõik kavatsetavad programmid jäid paberile.

Nii sise- kui ka välispoliitiline olukord Itaalias on terav. Välispoliitikas läks asi avaliku konfliktini presidendi ja välisministri Martino vahel, keda toetab valitsus. President nõuab, et Itaalia ajaks neutraalsemat poliitikat ega seoks end sõjaliste blokkidega.[3]

---

1 Правда, 1958, 7. jaanuar.
2 Правда, 1957, 8. mai.
3 Правда, 1957, 8. mai

Uue valitsuse moodustas Gioli, kes jätkas endist välis-poliitilist kurssi. NATO Pariisi nõupidamisel otsustati asuda rakettbaaside loomisele NATO liikmesriikides, sealhulgas ka Itaalias. 1958.a. kavatsetakse luua Itaalias 8 baasi: 4 Sitsiilias, 2 Sardiinias, 1 Po jõe basseinis ja 1 Apuulias. Nende ehitamine läheb Itaaliale maksma umbes loo miljardit liiri.[1]

1958.a. 25. mail seisavad Itaalias ees parlamendivalimised. Kuigi senati volituste tähtaeg (6 aastat) pidi lõppema alles 1959.a. , saavutasid kristlikud demokraadid ka senati volituste lühendamise. Selleks esitasid nad rea seaduseelnõusid, millede arutamine tekitas konflikti saadikutekoja ja senati vahel seoses kristlike demokraatide obstruktsionistliku positsiooniga, millele nad nende seaduseelnõude hääletamisel asusid. Seda konflikti oli kristlikel demokraatidel vaja selleks, et provotseerida parlamendi laialisaatmist ja saavutada mõlemi koja valimised, sest senati praegune koosseis ei rahulda itaalia valitsevate ringkondade huve. Nagu teatas peaminister "ei ole vastuolud kahe koja vahel ainuke põhjus senati võimalikuks laialisaatmiseks. On olemas ka teised ja palju olulisemad põhjused, sealhulgas ka vajadus kehtestada riigis suurem poliitiline stabiilsus, mida asjade praeguses seisus teha ei saa."[2]

---

1 Л.Веднеева, Предвыборная кампания Италии, Международная жизнь,1958, № 2,стр.124.

2 Известия, 1958, 6. aprill.

Selle suurema stabiilsuse all mõeldakse valitsevatele ringkondadele vabamate käte andmist, 17. märtsi dekreediga teataski president mõlemate kodade laialisaatmisest.

Praegu toimub Itaalias intensiivne valimiskampaania. Iseloomulik on, et enamik poliitilisi parteisid püüavad teha valimiseelset tööd iseseisvalt, astumata koalitsioonidesse. Kristlik-demokraatliku partei sekretär Fanfani taotleb seda, et kristlik-demokraatlik partei saaks täielikult enda kätte riigi juhtimise nagu Natsi-Saksamaalgi. Üha tugevamaks muutub Itaalia klerikaliseerimise tendents, mis tekitab rahulolematust ka mõnedes kodanlikes parteides. Nii näiteks vabariiklik ja radikaalne partei, kes esinevad valimistel ühiste nimekirjadega, otsustasid oma valimieelse programmi põhinõudeks seada võitluse riigi klerikaliseerimise vastu.

Iseloomulik on ka see, et äärmised parempoolsed parteid tahavad kasutada rahva rahulolematust kristlik-demokraatliku partei poliitikaga selleks, et luua ühine rinna kristlike demokraatide vastu, mis haaraks liberaalid, monarhistliku rahvapartei, natsionaalmonarhistliku partei, fašistliku "Itaalia sotsiaalse liikumise". Kuid liberaalne partei ei ole nõustunud ühinemisega äärmiste parempoolsetega. Ka kristlik-demokraatlik partei, püüdes seda ühinemist takistada, pakkus natsionaalmonarhistliku partei liidrile Covellile rahalist toetust valimiskampaania läbiviimiseks tingimusel, et ta

keelduks ühinemast liberaalidega.

Kristlik-demokraatlik partei ise pole ka monoliitne. Väga mõjukas rühm parteis pole nõus Fanfani poliitikaga ja liiguvad kuuldused, et grupp kristlikke demokraate kavatseb esineda eraldi nimekirjadega. Kristlik-demokraatlikku parteid toetavad itaalia monopolistid ja ka USA. Washington lubas Giolile 2oo miljonit dollarit laenu, et see saaks oma valimiskampaania korralikult finantseerida.[1]

Itaalia kommunistlik partei, ütles Togliatti, avab oma valimiskampaania üleskutsega rahule, see üleskutse leiab vastukaja miljonite itaalia töötajate südameis. "Me ei arva, et meie partei saavutab absoluutse enamuse ja tuleb võimule. Kuid on teine põsitiivne perspektiiv - kristlik-demokraatliku partei jõudude vähendamine." Kommunistliku partei välispoliitilises programmis on võidelda Itaalias rakettbaaside rajamise vastu ja nõuda selles küsimuses referendumi korraldamist ning toetada Poola ettepanekut Euroopas aatomivaba tsooni loomise kohta.[2]

Rahuprogrammiga läheb valimistele ka Itaalia sotsialistlik partei. Nenni teatas, et sotsialistid nõuavad edasilükkamatuid läbirääkimisi Lääne ja Ida vahel, aatomivaba tsooni loomist, rakettbaaside keelamist Itaalias.[3]

1 Известия, 1958, 6. aprill.
2 Правда, 1958, 28. jaanuar.
3 Известия, 1958, 6. aprill.

Progressiivsetel jõududel eesotsas kommunistliku parteiga seisab ees laiaulatuslik töö rahu ja demokraatia kaitsmisel Itaalias. Kommunistlik partei juhindub selles võitluses oma partei VIII kongressi otsustest ja püüab ühendada ühtsuse lipu alla kõik Itaalia demokraatlikud jõud.

L õ p p s õ n a

Itaalia kommunistliku liikumise juhid Antonio Gramsci ja Palmiro Togliatti, olles analüüsinud Itaalia ühiskondlikku korda, klassistruktuuri ja majandust, jõudsid juba enne teist maailmasõda järeldusele, et ilma tööliskl assi ja kõigi progressiivsete rahvakihtide ühtsuseta pole võimalik saavutada edu võitluses sotsiaalse viletsuse ja riigi majandusliku ning poliitilise mahajäämuse likvideerimise eest. Võitlusse ühtsuse eest pole kommunistlik partei kogu oma kolmekümne seitsme võitlusaasta jooksul kunagi suhtunud kui ühesse paljudest partei ees seisvatest ülesannetest, vaid on pidanud seda oma poliitilise tegevuse teljeks.

Tänu nõnisugusele poliitilisele joonele saavutas kommunistlik partei eriti suure populaarsuse teise maailmasõja lõpuaastail ja vahetult pärast seda, kus ta vastupanuliikumise käigus ja Itaalia demokraatliku vabariigi ülesehitamisel näitas end kõige teguvõimsama parteina, sellise partei-

na, kes kõige paremini mõistis rahvast ja tema vajadusi. Selle tulemusel kujuneski kommunistlik partei Itaalia suurimaks poliitiliseks parteiks.

Kuna kommunistliku partei ühtsuspoliitika toetub eelkõige tööliskassi ühtsusele, siis on ka loomulik, et kommunistid püüdsid saavutada võimalikult täielikumat ametiühingulist ühtsust. Itaalia kommunistlik partei on põhimõtteliselt igasuguste "poliitiliste" ja "ideoloogiliste" ametiühingute loomise vastu. Ametiühing peab itaalia kommunistide arvates ühendama oma ridades kõigi kategooriate töötajaid sõltumata nende poliitilisest orientatsioonist ning religioossetest tõekspidamistest ja kaitsma töötajate üldisi huve ettevõtjate ja valitsuse vastu. Itaalia ongi seni ainukeseks kapitalistlikuks maaks, kus võib näha kõige laialdasemat ametiühingulist ühtsust.

Kuni viimase ajani on valitsenud tihe koostöö ka kommunistide ja sotsialistide vahel.

Selle ühtsuspoliitika tulemusel on itaalia töötajad saavutanud terve rea majanduslikke ja poliitilisi võite, millest kõige tähtsamana võiks ära märkida Itaalia vabariiklikku konstitutsiooni, mille kaitsmine ja rakendamine ongi tänapäeval üheks kommunistliku partei peamiseks nõudeks.

Et reaktsioonilised ja klerikaalsed ringkonnad eesotsas valitseva kristlik-demokraatliku parteiga, kes 1948.a. alates

võtsid avaliku antikommunistliku kursi, on asunud aktiivselt osa võtma uue maailmasõja ettevalmistamisest ja jätkavad Itaalia lülitamist kõikvõimalikesse sõjalistesse rühmitustesse, muutus väga aktuaalseks rahvuslikuks küsimuseks rahu kaitsmise küsimus. Itaalia kommunistlik partei tegi ära suure töö rahupooldajate liikumise organiseerimisel.

Eriti tähtsaks Itaalia kommunistliku partei elus tuleb lugeda 1956. aastat.

Seoses NLKP XX kongressiga, mille otsused pundutasid kogu rahvusvahelist kommunistlikku liikumist, avas Itaalia kommunistliku partei Keskkomitee laialdase diskussiooni parteis, mis lõppes partei VIII kongressiga. Kongress võttis seisukoha terves reas rahvusvahelise kommunistliku liikumise küsimustes ja kavandas uued tõõsuunad ka Itaalia kommunistliku partei töös, mis on saanud tuntuks nimetuse all - Itaalia tee sotsialismile.

Juhindudes VIII kongressi otsustest jätkab kommunistlik partei võitlust töötajate elutingimuste parandamise ja rahu eest Itaalias.

K a s u t a t u d k i r j a n d u s

I Dokumendid ja meterjalid

I. Л.Лонго, О деятельности ЦК коммунистической партии Италии, Информационноё совещание представителей некоторых ком - партий в Польше в конце сентября 1947 года, Москва, 1948.

= Информационное совещание представителей некоторых компартий в Польше.

2. Материалы УШ съезда Итальянской коммунистической партии, Москва, 1957.

= Материалы УШ съезда.

3. Мирный договор с Италией, Москва,1947.

4. П.Ненни, От Атлантического пакта к политике смягчения напряженности, Москва, 1955.

= Ненни.

5. Разоблачение антикоммунизма в Италии, Москва, 1956.

= Разоблачение антикоммунизма.

6. Совещание информационного бюро коммунистических партий (Венгрия) 1949, Москва, 1949.

7. Тридцать лет жизни и борьбы Итальянской коммунистической партии, Москва, 1953.

= Тридцать лет жизни и борьбы.

8. Экономика капиталистических стран после второй мировой войны, Статистический сборник, Москва, 1953.

= Экономика капиталистических стран.

9. Экономическое положение капиталистических стран в 1955 году, Москва, 1956.

= Экономическое положение.

II. Ajakirjad ja ajalehed

1. В.Аникин, Атака итальянских клерикалов на права народа, Новое Время, 1953, № 5.

2. С.Бенелли, Во имя мира, свободы и социальной справедливости, Молодой Коммунист, 1954, № 6.

3. Л.Веднеева, Предвыборная кампания в Италии, Международная Жизнь, 1958, № 2.

4. Д.Джерманетто, К итогам парламентских выборов в Италии, Новое Время, 1953, № 25.

5. А.Дьяков, Обострение политического кризиса в Италии, Новое Время, 1954, № 6.

6. Занятость, безработица и забастовочное движение, Экономическое положение капиталистических стран, Приложение к журналу "Мировая Экономика и Международные Отношения", 1958, № 1.

7. Из материалов УШ съезда Итальянской коммунистической партии, Коммунист, 1957, № 1.

8. И.Лаврецкий, Клерикальная реакция и рабочий класс, Мировая Экономика и Международные Отношения, 1958, № 2.

9. П.Лисовский, Италия после изгнания фашистских захватчиков, Мировое Хозяйство и Мировая Политика, 1945, № 8.

10. П.Лисовский, Выборы и референдум в Италии, Мировое Хозяйство и Мировая Политика, 1946, № 7-8.

11. Д.Лонго, Государственный бюджет и монополистический капитал Италии, Мировая Экономика и Международные Отношения, 1958, № 2.

I2. Л.Лонго, Итальянская коммунистическая партия в борьбе за единство рабочего класса, Большевик, I95I, № IO.

I3. Г.Оборина, Упадок сельского хозяйства в Италии и борьба трудящихся за землю, Социалистическое Сельское Хозяйство, I95I, № I2.

I4. Политическая жизнь в Италии, Мировое Хозяйство и Мировая Политика, I944, № IO/II.

I5. Происки итальянской реакции, Новое Время, I953, № I4.

I6. А.Романов, Коммунистическое движение в странах капитала, Вопросы Истории КПСС, 1957, № I.

I7. Н.Сергеева, Итальянская действительность, Новое Время, I956, № 52.

I8. С.Слободской, Положение в Италии, Мировое Хозяйство и Мировая Политика, I945, № 4.

I9. С.Слободской, Раскол итальянской социалистической партии, Мировое Хозяйство и Мировая Политика, I947, № 4.

20. С.Слободской, Христианско-демократическая партия и смена правительства в Италии, Мировое Хозяйство и Мировая Политика, I947, № 9.

2I. П.Суслин, Первые недели общего рынка, Новое Время, I958, № 9.

22. В.Чураков, На Западную Европу надвигается безработица, Мировая Экономика и Международные Отношения, I958, № 2.

23. М.Шаров, К политическому положению в Италии, Новое Время, I946, № I.

24. Д.Шевлягин, Кабинет Пелла и его курс, Новое Время, I953, № 38.

25. Д.Шевлягин, Интересы Италии и "Западноевропейский союз", Новое Время, I954, № 5I.

I. Известия, I944, 18. aprill.

2. Известия, I958, 6. aprill

3. Правда, I950, 12. jaanuar.

4. Правда, I950, 15. jaanuar.

5. Правда, I950, 17. aprill.

6. Правда, I950, 5. juuni.

7. Правда, I950, 2o. august.

8. Правда, I95I, 23. juuli.

9. Правда, I95I, 17. detsember.

IO. Правда, I952, 27. jaanuar.

II. Правда, I952, 26. veebruar.

I2. Правда, I952, 2o. mai.

I3. Правда, I953, 27. jaanuar.

I4. Правда, I954, 8. jaanuar.

I5. Правда, I955, 17. märts.

I6. Правда, I955, 22. mai.

I7. Правда, I955, 24. mai.

I8. Правда, I955, 7. juuli.

I9. Правда, I955, lo. august.

20. Правда, I956, 7. märts.

2I. Правда, I956, 8. märts.

22. Правда, I957, 4. veebruar.

23. Правда, I957, 7. veebruar.

24. Правда, I957, 24. veebruar.

25. Правда, I957, 26. märts.

26. Правда, I957, 8. mai.

27. Правда, I958, 7. jaanuar.

28. Правда, I958, 28. jaanuar.

III. Erialane kirjandus

I. Л.Н.Андронников, Италия I940-I95I годов, Москва,I95I
= Андронников.

2. А.В.Белобров, Итальянский народ в борьбе за мир, свободу и независимость своей родины, Москва, I954
= Белобров.

3. С.К.Булавский, Италия, Москва, I954
= Булавский.

4. Е.Варга, Основные вопросы экономики и политики империализма после второй мировой войны,Москва, I957
= Варга.

5. Р.Гриеко, Аграрный вопрос и борьба за землю в Италии, Москва, I955
= Гриеко.

6. Итальянская коммунистическая партия, Москва, I95I.

7. Д.Канделоро, Профсоюзное движение в Италии, Москва, I953.

8. Д.Канделоро, Католистическое движение в Италии, Москва, I955.

9. Л.Лонго, Народ Италии в борьбе, Москва, 1951.

10. Г.А.Оборина, Рабочий класс Италии в борьбе за национальную независимость,демократию и мир, Положение и борьба рабочего класса стран Западной Европы, Москва, 1957

= Положение и борьба рабочего класса.

11. Правые социалисты на службе поджигателей новой войны, Москва, 1951.

12. Э.Серени, Аграрный вопрос в Италии, Москва, 1949

= Серени.

13. М. и М.Феррара, Беседуя с Тольятти, Москва, 1954

= Феррара.

14. А.Яковиелло и Л.Пинтор, Репортаж из Италии, Москва, 1957

= Яковиелло и Пинтор.

S i s u k o r d

Sissejuhatus lk. 1-4

I. Itaalia kommunistliku partei võitlus maa demokratiseerimise eest 1944 - 1947 lk. 5 -43

II. Itaalia kommunistlik partei reaktsiooni pealetungi perioodil 1948 - 1950 lk. 44-78

III Itaalia kommunistliku partei võitlus rahu, demokraatia ja sotsialismi eest aastail 1951 - 1956 lk. 79-126

IV Itaalia kommunistliku partei VIII kongress - Itaalia tee sotsialismile lk. 127-156

Lõppsõna lk.157- 159

Kasutatud kirjandus lk.160-165